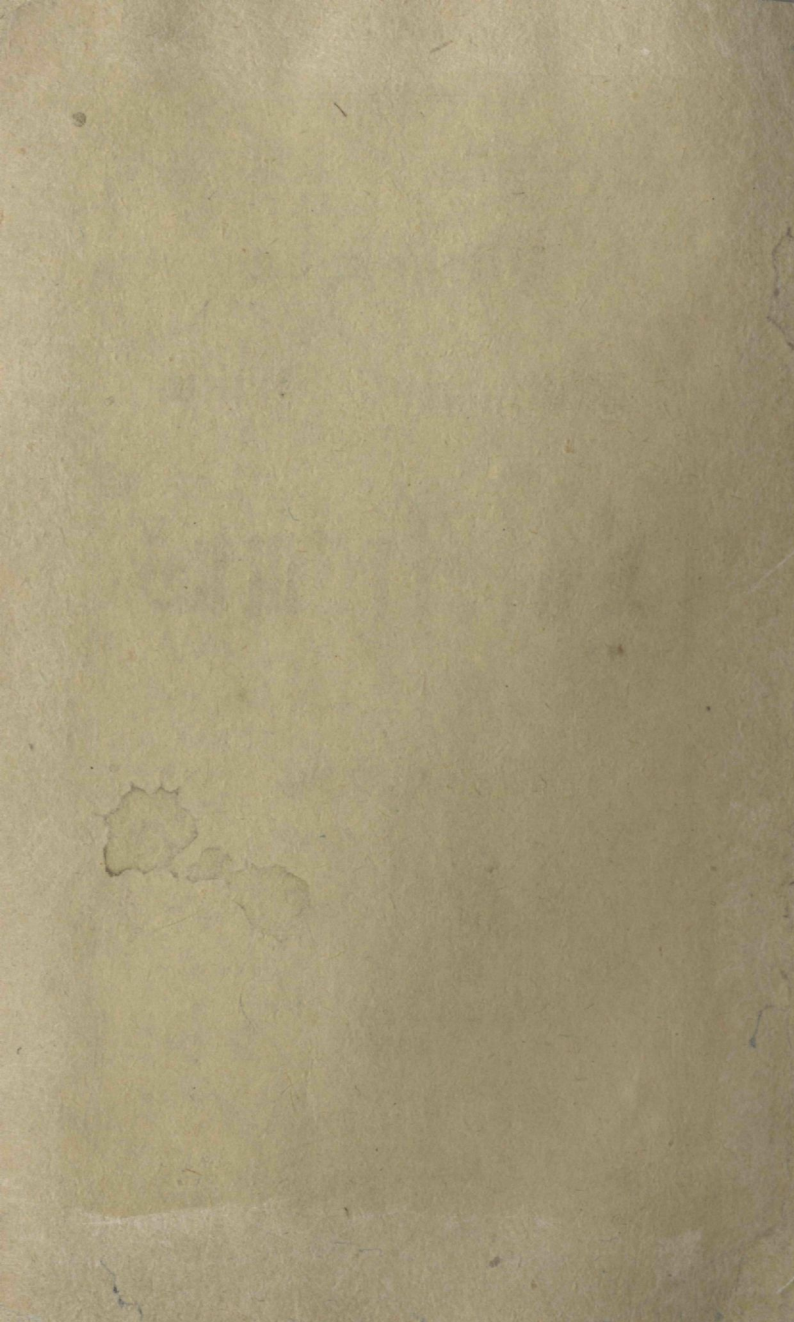

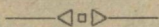
Piiskopliku
Methodisti kiriku
Katefismus

„Kristlik Kaitaja“ kirjastus
1920.

Piiskopliku
Methodisti kiriku
Katekismus.

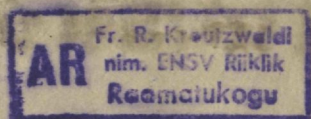

Dr. W. Haß.

Seiti keelde M. Priikask.

Kuressaares, 1920.
Trükitud T. Liiv'i trükitojas.

Sissejuhatus.

1. Mis peab sinu ülem mure olema?

Et hing õndsaks saab.

Matt. 16, 26. Sest mis kasu on inimesel seil, kui tema köit maailma kasuks saaks, aga oma hingele kahju teeks?

2. Milles seisab sinu hinge õnnistus?

Selles, et mina Jeesuse Kristuse läbi pätude andeksandmist omandan ja uuesti sünnitatud saan, alaliselt ühenduseks Jumalaga, nüüd ja igawesti.

3. Kust leiad sina õiget juhatuset selleks, kuidas sina Jeesuse Kristuse läbi Jumalaga ühendusesse wõid saada?

Bibliist.

2. Tim. 3, 15. Ja et sina lapsest saadid pühi kirju tunned; need wõiwad sind targaks teha, õnnistuseks usu läbi, mis Jeesuse Kristuse sees on.

[Igatsust, Jumalaga ühendusesse astuda ning selle äratundmise juure wõiwat teed, nimetatakse usutunnistuseks (religion). See sõna on ladina keelest wõetud ja tähendab jälleühendamist Jumalaga. Sellel sõnal on kolmesugune tähendus; 1) algühendus Jumalaga; 2) sellele järgnew lahutus inimesel patu läbi Jumalast ja 3) lepitamine ehk jälleühendamine inimesel Jumalaga.

Kooliõpetaja juhtigu targemate õpilaste tähelepänemisi selle peale, et ainult üks õige usutunnistus olla

wõia, ja nimelt see, mis pühakirjas wana ja uue testamendi jumalikus ilmutuses seisab; sest et ükski teine usutunnistus ei wõi patu läbi ära lahutatud inimest Jumalaga jälle-ühendusesse saata ehk see ka küll nõndanimetatud wale usutunnistuse eesmärk on. Pandadu tähele, et Juudi usutunnistus enne Kristust küll ka õige oli, aga weel mitte täieline ei olnud, sest et Jumala ilmutus alles Jumala Poja inimeliks saamises ja tema lunastamisestöö täidesaاتمises lõpetatud sai.]

4. Kes on piibli kirjutanud?

Pühad Jumala mehed, juhata tud pühast Waimust. 2. Petr. 1, 21.

[Kristus tunnistas seda wanaseaduse kirjade kohta, ja nimetas neid Jumala sõnaks; ja et see uue seaduse kirjadega niisama, on wõime sellest otsustada, et Kristus oma jungritele ka püha Waimu töötab, — kes neid kõige töe sisse pidi juhutama — ja seda töötust ka peale oma ülestõusmisest täitis.]

5. Kuidas pead sina piibli peale vaatama?

Mitte kui inimese, waid kui Jumala püha sõna peale, mis minu usu ja eluwiisi eeskimata juhtnöõrid eneses sisaldab.

1. Tes. 2, 13. Kui teie Jumala kuulutatud sõna meie kõest saite, teie seda wastu wõtsite, ei mitte kui inimeste sõna, waid (nõnda kui see tõeti on) kui Jumala sõna.

2. Tim. 3, 16. 17. Kõit püha kiri on Jumalast sisse antud, ja saadab kasu õpetuseks, uoõminiseks, parandamiseks, juhatamiseks, mis õiguses on, et Jumala inimene wõiks täiesti kõlbuline ja kõigele heale tööile täiesti valmistatud olla.

[Jumal on oma armu ja tarkule läbi selle eest hoolt kannud, et paljud pühad mehed seda on ülesse kirjutanud, mis neile Jumal oli ilmutanud, ehk kus nemad ise oma lällielamistes filma wõi kõrwa läbi tunnustajaks olid. Need esialgsed kirjad on aastafajad alal hoitud, ja meile selle läbi esialgseks tõenduseks.

Jumala sõnast j. t. jumalikust ilmutustest saanud. Seda kirjade kogu nimetame meie piibel (raamat) ehk kiri, ja et tema — jumalikuid asju eneses sisaldab, siis nimetame meie seda kogu pühaks kirjaks ja Jumala sõnaks. Raamatul, — mis meile kindlaid teateid Jumala tegudest ja tema tahtmisest peab andma ja millel jumalik siju on, — peab ka püha jumalik alg-põhi olema, j. t. see võis ainult pühadest Jumala meestest kirjutatud saada, kes Jumalast walgustatud ja tema püha Waimuga täidetud olivad: ehk teiste sõnadega: Püha kiri on Jumalast sisse antud. Mis sisse on antud, see ei ole mitte ise saanud, mitte kellegi wälja mõeldud, ei ka kellegi terawa mõistuse läbi ülesse leitud. Kuidas võime meie teada, et piiblit niisugune jumalik alg põhi on? Seda küsimist ei pea õpetaja mitte koolilastele wastamata jätma ja seda võib ta anda lihtsal lapselikul wiisil. Kõige pealt peaks õpilastele selgeks tegema, et meie piibli algfisu uskumiseks mitte niisugused tõendusid võdata ei või, nagu koolilapsele seletatakse, kuidas kaks korda kaks neli on. Wälimised tõendusid ja ilmutused on ainult nendele, kes Joan. 7, 17 järele walmis on Jumala tahtmise järele tegema, aga pea tõendusiks jääb see, et Jumal oma sõnale kindla tõenduse on annud selle mõju läbi, mis nendes ilmub, kes tema sõna nõnda usuvad kui see kirjutatud on. Jumal on alguses nõnda seadnud, et ewangelium nende südames wäeks saab kes usuvad. Suba lapsed woiwad seda jumaliku wäge oma südameste sees maitseada. Tutwustagu neid nende tuhandate tunnistustega, kes niisugust wäge on omas elus ja surmas läbi elanud. Selbaga nendele: Lugege piibelt palwega ja see raamat saab ennast, kui Jumala sõna teie südametunnistusele tõeks tegema. Tehke seda, mis teie südametunnistus teile Jumala tahtmisest ilmutab ja piibel saab teie südame-tunnistuse häält selgitama ja kinnitama. Peale selle juhitagu õpilaste tähelepanemist selle imeliku kokkõla peale, mis piibli kirjutajate keskkel on olnud. Muidu oleks see wõimata olnud, kui mitte jumalik wägi ja püha Waim neid mehi ei oleks juhtinud ja õpetanud. Neid on umbes nelikümmend meest, mitmesugusest

jeisusest, kalamees võrgu ja karjapois karjakepi juurest kuni kuninga troonini. Kuueteistkümmne aastasaja jooksul (Mosese raamatud on viisteist aastasada enne, ja Joannese ilmutamise raamat üks aastasada pärast Kristuse sündimist kirjutatud) on see raamat mitmesugustes ilmajagudes kokku seatud. Hoolimata ajapikusest, ja mitmesuguste kohtade viisidest, õpetab piibel algusest kuni lõpuni, ühte ja jedasama usu ja kõlbuse õpetust, ühte ja jedasama teed õndsusele, jellepärast ütleb ka õpetatud Jumala mees Bengel: „Küsid sina Jumala sõna üleüldiste tõenduste järele, siis võin ma sulle küll nende paljude raamatute imeliku kokkukõla peale näidata, mis piiblis on. Kõik on nii ilus ja passib kokku.“ Isegi lastele on ta selle poolest arusaadav, et kõik inimlikud väljamõtlemised ja kõige paremad sünnitused, pärast ikkagi parandamist on tarvitatud (nagu raamatu trükkimise kunst) aga jumalikust asjadest ei tea ükski rohkem kui prohvetid ja apostlid, ja et isegi suuremad mõtlejad, igast aastasajast, oma imestuseks oma paremad mõtted juba piiblist eest leidsivad, nii et Goethe tunnistab: „Mida kõrgemale haridus aastasabadades tõuseb, seda rohkem teda haritlased tarvitavad omale wundamendiks ja tööriistaks.“ Jumaliku ilmutuse ja juhatus viisidest on õpilastele tarwis veel seletada, et Jumal mitte alati ühte moodi ei ole õpetanud. Tawetile said tema laulud teisel viisil antud kui Mosesele käsu sõnad, Efsielile tema ilmutus teisel viisil kui Joannesele tema ewangelium ja teised kirjad ja Lukasele tema sündinud lugusid teisiti kui Paulusele Rooma raamat.]

6. Kes õpetab meid õieti piiblit mõistma?

Seesama Waim, mis läbi tema on kirjutatud.

Joan. 16, 13. Aga kui tema, tõe Waim, tuleb, see juhatab teid kõige tõe sisse.

1. Kor. 2, 14. Aga ihalik inimene ei saa mitte kätte, mis Jumala Waimu asjad on, sest see on temale jõledus, ja tema ei wõi neid mitte tunda, sest neid peab waimulikult ära mõistutama.

7. Millest seisab piibel koos?

Vanast ja Uuest Testamendist.

8. Mis tähendab sõna testament?

Jumala seadus inimesega.

[Sõna testament tähendab õieti; „Viimane soow,“ mis tunnistajate läbi on kinnitatud, pärast surma saab ette loetud ja jõusse astub. Ebr. 9, 16, 17.

Piibla kirjas saab ka seadusest räägitud mis kahe wahel on kinnitatud 1. Moos. 15; 18; Lut. 1, 72. Mal. 3, 12. Jumala armuline tahtmine meie vastu on ühtlasi ka üks seadus, milles teatud tingimised ja töötused on].

9. Mittu raamatud on wanas testamentsis?

Kolmkümmend üheksa.

10. Kuidas saawad nemad ärajaotatud?

Ajaloolikud, õpetlikud ja prohweetikud raamatud.

11. Misjugused on ajaloolikud raamatud?

Wiis Moosese raamatud, Josua raamat, Nohtumõistjate raamat, Rutti raamat, kaks Samueli raamatud, kaks kuningate raamatud, kaks ajaraamatud, Ešra raamat, Neemia raamat ja Estri raamat.

12. Misjugused on õpetlikud raamatud?

Jobi raamat, Pauluraamat, Õpetuse sõnad, Roguja raamat ja Salomoni ülem laul.

13. Misjugused on prohweeti raamatud?

Jesaja, Jeremia, Jeremia nutulaul, Eškiel, Daniel, Djea, Joel, Amos, Obadja, Jona,

Mita, Nahum, Habakuf, Sewanja, Agai, Safaria ja Malafia.

14. Mitu raamatud on uues testaments?

Kakskümmend seitse.

15. Kuidas saavad nemad ärajaotatud?

Ujaloolikud, õpetlikud ja ilmutamise raamat.

16. Misjugused on ajaloolikud raamatud?

Neli ewangeeliumi ja Apostlite Teud.

17. Kes on ewangeeliumi kirjutajad?

Matteus, Markus, Lukas ja Joannes.

18. Mis tähendab sõna Ewangelium?

Rõõmu sõnum.

19. Millest kirjutatakse ewangeliumides?

Jesuse Kristuse elust, õpetuse ametist, kannatuslest ja surmast, ülestõusmisest ja taewamismisest.

Kes on Apostliteteud kirjutanud?

Ewangelist Lukas.

21. Millest kirjutatakse Apostlite-tegudes?

Kristliku kiriku asutamisest ja laialilaotamisest apostlite läbi.

22. Misjugused on õpetuse raamatud?

Pauluse raamat Rõõma rahwale, kaks Pauluse raamatud Korintuse rahwale, Pauluse

raamat Kalatia rahwale, Pauluse raamat Ewe-
 juse rahwale, Pauluse raamat Wilipi rahwale,
 Pauluse raamat Kolossjuse rahwale, kaks Pau-
 luse raamatud Tessaloonika rahwale, kaks Pau-
 luse raamatud Timoteusele, Pauluse raamat
 Tiitusele, Pauluse raamat Wilemõnile, kaks
 Peetruse raamatud, kolm Joanneese raamatud,
 Jakobuse raamat, Juuda raamat ja Ebrea raamat.

**23. Millest kirjutatakse uue testamendi
 õpetuse raamatutes?**

Kristlikust usust ja elust.

24. Misjugune on prohveti raamat?

Joanneese ilmutamise raamat.

**25. Millest kirjutatakse Joanneese ilmuta-
 mise raamatus?**

Kristliku kiriku wõitlemisest ja wõidust, kuni
 Kristuse jälletulemiseni.

**26. Misjuguses keeles sai piibel alguses
 kirjutatud?**

Wana testament Ebrea ja uus testament
 Kreeka keeles, praegu on aga mõlemad raama-
 tud peaaegu igaske keelte ümber pandud.

**27. Millest tunnistawad mõlemad
 testamendid?**

Jesusest Kristusest.

Joan. 5, 39. Katsuge kirjad läbi, sest teie arwate, et
 teil nende sees on igawene elu ja need on, mis minust tun-
 nistawad.

Joan. 5, 46. Sest kui teie Mosejest uskusite, siis uskusite
 teie ka mind; sest tema on minust kirjutatud.

Apt. 10, 43. Sessinatsest (Kristusest) tunnistawad kõik
 prohwetid.

28. Mis läbi on mõlemad testamendid üksteisega seotud?

Wana testament on uue testamendi ettevalmistus ja uus testament on wana testamendi täide saatja.

29. Kust leiad sina lühidalt kolku wõetud püha kirja tõde?

Kiriku katekismusest.

30. Mitter peatükki on katekismuses?

Üheksa.

Esimene peatükk.

Kolmainu Jumalast ja tema omadustest.

31. Mis on Jumal?

Jumal on igawene ja täieline Waim, kõige asja tegija ja kõige headuse andja.

[Pühakiri räägib kolmest Jumala olemisest: Jumal on Waim. (Joan. 4, 24). Jumal on valgus. (1. Joan. 1, 5.) Jumal on armastus. (1. Joan. 4, 8.) Nendes kolmes olemises on kõik Jumala täiused koos. Spilastele tehtagu selgeks, et Jumal kui Waim, üks isiklik olemus on, s. t. iseendale teatav. Seda seletab ta sellega kui ta ütleb: Mina olen Issand sinu Jumal].

32. Millest võib Jumala olemist ära tunda?

Kõige pealt tema tõesõnast ¹⁾ aga ka tema loomise tööst ²⁾ ja inimeste südame tunnistusest ³⁾.

1) Ebr. 1, 1. Kui Jumal ennemuiste mitu korda ja mitmel kombel wanematele prohvetite läbi on rääkinud, siis on tema neilfinastel wiimsetel päewadel meile rääkinud Poja läbi.

2) Laul. 19, 2. Taewad jutustawad Jumala au, ja taewa lautus tema kätte tööd.

3) Rom. 1, 20. Sest tema nägemata asju, nii hästi tema igawest wäge, kui jumalikult olemist nähtakse maailma loomistest, kui neid tähele pannakse tegudest, nõnda et nemad ei wõi endid wabandada.

[Kui Jumal ennast inimesele ei ilmuta, siis ei wõi inimene teda mitte tundma õppida. Jumal isi peab inimesele ütleva kes ja mis tema on. Tema peab temale kui awalikult wastu tulema ja ütleva: Mina olen Issand sinu Jumal.]

33. En rohtem, kui üks Jumal?

Ei ole, ainult üks Jumal on olemas, kes elaw ja tõsine on.

5 Moj. 6, 4. Kuule Israael; Jehowa meie Jumal, on üks Jehowa.

Jes. 45, 5. Mina olen Jehowa ja ei ole enam teist, ei ole ühtegi muud Jumalat kui mina.

1. Kor. 8, 4. Teist Jumalat ei ole, muud kui üks.

34. Millest seisab üks Jumala olemine koos?

Tjast, Pojast ja pühast Waimust.

Matt. 28, 19. Seepärast minge ja tehke jüngriks kõik rahwas, neid ristides Isa Poja ja püha Waimu nimel.

1. Joan. 5, 7. 8. Sest kolm on, kes tunnistawad taewas: Isa, Sõna ja püha Waim ja need kolm on üks.

[Õpetus Kolmainu Jumalast ei ole mitte ainult nimetatud salmide peale rajatud, waid järgneb igas püha kirja kohas, kus Kristus ehk püha Waim Jumalaks jaab nimetatud. Kristuse, ehk püha Waimu Jumalaks nimetamine ei tähenda mitte, et mitu Jumalad on, sest meie palume ja mõtleme nende nime all ühte ja sedasama Jumalat. Wana testamentis ei ole mitte Kolmainu Jumalast juttu, ject „Sõna“

ei olnud veel lihas ilmunud ega püha Waimu wäljawalatud, aga see saladus on fiiski loomise ajajärgus tähendatud. 1. Mos. 1, 1—3, kus looval sõnal (wõrdle Joan. 1, 1, 3; Ebr. 1, 2.) ja elustawal Waimul saab wahet tehtud. Aroni kolmekordses õnnistuses (4 Mos. 6, 24—24. wõrdle aposiliku õnnistusega 2. Kor. 13; 13.) ja Serawimi kolmekordses pühas kiitmises (Jes. 6, 3)].

35. Kas võib inimene Kolmainu Jumala olemist oma mõistusega ära seletada?

Ei või.

[Jumal on omas olemises üleüldise äramõistmata, aga nagu tema olemasolemine ümberlõkkamata tõde on, nii on ka see tõde, et ühes Jumalaks kolmesugune isiklikus olemas on Sõna „isik“ ei tähenda mitte, et Isa, Poega ja püha Waimu ühest ära lahutada, aga siit saabid ei ole paremat sõna leitud, millega võiks jumaliku olemise kolmekordset wahetorda paremine wälja ütelda. Igawene, ilmaotsata Waim ei või mitte rohkem kui ühte isikut ettekujutada, aga tema jumaliku lõpmata küllust, — nõnda kuidas ta ennaist meile on ilmutanud, — ei või meie enesele mitte ühelt isikust ettekujutada. Kui nüüd aga Isale, Pojale ja waimule nimi „isik“ saab juure lisatud, siis ei tohi meie veel sellepärast neid kolme üksteisest äralahutatult arwata, waid üks on ühendatud nii hästi ühe kui teisega, sellepärast, et iga üks sellest ühest jumalikust olemusest iseendale teatav on, olgu see nüüd kui ilmaotsata ja nägemata hallikas (Isa) ehk kui iseennast ilmutaw (Poeg) ehk jälle kui iseseisew ojaandja (püha Waim.)]

36. Mis tähendab: Jumal on ilmaotsata olemus?

Tema on igawene, igal pool, kõikeadja ja kõigewägewam.

37. Mis tähendab: Jumal on igawene?

Temal ei ole algust olnud ei saa ka otsa olema.

Paul. 90, 1, 2. Issand! ja oled meie eluasemeks olnud põlvest põlweni. Enne kui mäed sündiswad ja kui maa ja maailm loodi, oled sina, Jumal igawesest igaweste.

Ilm. 1, 8. Mina olen A ning D, Agus ja Dts, ütleb Issand, kes on ja kes oli, ja kes tuleb, see Kõigewägewam.

38. Mis tähendab: Jumal on igal pool?

Iga asi wõtab ühe määratud ruumi oma alla ja saab ühest teisest ruumist piiratud; Jumalal aga ei ole ruumisid ega piiriseid.

1. Kung. 8 27. Taewas ja taewaste taewad ei mahuta sind enese sisse.

[Meie ütleme: siin ja seal on Issand meie ligi olnud, mis aimata lasseb, nagu oleks ta mõnes kohas meist kaugel. See tuleb sellest, et meie alati tema ligi olemist ühte wiisi ei tunne ja meie mõtted mõnikord minu asjade peale on pööratud, aga tema on alati ühte wiisi meie ligi. Tema ligi olemine aga mõjub seda wõrd meie peale, kuidas meie seisukord tema wastu on. Jumalakartmata peale mõjub tema ligi olemine teist wiisi kui õige peale. Esimene tunneb eumast, kui ta tema ligi olemise peale mõtleb piinatud olema, kuna aga teine sellest omale paremat troosti wõtab ja nii on temale Jumal, — inimlikult räägitud, ligemal, kui esimesele].

39. Mis tähendab: Jumal on kõik teadja?

Tema teab kõik minewiku, olewiku ja ka tulewiku, niijama ka meie salajamad mõtted.

Ebr. 4, 13. Ükski loom ei ole tema ees nägemata, waid kõik on paljas ja awalik tema silma ees, sellest meie räägime.

Ap. Teg. 15, 18. Jumalal on kõik oma teud igawesest teada.

Paul. 139, 4. Kui ei ole weel sõnagi minu keele peal, waata siis tead sina Jehowa! seda kõik ära.

[Sumala kõlpeadmus on lahutamata ühendatud tema igal pool olemisega, sest et tema kui Waim kõik teab ja igas kohas meie ligi on. Oht tungib ka küll igale poole, aga tema ei ole Waim ja sellepärast ei tea tema ka midagi asjadest, mida ta ümbritseb. Meie südametunnistus on kitsa silmaringiga. Palju sünnib, millest meie midagi teada ei saa ja kus meil võimalik ei ole juures olla, palju oleme teada saanud, aga jälle äraunustanud, sest et meie waim mitte kõike ei jõudnud meeles pidada, ja palju saab veel tulewikus sündima, millest meil nüüd aimugi ei ole. Sumal on aga kõlpeadja ja kõigile ligi olemine. Temal ei ole minewiku (sellepärast ei ole temal unustamist) ega tulewiku, (sellepärast ei ole temal ka midagi teadmata) waid tema tunneb ja teab kõik korruga. Inimene, kes ühe suure jõe kaldal seisab näeb, ainult seda mis sell silmapilgul temast mööda ujub, Sumal on aga niisuguses kõrguses, kus tema seda woolu ühe korruga wõib üle waadata. Nõnda tunneb tema ka kõigi inimeste teud ära weel enne, kui need sünniwad. Et aga need teud mitte sellepärast ei sünni, et Sumal seda ette ära teadis, seda tunnistab meile meie südametunnistuse peale kaebamine, kui meie kurja teeme].

40. Mis tähendab: Sumal on kõigewägewam?

Tema wõib teha mis tema tahab.

Laul 33, 9. Kui tema ütleb, siis see sünnib; kui tema käsib, siis see seisab walmis.

Laul. 135, 6. Kõik, mis Jehowa tahab teeb tema taewas ja maa peal, merede ja kõikide sügawuste sees.

Mark. 10, 27. Sumal wõib kõik teha.

[See on arusaadaw, et selles kõik kurjus wälja arwatud on, sest et see Sumala tahtmise wastu on. Kõige imelikum aga Sumala kõigewägewuse juures on see, et kõik, mis inimesed tema wastu wälja mõtlewad ja korda saadawad, wiimaks ometi abinõudeks saawad olema Tema tahtmise kordasaatmiseks. Kurjuse ja ülekohtu süü aga, — ehk see pärast küll headuse

põhjuseks on olnud, jääb aga selle patuse peale, kes seda kurjust ja ülekohtut korda saatis. Selle tõsiduse näituseks toodagu Judas Iskariot ja Josepi vennad ette.]

41. Mis suguseid teisi omadusi nimetab weel piibel Jumalale?

Muutmatus ja pühadus, tarkus ja õigus, tõsidus (truudus) halastus, heldus ja kannatus (pikkmeel).

42. Mis tähendab: Jumal on muutmata?

Et tema iseenele ikka ühesuguseks jääb.

2. Moj. 3, 14. Ja Jumal ütles Moseje vastu: Ma olen, kes ma olen (Jehowa).

Jak. 1, 17. Walguse Isal ei ole muutmist ega wahetamise warju.

[Peale Jumala muudab ennast kõik, kas kaswades ehk kahanedes, täienes ehk halwenedes. Täielikule olemusele ei wõi aga enam midagi juure panna, sest muidu ei ole tema täielik; sellepärast kui Jumala olemisel peaks midagi puuduma, siis ei oleks tema mitte kõige kõrgem ehk täielik. Muutmata Jumala olemuses peitub pühadus ja õnnistus. Kui pühas kirjast Jumala kahetsmisest jutt on, siis tuleb jee nii mõista, et Jumal mitte enese, waid kõne all olewa asja üle kahetsust awaldab. Üleüldse ei pea meie Jumala muutmatusi kunagi mitte nii mõistma, et tema kui elus olemus siiski liikumata ja ilma tegevusetu oleks, waid sellest nõnda wiisi aru saama, et Jumala tegewus tema olemusele ja tahtmisele ialgi vastu ei tööta.]

43. Mis tähendab: Jumal on püha?

Tema on iseeneses täielikult pühast ja ei wõi mitte kurjast kiusatud saada.

Paul. 145, 17. Jehowa on õige kõigi oma wiiside sees, ja waga kõigi oma tegude sees.

Sab. 1, 13. Sinu silmad on nii puhtad, et sa ei wõi kurja näha ja waewa ei wõi sa pealtki waadata.

Slm. 15, 4. Kes ei peaks sind karima, Issand ja sinu nime austama, sest et sa üksi püha oled.

44. Mis tähendab: Jumal on kõige targem?

Jes. 28, 29. Tema on imelik nõu pidanud, kõlise aēja on ta juureks teinud.

Rom. 11, 33. Oh seda Jumala rikkuse ja tarkuse tundmise sügawust! Kui äraarvamata on tema kohtumõistmised ja äramõistmata tema wiisid.

45. Mis tähendab: Jumal on õiglane?

Tema tasub head ja karistab kurja.

Job 34, 11. Sest inimese tegu mööda tasub ta tema tätte.

Paul. 89, 15. Õigus ja kohus on su aujärje kinnitus.

Rom. 2, 6. Kes igaihele maksab tema tegude järele.

46. Mis tähendab: Jumal on tõsine ehk truu?

Tema ei wõi mitte waletada, tema sõna ja tunnistus on tõsi.

4. Mos. 23, 19. Jumal ei ole mees, et ta peaks waletama, ega inimese laps, et ta peaks kahetsema.

Ebr. 6, 18. Jumal ei wõi waletada.

[Jumala tõsidus ilmutab ennast tema töotustes, kuna tema truudus, muutmata armastuses, mis ilmasti ei wäsi, — nagu inimesel oma nõtruses, awalikuks tuleb. Seda näeme Israeli rahwa juures, niisama ka Jumala laste elus.]

47. Mis tähendab: Jumal on armuline?

Jumalat kutsutakse armuliseks, et tema wõlglastele wõlad ja nende ehitused andeks annaks, ning kõlbmataile ära teenimata head üles näitab.

Rom. 3, 24. Ja neid mõistetakse õigeks, tema armust, äralunastamise läbi, mis Jesuse Kristuse sees on.

48. Mis tähendab: Jumal on halastaja?

Jumalat saab halastajaks kutsutud, et tema loomu poolest armetuks saanud inimest, tema viletsusest tahab peasta.

Jer. 31, 20. Sellepärast koliseb mu süstond tema pärast, ma tahan ta peale väga halastada ütleb Jehowa.

2. Moj. 34, 6., 7. Jehowa! Jehowa! üks halastaja ja armuline Jumal, pitka meelega ja rikas heldusest ja tõest kes heldust peab mitme tuhandele, kes andeks annab ülekohtu ja üleastumise ja pattu, aga kes süüalust ei pane poolegi wagaks.

49. Mis tähendab: Jumal on kannatlik ja pikameeleline?

Tema saab kannatlikuks nimetatud selle eest, et ta patuse meele parandamisega ootab ja — pikameeleliseks, et teenitud karistamisega wiivitab.

2. Petr. 3, 9. Tema on pikameelega meie vastu ja ei taha mitte, et mõned peavad hukka minema.

50. Milles seisab Jumala heldus, halastus, kannatus, pikkmeel, pühadus ja õigus?

Selles, et Jumal on armastus. 1. Joan. 4, 8.

[Õpilaste tähelepanemist juhitaagu selle peale, et Jumala armastus mitte ainult üks temaomadustest ei ole, vaid et terve tema tegewus armastuse peal põhjeneb. Ka karistamises avaldab Jumal oma armastust süüaluse vastu, sest et ta teda peasta tahab: Jumala armastus ja õigus töötavad ikka käsikäes. Jumala armastuse avaldamine looduses, (ka loomade juures) kutsutakse — helduseks; teenimata andeksandmine patustele — armuks; alaline abi hädalistele, — halastuseks; karistamisega wiivitamine — kannatuseks ja pikameeleks ja tema igawene armastus kõige ärapeastetute vastu — truduseks.

51. Milles on Jumal oma armastust kõige wägewamalt ja selgemal ilmutanud?

Lunastamise töös.

1. Joan. 4, 9. Selles on Jumala armastus awalitaks saanud meie sees, et Jumal on oma ainusündinud Poja maailma sisse läkitanud, et meie tema läbi peame elama.

Teine peatükk.

Maailma loomisest, walitsemisest ja ülespidamisest.

52. Kes on maailma loonud?

Kolmainus Jumal.

[Maailma loomine on peaasjalikult Jumal — Isa töö, nagu äralumastamine Poja, ja pühitsemine püha Waimu töö on, aga siiski on iga jumaliku töö juures kõik kolm paleust lahutamata tegevuses olnud, ning kiri õpetab iseäranis selgelt et Jumal Isa oma Poja läbi maailma on loonud. (Joan. 1, 3; Kol. 1, 16; Ebr. 1, 2.)].

53. Mis mõistad sina Jumala loodud maailma all?

Taewast, maad ja kõik seda mis seal sees nähtaw ja nägemata. Inimesi ja inglid.

54. Mis asjast on Jumal maailma loonud?

Ei üheski asjast.

Ebr. 11, 3. Usu läbi mõistame meie, et maailm Jumala sõna läbi on valmistatud, et see mis näha, on saanud neist, mis ei nähta.

Jlm. 4, 11. Sa oled kõik asjad loonud; ja sinu tahtmise läbi on nemad, ja on loodud.

[Looma, tähendab mitte millestki midagi tegema. Seda võib ainult Kõigewägewam Jumal teha. Selgemine üeldud: Jumal ei ole oma teu juures ainet ega tööriistu tarwitanud, sellepärast üeldakse lihtsalt: Jumal lõi maailma, sest see mis mitte olemas ei olnud, sai tema tahtmise järele, sõna läbi olewuseks].

55. Millal lõi Jumal maailma?

Alguses. 1. Mos. 1, 1.

Jumal on oma tahtmise järele aja jooksul maailma loonud, sellepärast ei ole see mitte igawesest ajast olnud nagu Poeg, kes Jhast igawesti on sündinud].

56. Kas Jumal on maailma, see on nägemata ja nähtawad asjad, forraga loonud?

Ei mitte, waid aja jooksul, teatud ajajärkudes, mis piiblis päewadeks nimetatakse.

2. Mos. 20, 11. Sest kuue päewaga on Jehowa taewa ja maa teinud, mered ja kõik mis nende sees on ja ta hingos seitsmendamal päewal.

[Selles, et maailm ajajärgkude kaupa loodud on, näeme meie Jumala wägewuse juures, ka tema tarkust ja heldust. Jumala tarkus ilmutab ennast selles, et iga eelkäiwa päewa töö, järgnewa päewa tööle ettewalmistuseks oli; tema heldust näeme aga selles, et iga loom juba seda ees leidis, mis tema ülespidamiseks tarwitas. Näituseks loomad leidiswad taimed eest, taimed kuiwa maa, ja kuiwa maa sünnitas walgus, kõige elu ja rõemu hallikas, mille Jumal kõige esmalt loonud oli jne. Küll oleks Jumal maailma wõinud ühe ainsama päewaga luua, nagu ta seda kuue päewa sees tegi, on iseenesest mõistetaw. Moosese loomisetöö kirjeldus on tänini tõeks jäänud. Astronomia (tähe-teadus) tõendab, et enne päikese loomist walgus juba oli, mis ka Moosese loomise töö kirjeldust, 1. Mos. 1., kinnitab. Looduse uurijate arwamine, et maailma loomine miljonisi aastaid kestama pidi, on

põhjendamata, nagu neile usklikkude kirjatundjate poolt juba seletatud on, et loomise aja päewad mitte kahekümne nelja tunnilised, waid terwed ajajärgud olid nagu sõna päew pühas kirjas 1. Moos. 2, 4; Saul 90, 4; ja 2. Peetr. 3, 8. ja teistes kohtades weel sagedasti tarwitatud on. Ka ei wõi neid sõnu: „õhtu“ ja „hommiku“ just mitte kolme esimese ja seitsmenda-päewa juures täht tähelt mõista, waid nõnda, et iga järgmise päewa s. o. ajajärgu töö, eelmise loomise päewa tööd täiendas.

57. Misjulgusets on Jumal maailma loonud?

Wäga ilusaks.

1. Moos. 1, 31. Ja Jumal waatas kõige selle peale, mis ta oli loonud, ja waata see oli väga hea.

58. Kas maailm nüüd iseenesest ülewal seisab?

Ei mitte, waid nõnda kuidas ta Jumala tahtmise läbi loodud sai, nõnda tema ka Jumala tahtmise läbi ülespeetakse.

Apt. 17, 28. Seft tema sees elame, liigume ja oleme meie.

[Õpilaste tähelepanekut juhitaagu selle peale, et Jumala ja maailma wahetõrd mitte sarnane ei ole, kui ühel töölisel oma tööga, kes selle walmis saamisel tema edespidiise saatuse eest enam ei hoolitse. Maailm läheb huffa, kui Jumal teda üheks silmapilguks maha jätaks, et tema eest ei muretsetks, sellepärast peab piibel kõik mis nähtawas ja nägemata looduses sünnib, Jumala tööks. Saul 104, 28—30; 147, 8. 16—18. Tema ütleb: Lilled saawad temast ehitatud, linnud saawad temast toidetud, aastasajad saawad temast sisse seatud, jne. Maailma ülespidamist wõiks sellepärast loomise töö jatkamiseks nimetada, ainult nii palju peab wahet tegema, et ülespidamise juures mitte uut asja ei sünni, waid olemas olewad olewused idust ja jõust edasi sigiwad.]

59. Kuidas Jumal maailma ülewal peab?

Mii, et Jumal oma loodud loomadele kõik muretseb mis nende elu ülespidamiseks tarwis on.

1. Moj. 8, 22. Ei pea edespidi kõigil maailma päewil mitte lõppema ei seemendamine ei lõikuis, ei külm ega palaw, ei sui ega talwe ei päew ega öö.

Saul 145, 15. 16. Kõikide filmad ootawad find, ja fina annad neile nende roa omal ajal. Sa teed lahti oma käe ja täidad kõik mis elab, hea meelega.

[Kooliõpetaja peaks näituste waral selgeks katsuma teha, kuidas Looja korraldanud on, et looduse jõud tema tahtmise vastu töötada ei wõi. Nõnda samati seletatagu kuidas Jumal elawale olemusele kõik muretseb, mis tema elu ülespidamiseks tarwis läheb. Elajatele on Jumal loomu jumi annud, mille järele nad oma elu tarwituste eest oskawad muretseada. Linnud näituseks, ehitawad poegadele sooja pesa, mitmed rändawad talweks soojale maale, metselajad teewad endile augud, ämblik koob omale keerulise wõrgu ja wäike sipelgapüüdja waritseb oma ise tehtud liiwa koopas kannatlikult saaki, mis temale osaks peab saama. Inimene nõuab enesele palju keerulisemat hoolitsemist, kui tähendatud loomad. Loomad leiawad eadile igas maas ja kliimas toidust, kuna inimene aga iga toidu ja elukombega mitte ära harjuda ei jõua; sellepärast on Jumal inimesele iga ilma kaare jaoks oma-pärase toitmise, katmise ja eluwiisi seadnud. Lõunamaa elanik toidab ennast puuwiljast, katab ennast kerge poomwillase riidega, elab lehtpuu telkides, kuna kartul, wili, linad, will, kivi, sawi, lubi, puud jne. põhjamaalasele toidu ja katmise materjali annawad. Ka kõige käredamas külmwöös elatawad endid inimesed, põhjapõtrad, hülged, jääkarud ja kalad ära. Soojad karude ja rebaste nahad katawad seal inimesi, ning isegi kõwaks külmetanud lumest ehitab Eskimo omale sooja korteri. Inimene, kellele Jumalast kõige

suurem annete tagawara valmistatud, peab aga kõike oma töö läbi enesele omandama. Loomad saavad kõik muidu, kuna inimene tuttawa wana sõna järele „palu ja tee tööd“ alati peab käima, sest siis tohib tema loota, et Jumal tema eest muretsseb. (1. Moos. 3, 19, 2. Tesl. 3, 10; Matt. 6, 11)].

60. Kas Jumal maailma looduse seaduste järele üles peab?

Ei mitte, elaw Jumal näitab oma üliwägewust ka selles, et ta tähti ja imetegusi harilikku looduse korra wastu teeb.

Laul 77, 15. Sina oled Jumal kes imet teeb, ja oled oma tugewust rahwa seas teada annud.

Dan. 6, 27., 28. Sest tema on see elaw Jumal ja sejab igaweste . . . ja teeb imetegusid taewas ja maa peal.

61. Mis teeb Jumal maailma ülespidamiseks weel?

Jumal walitseb maailma üle nõnda, et iga asi, isegi kurjus, tema nime auks ja parandamiseks, kes seda teha armastab, olema peab.

En. 1, 11. Kes kõik teeb oma tahtmise nõu mööda.

Job. 37, 12. Ja ta pöörab neid oma targa nõuga nende piirte sees, nende tegemise järele, kõigis asjus, mis tema neid käseb maailmas ja maa peal.

1. Moos. 50, 20. Ja teie mõtlesite küll kurja mu wastu aga Jumal mõtles seda heaks.

[Näituseks on Joosepi sõna oma wendadele, kes teda Egiptuse maale orjaks müüsid, kus Jumal teda juureks isandaks ja oma wendade peastjaks tegi. Sellesarnased näitused on ka Warao ja Israeli rahwas. Saatan ja Job. Juuda äraandmine ja Kristuse äralepitamise surm].

Rom. 8, 28. Aga meie teame et kõik heaks tuleb neile, kes Jumalat armastawad.

62. Kas ei võiks maailmas ka iseenesest mõnda juhtuda?

Midagi ei või ilma Jumala teadmata ja tahtmiseta maailma sündida.

Rut. I, 3, 37. Kes on see, kes ütleb, et see on jündinud, kui Isand ei ole käskinud.

Matt 10, 29—31. Eks kaks warblast müüdnud weeringi eest? ja ei lange üksainus neist maha ilma teie Isata. Aga ka teie juukse karvad kõik on ära loetud. Seepärast ärge kartke mitte; teie olete paremad kui palju warblasi.

[Spetaja inhtigu õpilaste tähelepanemist selle peale, et maailma walitsemist ei võiks siis juttugi olla, kui meie elus midagi kogemata sünniks. Üks ainukene juhtumine võiks Jumala targad nõud, mis tal inimese hea käekäigu jaoks mõttes, tühjaks teha. Näituseks ei oleks võinud Jumal Lutherust ja John. Wesleyd oma õnnistuse töö juures tarvitada, kui wält sõbra asemel Lutheruse oleks maha löönud, või John. Wesley lapse põlwele põlewasse majasse jäänud. Nõnda kui maailma walitsemises midagi kogemata sündida ei või, nõnda sama kindlasti on ka meie elus kõik Jumala poolt ära määratud. Piibli järele ei sünni midagi juhtumisi, waid Jumala walitsemise teel, ka inimese wabatahtmine käib selle alla. Enam ehk vähem „tähtsamad juhtumised“ wõiwad ainult lühikesel silmaringiga inimese juures jutu alla tulla, Jumal aga loeb inimese tahtmisi, soovisi, ning tulewiku, kui lahtist raamatud. Need „tähtsad juhtumised“ järgnewad sagedasti tähelepanemata ja wäikestele põhjustele. Oleks näituseks kaupmehed, kes Jofepi Egiptusesse wiisid, hiljem tulnud, siis oleks Ruuben teda ennem august wälja tõmmanud ja isa juure tagasi wiinud, ning terve Sakobi pere käsi oleks siis teisiti käinud.

63. Mis otjustad ja selle kohta, et Jumal maailma looja, ülespidaja ja walitseja on?

Et ka mina oma elu ja kõige hea eest armulisele Jumalale tänu wõlgnen.

[Elast usk, nagu see apostliku usuteenistuse esimeses õpetuses seisab, ja nagu Lutherus seda väga arusaadavalt, omas katekismuses seletab, on see, et meie seda, mis Jumal kõige maailmale töötanud on ja annab, isiklikult ka endile kätte saada püüame ja tarvitame. Õpetaja peab õpilases seda tundmist äratama, et Jumal on tema looja; et teda ei oleks olemas, kui Jumal temale elu ei oleks annud. Tema armuliku tahtmisele on inimene seda tänu võlgu, et ta näha, kuulda mõista ja rääkida võib. Kui Jumal oleks tahtnud, siis oleks inimesel võinud üks meel vähem olla, mille eest tema teda ka tänama, teenima ja temale sõnakuulelik olema oleks pidanud. Inimene peab ikka selle peale mõtlema, et üksi Jumala arm, teda iga silmapilk hoiab, et ilma temata ühtegi hinge tõbamisest teha ei saa, nõnda sama ka kätt tõsta ja rääkida ei võiks, kui Jumal inimest unustaks.]

Kolmas peatükk.

Inglid ja inimesed alguses; nende langemine.

64. Kes on Jumala tähtsamad loodasjad?

Inglid ja inimesed.

65. Kes on inglid?

Inglid on Jumalast loodud puhtad ja vabad waimud.

[Inglid (saadikud) on kõige esiteks maailma loodud; nemad olid edaspidise loomise töö tunnistajad, ning rõõmustasivad selle üle, (Job 38, 7). Nende loomust võrreldakse tuule ja tuleleegiga (Paul 104, 4). Maa peal ilmutasivad inglid endid läbipaistvas walgujetaolisest kehast (Matt. 28, 3). Nende elukoht

on Jobi 38, 7. järele, taewa walguse ruumis. Neid on wäga palju (1. Mos. 32, 2. 3; Tan. 7. 10; Paul. 68, 18; Lufa 2, 13; Ebr. 12, 22). Nende au on mitmeastmeline nagu pühas kirjas, mitmes kohas seletatud on (Keerubid ja Serawimid 1. Mos. 3, 24; Jes. 6, 2. 6; peainglid 1. Tes. 4, 16; Juda 9; troonid ja walitsused, würstiriigid ja ülemused Kol. 1, 16). Nime järele on tähtsamad: Mikael, Tan. 10, 13; Juda 9; Gabriel, Luf. 1, 19. 26.)]

66. Milleks on Jumal inglid loonud?

Et nemad Jumala juures õndsasti elaksid tema käsusi täidaksid ja inimesi teeniks.

Matt. 18, 10. Sest mina ütlen teile, et nende inglid taewas alati näewad minu Issa palet, kes taewas on.

Laul. 103, 20. Kiitke Jehowat teie tema inglid, teie wägewad wahwad, kes teie tema sõna järele teete, tema sõna häält kuuldes.

Ebr. 1, 14. Eks nemad kõik ei ole teenijad waimud wälja läkitatud teenistuseks nende pärast, kes õnnistuse peawad pärima.

[Nõnda kui Jumal maailma inimesi oma töö nõude täide saatmises tööriistaks tarwitab, nõnda tarwitab ta ka inglid oma käskjalgadeks. (Luf. 1, 11. 26: 2, 9; Matt. 1, 20; Apt. 10), wagade kaitsemiseks (Laul 34, 8, 91; 11. 12), ja oma nrhtluste otjaste täidetaatmiseks (2. Kun. 19, 35; Apt. 12, 23). Nagu inglid Jumala käsjuandmise ja ususeaduse tegemise juures tegewad oliwad, nõnda saawad nemad ka Jumalariigi lõpetuse ja Kristuse jälletulemise, ning kohtupäewa juures kaastegelased olema. Matt. 13, 41, 49; 24, 31; 2. Tes. 1, 7)].

67. On kõik inglid pühaks ja wagaks jäänud?

Ei ole: mõned on Jumalast ära langenud ja patuseks saanud.

2. Petr. 2, 4. Sest kui Jumal inglitele kes patu on teinud, armu ei annud, waid on neid pimeduse ahelatega põrgusse lükkanud, ja ära annud, et neid kohtu päewani finni peetaks.

68. Kuidas kutsutakse äralangenuid inglite päämeest?

Ebrea keeles jaatan, s. t. wastaline; Greeka keeles kurat, s. t. kaebaja.

Matt. 25, 41. Minge ära minust teie äraneetud igaweje tulesse, mis valmistatud on kuratile ja tema inglitele.

69. Kas kurat inimeste pääle ta mõju awaldada püüab?

Tema walitseb kurjategijaid ja katsub Jumala lapsi patule meelitada.

Sw. 2, 2. Mis sees teie ennemuiste olete käinud see-
finatse maailma wiisi järele, wärsti wiisi järele, kellel meelewald
on taewa all, waimu wiisi järele, kes nüüd oma tööd teeb
jõnakuulmata laste seas.

1. Petr. 5, 8. Olge kardinad, walwake, sest teie waentlane,
kurat, käib ümber kui mõiraja lõukoer, ja otsib, keda tema
wõiks ära neelata.

70. Kes on inimene?

Mõistlik suremata hing maies ihus.

1. Mof. 2, 7. Ja Jehowa Jumal walmistas inimese,
kes põrm on, mullast, ja puhus tema ninasse elawat õhku:
nõnda jai inimeste elawaks hingeks.

Rog. 12, 7. Ja nõnda põrm mulda jälle saab, nõnda
kui ta olnud, ja waim jälle Jumala juure läheb, kes teda on
annud.

Matt. 10, 28. Ja ärge kartke neid mitte, kes ihu ära-
tapawad, ja ei wõi mitte hinge tappa; aga kartke enam teda,
kes hinge ja ihu wõib rikkuda põrgusse.

[Miihästi piibel kui ta teadus tõendawad, et ini-
mesel ihu, hing ja waim on (1. Tesl. 5, 23; Ebr.
4, 12). Üleüldse nimetatakse inimese waimuliku külge
hingeks, ning kehaliku osa ihuks. Inimese ihu,
see hingease ja waimu töörüist, on imelikult walmis-
tatud (Paul 139, 14), toredam kui kellegi teise looma
ihu. Tema on oma tarkade filmade, osawate kätte ja
kõneanni poolest kõigist teistest loomadest ees. Hing
on see, mis ihu elustab (selles mõttes on ta loomal

hing): hinge sees on ajaliku elu jõud (1. Kor. 15. 45). Hing saab ihu läbi välisest ilmast tundmuksi ja töötab need mõistuse waral enese kasuks ümber. Tema seob inimest nähtawa ja nägemata ilmaga. Kui hing s. t. waimulik jõud, meie sees ainult ennast maapealses ajalikus elus awaldab, siis nimetame meie inimest lihalikuks inimeseks; kui aga see waimline jõud ennast taewase igawese elu poole juhib, ja kui tema Jumala Waimu ja elu endale on omandanud, siis nimetame meie teda waimlikuks (waimust sündinud Joon. 3, 6.) inimeseks (1. Kor. 2, 14.) — Jumal hingel on kolm põhi wõimu, ehk päätegurid: 1) *Aramõistmine* (mõistus, mis aru saab, otfustab, arwustab, ettekujutab ja mälestab); 2) *tundmine* (iseäranis kõlbluse tunne, südametunnistus); 3) *tahte jõud*. Wiimast nimetatakse siis himuks, kui tema ennast meelte mõju järele juhtida lasseb. Maiste asjade peale juhitud himud peawad aga waimu tahtmise läbi walitsetud saama.

71. Mitspärašt on inimene maapealsetest olemustest kõige ülem?

Et Jumal inimese oma näo järele on loonud.

1. Moš. 1, 26. Ja Jumal ütles: tehkem inimese eneste näo järele, eueste sarnatseks.

1. Moš. 1, 27. Ja Jumal lõi inimese oma näo järele, Jumala näo järele lõi ta teda.

[Kuidas inimene mullast Jumala sarnaseks on saanud, wõib õpilastele selle läbi araseletada, kui nendele näidatakse, kuidas raiekunstnik tahumata marmori rahnust ilusa kuu walmistab; nõnda on ka Jumal inimese hingele oma waimu, iseene näo annud, et inimeses sel wiisil Jumala kuu esitada].

72. Milles see Jumala kujutus seisib?

Selges tõe aratundmises ja täielikus kokkuleppes Jumala tahtmisega, mille tõttu inimese waim üle kõige maa käis, ning ta surma ja walu ei tunnud.

73. Kuidas nimetatakse inimese esialgset seisulorda?

Süütauseks.

[Loodud pühaduse, ning süütause juures oli inimesele täieline vabadus, s. o. tema võis patustada ehk patuta olla. Nõnda kuidas inimesele loomise juures tema ülesande täielik äratundmine antud oli, nõnda oli tema ka alguses hääduse omandanud, mis aga mitte iseenesest, kui taimes ehk elajas, areneda ei võinud, vaid waba otsuse ja tegewuse läbi edendatud pidi saama].

74. Kuidas nimetatakse esimesi inimesi?

Adam ja Ewa.

75. Kas peale nende veel inimesi loodud on?

Ei ole; nemad on kõige inimeste esiwanemad.

Apt. 17, 26. Ja tema on teinud ühest werest kõik inimeste soo, kõige maa peale elama.

76. Kus elasivad meie esiwanemad siis kui nemad süütaad olid?

Paradiisi aias (Edenis).

1. Mos. 2, 8. Ja Jehowa Jumal ehitas rohuaia Edeni päewa tõusmise poole, ja pani sinna inimese, keda ta oli walmistanud.

77. Milllega katsus Jumal esimeste inimeste sõnatuulmist?

Seega, et ta elupuu kõrwa sekk aeda ka hea ja kurjatundmise puu istutas, ja inimesele keelas sellest süüa.

1. Mos. 2, 16. 17. Ja Jehowa Jumal käskis inimest ja ütles: kõigist aia puist võid ja süüa, aga hea ja kurja tundmise puust, ei pea sa mitte süüa, sest mil päewal sina sest süööd, pead sa surma surema.

78. Mikspärast nimetatakse seda puud hea ja kurjatundmise puuks?

Sellepärast, et inimene seni kuni tema sõna-kuulelik oli, tundis kui hea on Jumala sõna kuulda, ja nii pea kui tema sõnakuulmataks sai, mõistis kui paha on Jumalat mitte kuulda.

79. Kas jäiwad meie esiwanemad sõnakuulmise lastumises kindlaks?

Kahjuks mitte, nemad sõiwad keeldud puu wiljast.

80. Kuidas langesid nemad patu sisse?

Saadan pettis mao näol Ewat, et tema selle puu wilja sõi, ja oma mehele andis, kes ka sõi.

1. Moos. 3. 13. Ja Jehowa Jumal ütles naese wastu: miks ja seda oled teinud? ja naene ütles: madu pettis mind ja mina sõin.

(Wõrdle 2 Kor. 11, 3. ja ilm. 12. 9).

1. Moos. 3, 6. Siis wõttis ta tema wiljast ja sõi, ja andis ühtlasi ka oma mehele, ja tema sõi.

1. Tim. 2, 14. Ja Adam ei ole mitte petetud, aga naene on petetud ja üleastumise sisse juhtunud.

81. Kuidas läts jaadanal lorda Ewat langemisele wiia?

Nii, et ta temas kahtlemist Jumala sõna wastu äratas.

1 Moos. 3, 4, 4. Ja madu ütles naese wastu: teie ei pea mitte surma surema, sest Jumal teab, mil päewal teie seist sõöte, et teie silmad siis lahti saavad, ja saate kui Jumal, ja tunnete head ja kurja.

82. Mis järgnes patulangemisele?

Paradiisist wäljaajamine ja surm.

83. Mis sisaldab surm kui patu pall eneses?

Waimuliku ja ilmliku elu kaotusi.

[Kui Jumal esimesi inimesi ähwardas: „Mis päewal teie sellest sõõte, peate teie surma surema,“ siis ei olnud alguses selle all mitte-ihuliku surma mõista (sest, et esimene inimese paar weel kaua peale seda elas), waid selle all peab peaaesjalikult lahkumist Jumalast mõistma; ühtlasi ka kõige kurjuse ilmumist, mis ajalikus elus ihule surma, ja hingele igawest surma ja hukatust toob. Nii pea kui Adam ja Ewa jumalikust käsust üle astusid, surid nemad waimulikult ja hakkasid ka ilmlikult surema].

84. Kas mõjub patulangemise järelendus ta Adama järeltulijate peale?

Jah! Patt ja surm on endid kõigi Adama järeltulijatesse istutanud.

Rom. 5, 12. Sellepärast, otsekui ühe inimese läbi patt on maailma sisse tulnud, ja patu läbi surm; nõnda on ka surm kõikide inimeste sisse läinud, sest et nemad kõik on pattu teinud.

85. Mispärast on kõik Adama järeltulijad patused?

Et nemad kõik patuse loomuse on omandanud.

1. Mos. 5, 3. Ja Adam sünnitas ühe lapse enese sarnaseks, enese näo järele.

Paul. 51, 7. Waata ülekohtu sees olen ma sünnitatud, ja patu sees on mu ema mind saanud.

Job. 14, 4. Kes võib ühe puhta saata rojase seest? ei ole ühte ainust!

Joan. 3, 6. Mis lihast sündinud, see on liha, ja mis waimust sündinud, see on waim.

86. Kuidas nimetatakse seda, mis inimese loomust hullab?

Päritud, patuks, õigem, päritud paheks.

87. Milles seisab päritud hukatus?

Selles, et inimene loomu poolest headuse jaoks mitte kõlblif ei ole ning paha poole kaaldub.

Rom. 7, 18. 19. Sest ma tean, et minu sees, (see on minu liha sees) ei ole mitte head. Tahtmist on mul küll, aga head teha ei leia ma mitte. Sest mina ei tee mitte head, mis ma tahan, waid ma teen kurja, mis ma ei taha.

[Ehk küll inimene patu idu maailma kaasa toob, ja paha poole kaldumine temas ülewõimu saab, ei ole tema aga sellega mitte kurja tegema sunnitud. Sellest hoolimata, et inimene häduse jaoks kõlbmata ja kurjuse poole hoiab, on temas jumalikust kujukst, milles tema loodud oli, nii palju järele jäänud, et ta omas südames Jumala käsule poolehoidmist awaldama peab ja oma waba tahtmist alal hoiab, et ennast Jumalast pakutud armu läbi patust peasta lasta wõib].

88. Kas läheb inimene igawesti kaduma, kui ta rikutud loomuse on omandanud?

Ei lähe; iga inimene wõib Jesuse Kristuse läbi õndsaks saada.

Rom. 5, 18. Seepärast nõnda, kui ühe patulangemise läbi surm on tulnud, kõikide inimeste peale hukataamijeks, nõnda on ka selle ühe Kristuse õiguse läbi, Jumala armu kõikide inimeste peale tulnud, elu õigeks jaamijeks.

[Arusaadaw on, et Jumal sel juhtumisel esimese inimese paarile järeletulejaid mitte ei oleks annud, kui need oma päritud rikutud loomuse tõttu, igawesele hukatusesele oleksid määratud olnud. Tema lasti aga seda selleks sündida, et omas igaweses armastuses langenud inimese sool wõimalik oleks Jesuse Kristuse läbi õndsaks saada].

89. Mis sigineb päritud rikutud loomusest wälja?

Päris patt.

[Kui meie sündimisest päritud kurja himule järele anname ja pattu teeme, siis on see juba meie oma patt mille eest meie ise juba vastutama peame, sest et meie kurjusele woli anname.]

Mis on siis õieti patt?

Jumalikust käsust üleastumine.

1 Joan. 3, 4. Patt on see, mis käsu vastu on.

Neljas peatükk. Jumalikust käskudest.

91. Mis mõistad jina jumalitu käsu all?

Kümme käsku, mis Jumal Moosese läbi Iisraeli rahwale Sinai mäelt andis.

2. Moj. 20, 1—18. Wõrdle 5. Moj. 2, 1—22.

92. Mitspärast kuulutas Jumal jeda käsku, mis ta juba alguses inimese südamesse oli kirjutanud, weel lord Sinai mäe pealt?

Sellepärast, et käsk patu läbi ära oli kustunud ja südame tunnistuse hääl nõrgaks läinud.

93. Kuidas jaotakse kümme käsku ära?

Kahe tahwli peale, kummagi peale wiis käsku.

2. Moj. 31, 18. Ja kui Jehowa Mooseseaga sai rääkinud Sinai mäe pealt, andis ta temale faks tunnistuse lauda, need olid kiwi lauad, Jumala sõrmega kirjutud.

94. Mis üle kõneleb esimene käsu tahwel?

Meie kohustest Jumala vastu.

95. Millest kõneleb teine tahwel?

Meie kohustest oma ligemise vastu.

96. Mis peab iga täsu juures tähelepanema?

Seda, mis on kästnud, ja seda, mis on keelatud.

97. Kuidas on kümne täsu sissejuhatus?

Mina olen Issand, sinu Jumal, kes sind Egiptuse maalt, sealt orjade kojast, olen välja wiinud.

[Sätatus on öieti: „Mina Jehowa, olen sinu Jumal.“ Jehowa tähendab: Mina olen kes mina jaan olema. See tähendab siis igawene, truu, seaduse Jumal. Suudid pärastpoole, aufartust Jehowa nime wastu unustades, hakkasivad teda „Abonai“ s. t. isand kutsuma, mis pärast ka nimi Jehowa on sõnaga isand (Issand), (Inglis keeles Lord) tõlgitud.]

98. Mits pärast räägib Jumal nõnda?

Et meis oma piha kõrgust ja suurt halasust meele tuletada, et meie tänuliku armastusega, tema käskusi peakšime.

[Jumala nõudmised põhjenedwad tema tegude peal. Israeli rahwale tuletati tema Egiptuse orjakojust peasmiist meelde, mis seitse nädalat pärast käjuandmist Sinai mäel sündis. Meile kristlastele peitub selles kümne täsu sissejuhatuses weel jügawam mõte, sest sellega tuletatakse meile patu orjusest ja surmast pääsemist Kristuse äralunastamise läbi meelde, milleks Egiptuse orjakojust pääsemine ainult nõrk warjupilt on.]

99. Kuidas on esimene käst?

Sull ei pea teifi jumalaid minu kõrwal olema. 2 Moš. 20, 3; 5 Moš. 5, 7.

100. Mis Jumal täseb selles täsus?

Et meie Jumalat üle kõigi usaldame, tema

poole hoidma, ja teda üle kõige kartma ning armastama peame.

101. Mis teelab Jumal jelles käjus?

Kõiki ebajumala teenimist, niihästi awalikku kui jalajat.

102. Mis on awalil wõõra jumala-teenistus?

Kui inimene midagi kumardab, mis mitte Jumala ei ole.

Kal. 4, 8. Aga siis, kui teie Jumalat ei tunnud teenijate teie neid, kes oma olemise poolest jumalad ei ole.

Rom. 1, 23. Ja huffaminemata Jumala au kaduma inimese ja lindude ja neljajalgsete ja roomajate kaju sarnatseks muutunud.

103. Mis on siis jalajane wõõra jumala-teenistus?

See, kui loodud asja enam armastatakse, kui Loojat ning kui jüda ilma wara, lusti ning elutõrkuse küljes finni on.

1 Joan. 2, 15. Arge armastage mitte maailma, ega jeda mis maailmas on (lihaminu, filmahinu, elutõrkus). Stui teegi maailma armastab, siis Isa armastus ei ole mitte tema sees.

Witip. 3, 18, 19. Sest mitu käiwad, kellest ma teile jagedasti olen ütelnud, aga nüüd ütlen mina ka unntes, neid Kristuse ristil waenlased olewat, kelle ots on hukatus, kelle jumal on nende kõht.

2 Tim. 3, 4. Petijed äraandjad, kes on ätilise meelega, uhked, kes lihaminu sid enam armastawad kui Jumalat.

Sw. 5, 5. Sest jeda teate teie, et ei ühelgil hoorapidajal, ega ropul, ege ahnel, kes on wõõra jumala teener, ei ole pärimist Kristuse ja Jumala riigis.

Matt. 10, 37. Kes isa, ehk ema enam armastab kui mind, see ei ole mitte minu wäärt, ja kes poega ehk tüdarta enam armastab kui mind, see ei ole mitte minu wäärt.

[Ebajumala teenistus on ka neitsi Maria ja teiste pühade austamine, (nagu jeda Rooma katoliku kirik teeb). Austamine peab ainult Jumalale osaks saama.]

104. Kuidas on teine täst?

Sina ei pea enesele mitte tegema ei niferdatud kaju ega mingisugust nägu sest, mis taewas ülewal, ei sest, mis all maa peal, ega sest, mis wees maa all on. Sina ei pea nende ette mitte kumardama, ega neid teenima, sest mina Jehowa, su Jumol olen üks püha wihaga Jumal, kes wanemate ülekohtu nuhtleb laste kätte kolmandamast ja neljandamast põlwest saadik, nende kätte, kes mind wihtawad; ja kes heldust üles näitab mitme tuhandele neile, kes mind armastawad ja mu kästusid peawad. 2 Mos. 20, 4—6; 5 Mos. 5, 7—10.

[Sina ei pea enesele tegema ei niferdatud kaju, ega mingisugust nägu jne. tuleb nõnda wiisi arusaada, nagu inglise keele piibli tõlkes see dieti Ebrea keelest ümber pandud on, et inimene ei pea enesele niferdatud, ega walatud Jumala kaju walmistama, ega teda ülepea mingisugusel piltlikul wiisil kujutama. Sõnad: „mis taewas ülewal“ tähendawad päikest ja tähti kumardama; sõnad: „mis all maa peal“ tähendawad inimesi, loomi teenima; sõnad: „mis wees maa all on.“ tähendawad wee elukaid (krokkodil) kumardama. Kõik need asjad saiwad Egiptuse ja teiste pagana rahwa juures kumardatud ja au sees peetud.]

105. Mis täseb Jumal selles täsus?

Et meie Jumalat kes Waim on, waimus ja tões kumardame.

Joan. 4, 24. Jumal on Waim, ja kes teda kumardawad need peawad waimus ja tões kumardama.

106. Mis teelab Jumal selles täsus?

Kujude teenistust ja wale austamist, mis tema sõnas lubatud ei ole.

Apt. 17, 29. Kui meie näiid Jumala sügu oleme, siis ei pea meie mitte mõtlema, et jumalik olemine tulla ehk hõbeda ehk kivi kaju sarnane on, mis inimeste ostamise ja müümise läbi on tehtud.

Paul. 97, 7. Häbi saavad kõik need, kes niferdatud kujudid teenivad.

[Esimene käst käseb ainult elawat ja töijst Jumalat austada, teine seda Jumalat wainus ja tões kumardada s. t. tema enesest ettekirjutatud wiisi järele. Ebajumala teenistus wiib harilikult ikka kujudu kumardamisele. Aawaliku pagana ja salajase kristlase ebajumala teenimises on niisamasugune wahu nagu awaliku pagana ja Rooma-Katoliku usulise pildi teenistuse juures. Sest teises käsus on jumalate kujudu walmistamine ja nende piltide teenimine kindlasti ära keelatud Jumalast, kui Loojast pilti walmistada ja seda kas õpetuse meeldetuletamise ehk ilmasüüta seinte kaunistamise jaoks tarwitada, on niihästi teises käsus kui ka piiblis ülepea keelatud. Kui aga Looja pilti sarnases mõttes tarwitatakse, nagu mao kaju Hiskia ajal, siis on see patt teise käsu wastu. Rooma-Katoliku kirik eksib selles, et tema pühade ja neihi Maria piltisid suudleb, kummardab, nende ees suitsetab, ohwrid toob, ja palwetamisega jumaliku au neile annab.]

107. Mille poolest on see käst meile tähtis?

Selle poolest, et tema kui püha wihaga Jumal, oma waenlasi wihaga ähwardab, oma sõpradele ümberpöördult aga armu töötab, nõndasama ka nende lastele ja lastelastele.

108. Mitspäraast nõuab Jumal kõwasti selle käsu täitmist?

Ei kujudu kumardamine Jumala auga koku ei sünni ja et sellel häwitawad tagajärjed on.

Jej. 42, 8. Mina Jehowa see on minu nimi; ja ma ei anna mitte teisele oma au, ega oma kiitust niferdatud kujudu.

109. Kuidas on kolmas käst.

Sina ei pea Jehowa oma Jumala nime mitte ilmaasjata suhu wõtma, sest Jehowa ei pea seda mitte süütuks, kes tema nime ilma asjata suhu wõtab. 2 Moj. 20, 7; 5 Moj. 5, 11.

[Jumala nime all peame meie kõike seda mõistma, mille läbi tema ennast meile awaldab, nagu oma nimes, omadustes, sõrades, tegudes ja määrustes. „Ilma asjata suhu wõtmine“ tähendab Ebrea keeles sõna sõnalt: „wandes pruukima, ilma asjata rääkima ja tarwidujeta nimetama (nagu see Inglisekeeles dieti ümberpandud on (ta take in vain,) Jumala nime wandes pruukima, tähendab teda wale juures tunnistajaks kutsuma.)]

110. Mis käseb Jumal selles käsus?

Et meie Jumala ja jumalikude asjade peale alati kõige juurema auartusega mõisema peame.

111. Mis keelab Jumal selles käsus?

Walewannet ja kõike lergemeelset wandumist, Jumala ja jumaliku asjade nimel, nõndasama ka mõtlemata kõnet Jumala üle.

3. Moj. 19, 12. Ja teie ei pea mitte minu nime juures walskusega wanduma, sest ja teotad oma Jumala nime; mina olen Jehowa.

Matt. 5, 34—37. Aga minna ütlen teile, et teie ei pea koguni wanduma, ei taewa juures, sest see on Jumala aujürg; ega maa juures, sest see on tema jalgealune järg; ega Jerusalemma juures, sest see on juure kuninga liin. Ei pea sina ka mitte oma pea juures wanduma, sest et sina ei wõi ühte ainust juukse ei walgeks ei mustaks teha. Aga teie kõne oiugu jah, jah; aga mis üle selle on, see on tigekest.

[Jumala nime saab kõine rohkem nõidumise ja ebauisu tempude juures kurjaste pruugitud, sest seal tuuakse kõiksugused wale põhjused ette, mis Jumala nime appi hüüdes nagu saladuslikult ühelele kahju

wõi teistele kasu tuua wõiks (5 Mosj. 18, 10—12). Kõige suurem Jumala nime kurjasti pruukimine on: Jumala teotamine 3 Mosj. 24, 16.]

112. Miks on lubatud wanduda?

Kui kohtu wanemad ja ülemad seda Jumala tõe kinnituseks ja õiguseks nõuavad.

5 Mosj. 6, 13. Sina pead Jehowat oma Jumalat kartma ja teda teenima ja tema nime juures wanduma.

Ebr. 6, 16. Seis inimesed wannuwad küll ühe suurema juures, ja wanne teeb neile kõige wastu rääkimisele otja, kinnitamiseks.

[Jumal on wanas seaduses wannet kohtumõistmiste jaoks seadnud 2 Mosj. 22, 10. ja on eunnast sellega alandanud oma töotuste kinnitamiseks, et ta kui kõige kõrgem (Jumalast kõrgemat ei ole) enese juures wandus. (Ebr. 6, 13). Ülemuse juures wandumine on usutunnistus Jumala kui õige kohtumõistja ees. Usklikute inimeste käest ei ole mingisugust tõendust waja, aga patujes ja walelikus ilmas on seda õiguse kaitseks tarwis. Wande andmine ülemuse ees on tõenduseks et see, kes praegusel silmapilgul Jumalat, kui püha ja kõiketeadjat tunnistajaks on kutsunud, tõtt rääkima saab, ja waletada mitte ei wõi. Hirmus oleks see silmapilk, kui wanduja kes kõiketeadjat Jumalat tunnistajaks on kutsunud, tema nime juures kohe waletama hakkaks! Ühendatud riikides (Ameerikas) nõutakse kwäkeride ja kristlaste käest wande asemel lihtsalt tõendust.]

113. Mispärast lisab Jumal selle täjule iisäralise ähwarduse juurde?

Et inimesed ikka Jumala püha nime mitmejulgusel wiisil pruukida püüawad.

114. Kuidas on neljas täht?

Mõttele hingamise päewa peale, et ja seda pühitsed. Kuus päewa pead ja tööd tegema

ja kõik oma tegemist tegema. Aga seitsmes päew on hingamise päew Jehowale sinu Jumalale, siis ei pea sina ühtegi tegemist tegema, ei sina, ei su poeg ega su tütar, ei su sulane ega su ümardaja, ei su lojus ega su wõõras, kes su wärawais on. Seist kuue päewaga on Jehowa taewa ja maa teinud, mere ja kõik, mis nende sees on, ja ta hingas seitsmendamal päewal, seepärast õnnistas Jehowa hingamise päewa ja pühitses teda. 2. Moſ. 20, 8—11; 5. Moſ. 5, 12—15.

115. Mis tähendab Ebrea keeles sõna Sabat?

Hingus, puhkus.

116. Mis õpid sina sellest, et Jumal seitsmendamal päewal hingas?

Et ka inimene jelle jaoks loodud on, et temal ainult Jumalal oma Looja hingamine on.

[Kui Jumal oma tööd lõpetanud, ja inimese loonud oli, hingas tema oma loomise töö eesmärgi ja lõpu kätte saamises otsekui kunstnik juurema töö walmis jaamisel endistele teostele krooni pähe paneb. Kui Jumala rahu inimese südamet rahustab ja tema südames igatsust jelle järel kasvatab, siis järgneb sellest, et inimene Jumalast iseäraliselt loodud on ja ainult õiget rahu temas leida võib.]

117. Missugune teine põhjus oli Israeli rahwal Sabati pühitsemiseks?

Nende orjusest peasmine.

5 Moſ. 5, 15. Ja sa pead mõtlema see peale, et sa oled ori olnud Egiptuse maal, ja Jehowa, su Jumal, on sind sealt wälja toonud wägewa käega ja sirutatud käewarrega: seepärast on Jehowa, su Jumal sind käskinud hingamise päewa pidada.

118. Mikspärast pühitsewad kristlased Sabatit esimesel aga mitte seitsemendamal nädala päeval?

Et ta Jeesuse Kristuse ülestõusmise ja inimese jurmast' ja patuorjusest ära päästmise mälestuseks pühitsetakse; seepärast nimetatakse Sabat ka Issanda päevaks.

[Kristuse ülestõusmine sündis esimesel nädala päeval, s. o. meie pühapäeval (Matt. 28, 1. kus õige tõlge järgmine oleks: „Aga hingamise päeva õhtul, kui esimene nädala päev hakkas, jne.“) selle päeva õhtul ja järgmisel pühapäeval ilmutas Jeesus ennast oma nägemata juuresolemise kinnituseks ennast kofku tulnud jüngeritele igas palvetundis. Viimaks walas ta wiiekümnendamal päeval peale oma ülestõusmist, mis jälle pühapäew oli, püha Waimu wälja ja ajutas kristliku kiriku. Esimene nädala päew on Issanda ülestõusmise ja tema kiriku jündimise päew Apostliku kiriku poolt sai see päew selleks mälestatud, mida faks kohta piiblis tõendamad: 1 Apt. 20, 7: „Esimesel nädala päeval“ (upon the first day of the week), nagu Inglis keelses piiblis õieti ümberpandud on, kuna Dr. Luther walesti ümber paneb „ühel Sabatil“ (Auf einem Sabat), kui jüngrid kofku tulid leiba murdma, rääkis Paulus nendega ja tahtis teisel päeval ära minna ja jattas oma kõnet keskööni 1 Kor. 16, 2. kirjutab Paulus: Igal esimesel nädala päeval (mitte Sabatil, nagu Dr. Lutheruse tõlkes on) pangu igaüks teie seast midagi enese juure kofku jne.“ Sellest apostlikust määrusest on ka nüüdne komme — andeid heategewaks otstarbeks annetada — järele jäänud.

Hingamise päewa paigutamist seitsemendamal nädala päewa pealt, esimese peale, ei muuda Sabati käsu mõtet mitte, mis selles seisib, et üks päew seitseme hulgast peaaesjalikult Jumala austamises eraldati, kuna kuus päewa maapealsete tööde jaoks tarwitatud pidid jaama.]

119. Miks on Jumal Sabati seadnud ja teda pühitsevad?

Korralikult puhkamiseks, mida inimene ihulikult ja hingelikult (ja mida isegi mõistmata loomale waja on), ühiseks Jumala teenistuseks ja igawese taewase Sabati selmaitsemiseks tarwitab.

Esef. 20, 20. Ja pühitsege mu hingamise päewi, et nemad oleksid täheks minu ja teie wahel, et teie saate tunda, et mina olen Jehowa teie Jumal.

Mark. Ja tema ütles neile: Hingamise päew on inimese pärast tehtud, ei mitte inimene hingamise päewa pärast.

Ebr. 4, 9. Seepärast on Jumala rahwal weel üks hingamise (õiges ümp. Sabati pidamine) aeg ees.

[Harilikult töö lõpul on Sabati pidamine tingimata tarwilik ja töö peal põhjeneb meie hää käekäik, sellepärast need rahwad, kes Sabatit kõwasti pühitsewad on haritud, wabad ja rikkamad rahwad maa peal. Sabati pää ülesanne on ühine ja awalik jumalateenistus. Meie teenime Jumalat ka argipäewadel, kui meie tema käskusid peame, aga nende meie heategude sees ei teeni meie just mitte Jumalat, waid oma ligimest. Jumalateenistus, sõna täies mõttes, on üks tegewus, mis ennast kõigist ilmalikust tööddest ja toimetustest eraldab ja selleks määratud on, et Jumalat paluda, teda kiita, ja tema sõna tarwitada. Jumalateenistust peab Jumala rahwas koos toimetama, kus juures kõik maapealne töö seista lastakse, et Issandale ligineda ja ühises Jumala ette ilmumises üksteise meelt ülendada ja wennaliku armastust ednedada. Inimene ei wõi ialgi ilma Jumalalt õnnistust saamata temale ligineda, ja kõige armsam teenistus on see, kui waene patune inimene enesele seda anda lasseb, mis Jumala armastus temale anda tahab. Nii toob inimestele kõige suuremat õnnistust ühine jumalateenistus. Et üks päew selleks seatud on, see tõendab Jumala suurt armastust ja tarkust. Oles Jumal iga ühe asjaks jätnud

ühthe päewa tema austamiseks määrata, siis ei oleks ialgi ühist Jumalateenistust olnud. Ilma Jumalast hingamise päewa seadmata oleks elu üks väsitav rändamine läbi ilma kõrbe, töötatud maa poole ilma öömaja ja puhkufeta].

120. Kuidas teotatakse pühapäewa?

Mitte armastuse ehk häda tööde läbi waid ilmalikkude tegude ja lõbu läbi; ka laiskuse ja hoolimatuse läbi, awaliku jumalateenistuse wastu.

[Jesús tegi pühapäewal halastuse pärast palju imetegusi, nagu haige naese (Luf. 13, 11—16), weetõbise mehe (Luf. 14, 2—5), kuiwanud käega inimese (Joan. 5, 16.) ja sündinud pimedada (Joan. 9, 14.) terweks. Tema tunnistas ka mõistmatade loomade päästmist õigeks ja käskis seda teha (Matt. 12, 11—12) ning härga ehk eeslit joota (Luf. 13, 15.) Kus Jumala päew argipäewa tööde ja ilmalikkude lõbude läbi mööda jaadetakse, seal ei ole ta enam õnnistuse hallitaks, waid äraneedmiyek. Ka ilma Jumalata hingamine, hingamise päewal, on niijama Issanda meelest kui töötegemine. Meie peame nõnda, nagu Spener oma katekismuses ütleb, pühapäewal kõigest maapealsest tööst taganema, et Jumal oma taewalikkude tööd wõiks meie sees teha.]

121. Kuidas on meie kohus siis õieti Sabatit pühitseda?

1. Selle määruse järele, mis Jumal loomises kõigi inimestele andis.
2. Seda määrust on ta neljandamas käjus finnitunud, mis kõigis aegades maksew on, ja mis uuendatud ei tohi saada (Matt. 5, 17—20).
3. Selleks päewaks on apostlik kirik Kristuse ülestõusmise päewa, kui kristliku pühapäewa pühitsenud.

122. Kuidas on wiies käst?

Austa oma isa ja oma ema, et sinu elupäewad saaksid pikendatud seal maal, mis Jehowa su Jumal sulle annab. 2 Moos. 20, 12; 5 Moos. 5, 16.

123. Mis täseb Jumal selles käsus?

Et meie isa ja ema, keda Jumal meie üle on seadnud, peame teenima ja heameelega nende sõna kuulma.

[Wiies käst oli esimese kirvitahwli peale kirjutatud, ja sellepärast ei ole wanemad mitte ligimese sarnatseks arvatud, kes meiega ühesugused on, waid nemad on meie ülemad, Jumala asetäitjad, keda meie mitte ainult armastama, waid ka austama peame. Jumalat peame meie austama 1) kui tõsist ja elawat Jumalat; 2) korralikus ja tõsises palwes; 3) Tema nime peale waadates; 4) Tema päewa tähele pannes; 5) ja neid austades, kellele Jumal seda osaks annab. Wiies käst on wiimane esimese tahwli peal, ja tähendab üleminemist teise tahwli peale, kuis meie kohustest ligimese wastu räägitakse.]

124. Kas lapsed kõigis asjus peawad oma wanematele sõnakuulelikud olema?

Kõigis mis Jumal mitte ei ole keelanud.

[Sellepärast ütleb apostel Ew. 6, 1. „Lapsed, kuulge oma wanemate sõna Issanda sees; sest see on õige.“ Kõnawad aga wanemad oma laste käest, mis Jumala püha tahtmise wastu on, nagu näituseks waletamist ehk warastamist, siis ei ole nemad mitte Jumala asetäitjad, ja laps peab niisugusel korral Jumalat enam kuulma kui oma wanemaid.]

125. Mis läbi saab wiies käst üleastatud?

Kui laps sõnakuulmatust ehk halwaks panemist wanemate wastu awaldab.

[Laste tähelepanemist juhitagu selle peale, et nende kohus on oma wanemaid aidata ja austada ka siis, kui nemad wanaduse, haiguse ehk waejuse pärast oma lastele koormaks saawad ja abi tarwitawad.]

126. Kelle sõna peame meie peale isa ja ema weel kuulma?

Kõikide sõna, keda Jumal meie ülemaks on pannud.

Rom. 13, 1. Iga hing heitku ülemate alla, kellel kõige ülem meelewald on, sest ülemad ei ole mund kui Jumalast, aga kes ülemad on, need on Jumalast seatud.

Kol. 3, 22. Sulased, kuulge kõigis asjus nende sõna, kes teie isandad on liha poolest, ei mitte silmakirjaks, kui need, kes inimeste meelepärast püüawad olla, waid waga südamega, Jumalat kartes.

127. Mispärast on Jumal wiindama täsule isearanis töotuse juure lisanud, et meie käsi heaste peab käima, kui meie seda peame?

Et lapselikus sõnakuulmises kõige wagaduse ja ajaliku õnne õige põhi ja hakatus on.

[Hea käekäik on peaaegu selles töotuses, ilma selleta ei oleks pikk eluiga mitte õnnistus. See oli tähendus maapealse Kanaan peale, mis ühtlasi eeskujuks ka taewasest Kanaanist on. Lapsed, keda Issand warakult enese juure wõtab, on jeda töotust kätte saanud; kasvab aga laps meheks, siis seisab tema suurem õnn selles, kui tema lapsepõlwe sõnakuulmist on õppinud; teda armastatakse kõigist inimestest, ja tema saab igauhega häsili läbi. Kes sõnakuulmist on õppinud, see mõistab ennast ka kannatuse ja puuduse alla alandada. Temal on rahu inimestega ja iseeneses, ning Jumala õnnistus on kõiges tema ettevõttes.]

128. Kuidas on tuues last?

Sina ei pea mitte tapma. 2 Moj. 20, 13; 5 Moj. 5, 17.

129. Mis läheb Jumal selles käsus?

Et meie oma ligimest kõige selle eest peame hoidma, mis tema ihu ja hingele kahjuks on.

130. Mis keelab Jumal selles käsus?

Iseene ja teise tapmist, ehk inimese elu hävitamist olgu see oma ehk mõõra läe läbi.

[Viig söömine ja joomine on pitaslane elu hävitamine, niisama ka korratu elu ja kõlbmata elukombed.]

131. Mis keelatakse veel selle käsu läbi?

Viha, tagedust, kadedust ja kõik nendest välja kaswanud sõnu ja kehaliigutusi.

1. Joan. 3, 15. Igaks, kes oma wenda wihtab, see on inimese tapja.

Matt. 5, 22. Aga mina ütlen teile, et igaks, kes oma wenna peale ilmaasjata wiha kannab, on kohtu wäärt; aga kes ial oma wenna wastu ütleb: Raka, see on juure kohtu wäärt; aga kes ial ütleb: ja jõe, see on põrgu tule wäärt.

132. Kes tohib kurjategijaid surmaga nuhelda?

Ülemus, kes nagu Jumala teener mõõka kannab kurjategijatele karistuseks.

1 Moos. 9, 6. Kes inimese werd ära walab, selle weri peab saama inimeste läbi ära walatud, sest tema on inimest Jumala näo järele teinud.

133. Kuidas on seitsmes käs?

Sina ei pea mitte abielu ärarikkuma.
2 Moos. 20, 13; 5. Moos. 5, 17.

134. Mis läheb Jumal selles käsus.

Et mees ja naene jeda truiusti täidawad, mis nemad abielusse astudes üksteisele töotafid.

135. Mis keelab Jumal selles käsus?

Kõiki kasinusetä mõtteid, sõnu ja tegusid, abielus ehk väljaspool abielu.

136. Mis mee'itavad inimest seitsemendamast käsust üleastuma?

Kõlbisjeta raamatud ja pildid, süüdmata riided, pahad seltskonnad, laisklemine ja liig söömine ja joomine.

137. Mis pärast on sellest käsust üleastumine nii suur patt?

Et kasinuse puudujel, ihu ja hing, mis püha Waimu tempel peab olema, rojastatud jääb.

1 Kor. 3, 17. Kui keegi Jumala templi ära rikub, teda tahab Jumal ära rikkuda; jesi Jumala tempel on püha ja see olete teie.

138. Mis on kõige paremad ja kindlamad sõjariistad seitsemendamast käsus nimetatud patu vastu?

Põgenemine patu eest ja palwe.

1 Moj. 39, 12. Uga tema (Josep) jättis oma kuue tema kätte ja põgenes ja läks wälja õue.

2 Tim. 2, 22. Uga põgene noore hea himude eest.

139. Kuidas on lahetsas käst?

Sina ei pea mitte warastama. 2 Moj. 20, 13; 5 Moj. 5, 17.

140. Mis käseb Jumal selles käsus?

Et meie oma maapealset wara endile aujal wiisil, wirkuse ja truuduse läbi omandame, sellega rahul oleme ja seda Jumala tahtmise järele tarwitame.

Emes. 4, 28. Kes warastanud, see ärgu warastagu mitte enam, waid tehku enemine tööd, ja saatku kätega head, et temal oleks sellele jagada, kellel puudu on.

1. Tim. 6, 6—9. Aga jumalakartus on suur kasu, kui meie omaga rahul oleme. Seist meie ei ole ühtegi ilmale toonud, awalik on, et meie midagi ei wõi maailmast ära wiia.

Ebr. 13, 16. Ärge unustage mitte ära head teha, ja teistele jagada; sest üüfugused ohwrid on Jumala meelepärast.

141. Mis teelab Jumal selles käsus?

Jga wõõra asja omandamist.

142. Mis meelitab selle patule?

Laiskus, raiskamine, ihnus, söögihimu ja kadedus.

[Rahelsandama käsu patudeks ei arvata ainult wägiwaldset rööwimist, ehk jalaja warastamist, waid ka kõiki kawalust ja pettust (2 Mos. 22, 25.), wale mõõtu ja kaalu (3 Mos. 19, 35. 36.), oma kasu püüdmist kauplemises (1 Teisl. 4, 6.), fergemeelelist laenamist (Laul 37, 21.), warastud ehk leitud asja ärawarjamist, hoiu alla antud waranduse äraraiskamist, fingitustega enda poole meelitamist, kroonu maksude maksmata jätmist, teenitud palga finni pidamist, laisuse pärast kerjamist, wõidu mängisid jne.]

143. Kuidas on üheskas käst?

Sina ei pea mitte rääkima oma ligimese wastu kui waletunnistus mees. 2 Mos. 20, 13; 5 Mos. 5, 17.

144. Mis käseb Jumal selles käsus?

Et meie ikka tõtt peame rääkima.

145. Mis teelab Jumal selles käsus?

Kõik wale ja laimduft; iseäranis ilma armastuseta kohtumõistmist ja ligimise tagarääkimist.

146. Kas ei tohi ialgi walet rääkida?

Ei, kõit mis meie räägime, peab tõsi olema, aga meie tohime ja peame tõtt salajas hoidma kui see meie ligimesele kasuks on.

[Zuhitagu õpilaste tähelepanemist selle peale, et ka nõndanimetatud häda patud või nalja patud lubatud ei ole, sest et midagi ei tohi meid patule meelitada ja et patuga ei tohi mitte naljatada.]

147. Mis pärast on wale nõnda suur patt?

Et Jumal tõde ja kurat waleliikude isa on.

148. Kuidas on kümnes käst?

Sa ei pea mitte himmustama oma ligimise koda; Sa ei pea mitte himmustama oma ligimese naest, ei tema sulast ega ta ümmardajat, ei tema häruga ega ta eeslit ega mingisugust, mis su ligimise pärast on. 2. Moj. 20, 14; 5. Moj. 5, 18.

149. Mille läbi eraldab ennast kümnes käst, teistest, teise tahwli kästudest?

Selle läbi, et tema näitab, et patt ligimese wastu kurjas südamis asub, millest kõik pahad sõnad ja teod wälja tulewad.

Õp. sõn. 4, 23. Hoia oma südant enam kui kõit muud mis tuleb hoida, sest temast tuleb elu wälja.

Matt. 15, 19, 20. Sest südame seest tulewad wälja kurjad mõtlemised 1) tapmised, 2) abielurikkumised, hooajahid, 3) wargused, 4) waletunnistused, teotamised. 1) 10 käst. 2) 6 käst. 3) 7 käst. 4) 8 käst. 5) 9 käst.

Jak. 1, 14, 15. Aga igaüks kiisatase kui teda tema enese himust weetakse, ja ahwateletakse. Pärast, kui himmu ennast wastu saanud, siis toob tema patu ilmale, aga kui patt saab täiesti tehtud, siis sünnitab tema surma.

150. Mis õpetab meid kümnes käst?

Et ka Jumala käjust üleastumise ihaldus rojastab ja Jumala ees süüdlaseks teeb, nõnda-
sama, kui tegelik üleastumine. Matt. 5, 28.

151. Mis on kõige kõstude siju?

Sina pead Issandat oma Jumalat armas-
tama kõigest omast südamest, kõigest omast hin-
gest, kõigest omast meelest ja kõigest omast väest.
Seesama on esimene ja suur käsusõna. Aga
teine on sellesarnane: Sina pead oma ligimest
armastama kui iseennast. Meis kahes käsusõnas
on kõik käst ja prohvetid koos. 5 Moos. 6, 5;
Matt. 22, 37--40.

152. Mis see meid õpetab?

Et kõik käsud Jumala ja ligimese vastu
mitte ainult väljaspidi, vaid kõige pealt sees-
pidi, s. o. südamest peetud peavad saama.

153. Mis tähendab ligimest armastama, kui iseennast?

Et meie temale jeda teeme, mis meie temalt
endile soovime.

Matt. 7, 12. Kõik näiid mis teie ial tahate, et inimesed
teile peavad tegema, jeda tehke ka teie neile, sest see on käst
ja prohvetid.

154. Kes on meie ligimene?

Inimene, kellega meie kokku puutume, nagu
Issand meid tähendamise sõnas halastaja
Samaria mehest Luf. 10, 29—37 õpetab.

155. Misjugujele arusaamisele tuleme meie Jumala käsu läbi?

Et käsu tegude läbi ükski inimene õndsaks ei saa.
Rom. 3, 20. Sest käsu läbi tuleb patutundmine.

156. Mis sugused patud on olemas?

Teopatud ja tegemata jäänud patud.

157. Mis on teo patt?

Tegu, mis Jumal keelanud on.

158. Mis on tegemata jäetud patt?

Kui meie seda mitte ei tee, mis Jumal on käskinud.

Jak. 4, 17. Kes nüüd mõistab head teha ja ei tee seda mitte, sellele on see patuks.

159. Mis oleme meie patu läbi ärateeninud?

Jumala wiha ja nuhtlust.

Kal. 3, 10. Kanneetud on igalüks, kes ei jää kõikide jisse, mis kirjutatud on käsuraamatusse, et ta seda kõik peab tegema.

160. Millega karistab Jumal pattu?

Ajaliku kui ka igawese nuhtlusega.

161. Mis on ajalikkude patude karistused?

Kuri südametunnistus, rahutus, haigus, kõik sugused hädad ning wiletsused ja wiimaks ihulik surm.

Jes. 48, 22. Delatel ei ole sihtegi rahu ütleb Jehowa.

Rom. 2, 8. 9. Aga kange hirmu ja wiha neile kes riitavad on ja tõe sõna ei kuule, aga wõtawad ülekohu sõna kuulda. Wiletsus ja ahastus tuleb iga ühe inimese hinge peale, kes kurja teeb.

Rom. 6, 23. Sest surm on patu patt.

163. Milles seisab igawene patu karistus?

Meedmises, see tähendab täielikus patuse lahutuses Jumalast ja igawene pörgu piin.

Matt. 25, 41. Siis wõtab tema ka welda neile kes pahemal kael on: Minge ära minuist, teie äraneetud igawesse tulesse, mis valmistatud on kuratile ja tema inglitele.

Marf. 9, 43. 44. Ja kui sinu käsi jünd pahandab, siis raiu teda ära; parem on julle, et sa wigane elusse lähed, kui et sull kaks kätt on ja pead pörgusse minema, kustutamata tulesse, kus nende uss ei sure, ega tuli ära ei kustu.

163. Kas siis ei olegi teed, et patust ja tema järeldestest peastetud saada?

Jumal tänatud! Üks tee on olemas, sest waeste ärakadunud patustele on äralunastamine valmistatud.

164. Kelle läbi on äralunastamine sündinud?

Jesuse Kristuse läbi. Tema olgu kõrgeks kiidetud igaweste.

W i e s p e a t ü l l .

Lunastajast Jesusest Kristusest.

165. Millal on juba Jumal inimese äralunastamist otfustanud?

Igawesest ajast saadik.

1 Petr. 1, 20. Kes küll enne oli ära nähtud, ennekui maailma raja oli pandud.

166. Millal sai äralunastamine lõige esiti töötatud?

Kohe peale patulangemist sõnadega: Naise seeme peab mao pea rõhuma. (1 Mosf. 3, 15).

167. Kelle läbi on Jumal äralunastamist weel töötanud?

Esijade; Abrami, Isaaki ja Jakobi läbi, ning Mofese ja wana seaduse prohwetite läbi.

[Õpetaja peab õpilasi lastma wanast testamendist need ettekuulutused üles otsida, niisama ka kõik sündmused ja inimesed, kus ja kelle läbi Kristuse töö ja iisik mõistu wõi piltlikult ette sai kuulutatud.]

168. Kes oli wana seaduse wiimane prohwet?

Kristija Joannes.

169. Mis tegi ristija Joannes?

Tema walmistas Issandale teed, ja juhatas inimesi tema kui Jumala Talle peale waatama, kes maailma patud kannab. Joan. 1, 23. 29; Matt. 11, 10—24.

170. Millal saatis Jumal äralunastamise töö korda?

Umbe 4000 aastat pärast langemist, kui ettewalmistuse aeg täis oli.

Kal. 4, 4. Aga kui aeg täis sai, läkitas Jumal oma Poja, et ta pidi naisest sündima ja kaisu alla saama.

171. Kelle läbi on Jumal lunastamise töö korda saanud?

Jesuse Kristuse läbi.

172. Mis tähendab sõna Jesus (Ebrea keeles Josua)?

Ärapeastja ehk lunastaja.

Matt. 1, 21. Aga tema peab poja ilmale tooma ja sina pead temale nime panema Jesus, sest tema peastab oma rahwa nende pattudest.

173. Mis tähendab sõna Kristus (Ebrea keeles Messias)?

Salwitud.

Joan. 1, 42. Meie oleme Messia leidnud, see on ära jeletatud: Kristus (Salvitud).

[Kristus on meie Lunastaja ameti nimi, sest, et tema Jumalast töötatud kõigekõrgem prohvet, preester ja kuningas oli. Nende ametite peale wõiti mehed õliga.]

174. Mis tunnistad sina sellest imelikust isikust?

Et tema ainu sündinud Jumala poeg, tõsine Jumal, igawesest ajast Isaga üks on, ka tõsine inimene, neitsist Mariast sündinud.

Joan. 1, 14. Ja sõna sai lihaks ja wõttis kui ühes majas meiega elada, ja meie nägime tema au, kui Isast ainu sündinud Poja au, täis armu ja tõtt.

Ebr. 2, 14. Et nüüd lapsukesed liha ja were osalised on, otse nõnda on tema ka ise sellest osa saanud.

Wilip. 2, 6. 7. Kes, kui ta Jumala näol oli, seda ei arwanud jaagiks, et tema Jumalaga ühesuguine oli; waid alandas iseennast ja wõttis sulase näo enesele ja sai inimeste jarnatjeks.

1 Tim. 3, 16. Jumal on amalikuks saanud lihas.

175. Millest tunned sa Jesuse Kristuse tõsist jumalust.

Sellest, et pühakiri temale jumalikud nimed¹, omadused², teod³, ja au⁴ annab.

1) (Nimed) Joan. 1, 1. Alguses oli Sõna, ja Sõna oli Jumala juures ja sõna oli Jumal.

Ebr. 1, 2. Kes, et ta on tema au paistus ja olemise märk.

Kol. 1, 15. Kes on nägemata Jumala täis kuju, kes enne kõike looma on sündinud.

Kol. 2, 9. Sest tema jees elab kõik Jumala olemise täius ihulikult.

1. Joan. 5, 20. Seejmanne on tõsine Jumal ja igawene elu.

Rom. 9, 5. Kes on kõikide üle. Jumal kiidetud igaweste.

Joan. 10, 20. Mina ja Isa oleme üks.

Joan. 20, 28. Ja Toomas wastas ja ütles: Minu Isjand ja minu Jumal.

Lit. 2, 13. Ja ootama õnnist lootust, ja suure Jumala ja meie Õnnistegija, Jeesuse Kristuse au ilmumist.

2). (Omadused). Iga wiik: Joan. 1, 1. Alguses oli sõna. Joan. 8, 58. Enne kui Abram sai olin mina. Joan. 17, 5. Ja nüüd austan mind Jsa, enese juures aega, mis mul oli sinu juures, enne kui maailm oli. Jlm. 1, 8. Mina olen A ning D, Algu ning Dts, ütleb Jssand, kes on ja kes oli ja kes tuleb, see kõigewägewam.

Üliwägewus: Matt. 28, 18. Minule on antud kõik meelewäld taewas ja maa peal.

Iga l'pool juures olew: Matt. 18, 20. Sest, kus teks ehk kolm minu nimel on ühes koos, seal olen mina kesk nende seas.

Kõik teadja: Joan. 21, 17. Jssand sa tead kõik.

Jlmanuutmata: Ebr. 13, 8. Jeesus Kristus on jeesama, eile ja täna, ja igaweste.

3) (Teod). Joan. 1, 2. Kõik asjad on tema läbi tehtud ja ilma temata ei ole ühtegi tehtud, mis tehtud on.

Kol. 1, 16. Sest tema läbi on kõik loodud, mis taewaste sees ja mis maa peal on, mis nähtaw ja nägemata on.

Joan. 5, 21. Sest otsekui Jsa surunud ülesäratab, ja teeb elawaks, keda tema tahab.

4) (Mu). Joan. 5, 23. Et kõik peawad Poega austama, nõnda kui nemad Jsa austawad.

Wilip. 2, 10. 11. Et Jeesuse nimel kõik nende põlwed peawad endid nõikutama, kes taewas ja maa peal ja maa all on, ja kõikide keel peab ülestunnistama, et Jeesus, Kristus on Jssand, Jumala ija auts.

176. Mille läbi tõendad ja Jeesuse Kristuse tõst inimsust?

Selle läbi et, tema kaswas wagaduses ja tarkuses, tiusatud sai, nälga, jänu ja wäsimust kannatas, rõõmu ja kurbtust tundis, kannatas ja suri.

177. Mis läbi eraldab ennest Jeesus, ehk ta küll tõsine inimene, kõigest teistest inimestest?

Selle läbi, et tema kõigi inimeste seasst üksi patuta oli.

Ebr. 4, 15. Kes kõiges on kiusatud, otskui meie, siiski ilma patuta.

Joan. 8, 46. Kes teie seast wõib patu minu peale tõeks tunnistada?

2 Kor. 5, 21. Sest tema on teda, kes ühesiti patust ei teadnud, meie eest patu ohwriks teinud.

1 Petr. 2, 22. Kes ei ole pattu teinud ja kelle juust ei ole pettust leitud.

Ebr. 7, 26. Sest seesugune ülempreester läks meil tarwis, kes pidi olema püha, ilma süüta, puhas, patustest ära lahutatud ja kõrgem kui taewad.

178. Kui Kristus tõsine Jumal ja tõsine inimene on, mis õpid ja siis sellest?

Et ühes isikus jumalik ja inimlik loomus ühineb.

179. Mis pärast pidi Kristus jumaliku ja inimliku loomu eneses ühendama?

Et üks wahemees ja lepitaja Jumala ja inimese wahel olla.

1. Tim. 2, 5. 6. Sest üks Jumal on üks wahemees ka Jumala ja inimeste wahel, inimene Kristus Jeesus, kes ennast ise on annud lunastamise hinnaks kõikide eest.

2 Kor. 5, 19. Sest et Jumal oli Kristuse sees, ja lepitaja maailma iseenejega ära.

[See on väga tarwiline, et jumaliku ja inimliku loomuse ühendus ka lastele selgeks saaks tehtud. Oleks Jeesus ainult inimene olnud ja inimese sugust ülestõusnud, siis oleks tema püha waimust niisama kangel seisnud kui kõik teised inimesed: ehk oleks tema ka päritud patud enesest ära heitnud ja nende himud enese jees ära wõitnud, siis oleks see ainult temale heaks tulnud, aga teiji ei oleks ta sellega mitte wõitnud peasta. Kui Kristus mitte tõsine inimene ei oleks olnud, waid ainult üks jumalik nähtus, nagu wanas testamendis ka ette tuleb, siis ei oleks meil mingit oja temast, ja tema ei wõiks meie eest mitte kosta. Et aga wahemeheks Jumala ja inimeste wahel olla, pidi Kristus mõlemad pooled omas isikus ühendama; tema pidi Jumal-inimene olema.]

180. Mis ütleb meile püha kiri Issanda inimliku loomu järele sünnimisest?

Et tema neitsiit Mariast, Daaweti soost, Betlemmas sünnis.

[Siin on õpetajal selgituseks sünnis rääkida ime-
likust wana testamendi ettekuulutuste täideminemisest,
selleaegsest maailma seisukorrast, taewa wägede liituse
lawlast, tarkade wõõrsil käigust Homikumaalt ja
Herodese laste tapmisest.]

181. Mis räägib meile ewangelium Jesuse lapse põlwest ja noorest ajast?

Tema kaswas Natjareti linnakeses, Galilea
maal, wäikeses ühiskuses ja teadmatuses, kui puu-
sepa poeg, oli oma wanematele sõnakuulelik ja
kaswas tarkuses, pikkuses ja armus Jumala ja
inimeste juures. Luk. 2, 51. 52.

[Seletatagu siin kaheteistkümneme aastase Jesuse
täendusrikkad sõnad, mis ta Jerusalemma templis
rääkis ära: Kas teie ei teadnud mitte, et mina ses
pean olema, mis minu Isa pärast on?]

182. Millal algas Jesus oma Messiasse tööd?

Kolmkümmendal eluaastal, peale seda, kui ta
ennast Joannejst Jordanis oli ristida lastnud.

[Messiasse töö seletuseks loetakse uuest testamendist
mis ewangelistid Jesuse ristimisest räägiwad ja
seletagu selle tähendus ära. Kui Joannes Jesust ris-
tis, sai tema Jumalalt tähe, mille läbi ta Jesust, kui
töötatud Messiasist ära tundis. Nõnda kui Jesus
ennast kõige wana seaduse korralduste alla heitis,
nõnda täitis ta ka weel seda kasku, et Joanneje risti-
mise läbi ennast Messia ametile pühendada. Kõik Is-
raeli lapsed, kes endid Joannejst ristida lasid, tun-

nistasid sellega oma pattusid ja töotasid meelt parandada, et Jumala riiki sisse saada. Jeesus, kellel meeleparandamist tarwis ei olnud, tuli sellepärast Joannese ristimisele, et rahwa patud oma peale wõtta, kus juures Jsu teda pühalikult Messiaase ametisse õnnistas ja teda nagu inimesiki, püha Waimuga wõidis.]

183. Mis ristimisele järgnes?

Jeesust kiujati tema inimliku olemise poolest kuratist kõrbes, kus juures ta täieliku wõidu tema üle sai, nõnda kui tema enne, ning pärast, iga kiusatusele kuni surmani wastu on pannud.

[Õpetaja lastu õpilased Jeesuse kiusamise lugu piiblist lugeda, ja näidatu, kuidas saatu Jeesust, selle järele kiusas, kui ta pärast ristimist Messia ametisse hakkas. Jeesuse kiusatus on meile eeskujuks. Ka meie kiusatused wõiwad nõndasama Jumala sõna läbi ära wõidetud saada.]

184. Kui laua lestis Jssanda awalik töö?

Umbes kolm aastat.

[Tähendatud aja määr põhjeneb Luf. 13, 7. kus „kolm aastat“ tema ameti aega wiinamäel, s. t. — Juuda rahwa juures, — tähendab, sest wiigipuu on Juuda rahwa piltlik tähendus.]

185. Mis tegi Jssand nende kolme aasta jooksul?

Tema kuulutas ewangeliumi Jumala riigist, finnitask jeda õpetust oma püha elu ja jumaliku imetegude läbi, walitjes omale kaksteistkümmend apostlit ja pani oma kogudusele aluse, mida pörgu wärawad ära wõita ei saa.

186. Mis Kristus kannatas?

Kõik ta elu sündimisest saadik, oli üks alaline kannatamine, ta kannatas waesust ja puudust, waenlaste wiha, rahwa uskumata meelt ja oma jüngerite nõrka usku.

Jes. 53, 3. Ei teda pandud miskits, ja tema oli kõige halwem meeste seas, üks mees, kes oli walu täis ja kuulus haigusest, ja igaliks pööras oma silmad tema pealt ära; ei teda pandud miski, et meie temast ei hoolinud.

Matt. 8. 20. Rebastel on augud, ja lindudel taewa all pesad; aga inimese Pojal ei ole mitte, kuhu tema pead wõiks panna.

Ebr. 12, 3. Sest pange tähele, kes niisugust wasturääkimist patustest enese wastu on kannatanud.

187. Millal ja kus kohas kannatas ta kõige raskemine?

Dma surma eel, Ketsjemanni aias, Raiwase ja Pontsius Pilatuse kohtu ees ja Kolgata risti peal.

[See wastus peaks selgitatud saama terve kannatamise loo ära seletamise läbi. Ristilöömine oli üks walusamatest ja häbistawamatest surma otsustest, mis juutide juures sagedasti ette wõeti, kuna seda Roomlased ainult orjade ja tähtsamate mõrtsukate juures ette wõtjwad. Cicero nimetab seda kõige hirmsamaks ja häbistawamaks surmaks. Rist oli suur tulp, mis maa sisse püsti pandi, mille üle põikpuu kinnitati, kuhu külge käewarred enne kõitega seoti, ja siis raud naeltega käed finni löödi, kuna jalad püstposti külge naelutati ehk ainult seoti. Risti löödud kannatas kõrwetawat janu, mis haawade põletiku, pea walu, ja raske were kokkujooksmise tõttu ilmus. Surm järgnes pikkamisi, harilikult kaheteisikümne tunni järele.]

188. Mispärašt on Kristus tõite jeda kannatanud?

Wabatahtlikult, piirita armastuses, et meid igawesest hukatusest peasta ja meile Jumala armu, õigust ja igawest elu anda.

Jes. 53, 4. 5. Tõesti meie haigused on tema enese peale wõtnud, ja kõik meie walu kannud; aga meie arwasime teda tema enese süü pärast wigaseks tehtud, Jumalast pehjetud ja waewatud olewat. Aga tema on meie üleastumiste pärast haawatud, ja meie ülekohtu pärast ära rõhutud; Kristus oli tema peal, et meil pidi rahu olema, ja tema muhkude läbi on meile terwis tulnud.

Joan. 1, 29. Waata see on Jumala Lall, kes maailma patud ära kannab.

Kal. 3, 13. Kristus on meid lunastanud käsu needmisest, kui ta sai needmiseks meie eest.

1 Petr. 3, 18. Sest, et Kristus ka üksford pattude eest on kannatanud, õige ülekohtuste eest; et tema meid Jumala juure pidi saatma.

1 Tesl. 1, 10. Jesust kes meid tulewasest wihast ära peastab.

Joan. 10, 11. Mina olen hea karjane; hea karjane jätab oma elu lammaste eest.

Rom. 5, 8. Aga Jumal näitab wälja oma armastust meie wastu, et Kristus meie eest surunud, kui meie alles patused olime.

1 Joan. 2, 2. Ja tema on äralepitus meie pattude eest.

Sw. 1, 7. Kelle sees meil on äralunastamine tema were läbi, pattude andeksandmine tema armu rikkust mööda.

Matt. 26, 28. Sest see on minu veri, uue seaduse veri, mis mitme eest ära walatakse pattude andeksandmiseks.

189. Mispärašt ei wõinud meie mitte teisel wiisil peastetud saada, kui ainult Jesuse Kristuse kallil were läbi?

Et püha Jumal ei wõinud inimest, tema patu wõlast, ilma äralepitamise ohwrita lahti peasta, mis Kristus omas inimlikus loomuses heameelega tõi, ja mis läbi meid patu needmisest peasteti.

Laul 49, 8. 9. Üksti ei wõi mitte wenda lunastada, ega Jumalale lunastamise hinda tema eest anda. (Ja nende lunastamine on nii kallis, et see peab maha jätma igaweste).

2 Kor. 5, 19. Seft, et Jumal oli Kristuse sees, ja lepitäs maailma iseenejega ära.

2 Kor. 5, 21. Seft, tema on teda, kes ühestki patust ei teadnud, meie eest patu ohwriks teinud, et meie pidime Jumala õiguseks saama tema sees.

190. Milleks nimetatakse Jesuse, Kristuse inimeseks sünnimist, tema waest elu, kannatust, surma ja matmist?

Tema alandamise põlweks.

Wilib. 2, 7. 8. Waid alandas iseennast, ja wõttis sulase näo enesele, ja sai inimeste sarnatseks, ja leiti wäljaspidisest tombest kui inimene, ja alandas iseennast, ja sai sõna wõtlifuks surmani, pealegi risti surmani.

191. Milles seisab Kristuse ülendamine?

Selles, et tema peale lunastamise töö täide saatmist, mis ta inimlikus olemises lorda saatis jälle jumaliku au enesele omandas, mida ta inimeseks saamisel wabatahtlikult maha oli jätnud.

Joan. 17, 5. Ja nüüd austa mind, sina Isa, enese juures auga, mis mul oli sinu juures, enne kui maailm oli.

Wilib. 2, 9—11. Seepärast on ta Jumal teda wäga ülendanud, ja on temale annud ühe nime, mis üle iga nime on, et Jesuse nimel kõik nende põlwed peawad endid nõtkutama, kes taewas, ja maa peal ja maa all on, ja kõikide keel peab ülestunnistama, et Jesus Kristus on Issand Jumala Isa auks.

192. Mis puutub tema ülendamisesse?

Tema ülestõusmine, taewaminemine, Jumala paremal käel istumine ja jälletulemine kohtu päewal.

193. Kas Issand oleks wõinud hauda jäeda?

Ei mitte; tema matmine tõendas, et ta tõesti surunud oli, aga püha Jumal ei tohtinud mädanemist näha.

Apost. teg. 2, 31. Siis nägi tema enne ära ja rääkis Kristuse ülestõusmisest, et tema hing ei ole mitte hauda jäetud ja tema liha ei ole mitte mädanemisi näinud.

194. Millal tõusis tema surnust üles?

Nõnda, kui ta oli ette ütelnud, kolmandal päeval.

[Tema surma ja ülestõusmise wahel ei olnud täit kolme päewa, aga jelleaegse kombe järele said poolikud päewad täie eest arwatud.]

195. Milles seisis Jesuse ülestõusmine?

Elusse tõusmises ja ristilöödud ihu äraseletamises.

[Kui Patsharus Issanda ime jõu läbi surmast elusse tagasi jai kutsutud, siis oli see tema endine ajalik ja loomulik elu, mis nendesamade loodus seaduste määrata oli, nagu enne tema surma, mis pärast ta ka ilma kahilemata lühema, ehk pikema aja järele teistkorda surema pidi. Hoopis teisiti on aga lugu Kristuse ülestõusmisega. Temast ütleb apostel (Rom. 6, 9) „Seft, et meie teame, et Kristus surmast üles äratatud mitte enam ei sure, surm ei walitse enam tema üle.“ Ehk ülestõusnud Issanda ihu küll weel naela aukudega ja külje haawaga oli (Joan. 20, 25.) ei olnud see aga mitte harilik maapealne, waid maapealne taewalik ehk „waimlik“ ihu mis enam ei pruuginud selle maailma loodus seaduste alla heita. Sellepärast wõis ka Õnnistegija oma jüngerite keskele ilmuda, kes lufus uste taga olid, nõndasama ruttu ka ära kaduda. Sellest äraseletatud ihust, millest ka Jumala lapsed omas ülestõusmises osa saawad, ütleb

Lutherus: „Waimulik ihu ei nimetata mitte sellepärast waimulikuks ihuks, et tema enam ihulikult elada ei wõi, waid palju rohkem sellepärast, et tema elu waimust on, mis mitte ainult hinge ei walgusta, waid ka kõigest ihust läbi tungib, nii et see nõnda läbipaistew ja terge kui õht on, ja kõige maailma kaugustesse näha ja kuulda wõib. Ülestõusnud Issand ei maitse-
 nud maapealset sööki mitte sellepärast, et temale seda oleks waja olnud, waid sellepärast, et ennast oma jüingritele tunda anda, et need teda mitte üheks ihuta waimuks ei peaks. Jesuse söömine, pärast ihu ära seletamist on nõndasama suur imetegu, kui tema ära seletamata ihuga järwe peal kõndimine.]

196. Mis tähendab Kristuse ülestõusmine meile?

Et teie on Kristus oma ülestõusmise läbi oma Jumala Poja olemist tõendanud. Teie teie on see Jumalik kinnitus, et lepitamise ohwer, mis Kristus kõige maailma patu eest tõi, Jumalast kui õige ohwer, heameelega vastu on wõetud. Kolmanda teie on see meie waimuliku elu awaldamine; sest hauda jäänud Õnnistegija läbi ei oleks wõinud meie mitte patu surmast uue, õige elule äratatud saada. Neljanda teie on Kristuse ülestõusmine tõsine pant, et ka meie ihud ülestõusewad.

Rom. 1, 3. 4. Tema Pojast, (kes on sündinud Laweti soost liha poolest, kes ülestõusmise läbi surmest wägewaste on ülesnäidanud Jumala Poeg olewat pühitsuse Waimu poolest) Jesusest Kristusest meie Issandast.

Rom. 4, 25. Kes meie üleastumiste pärast on äraantud ja meie õigeks saamise pärast ülesäratatud.

1 Kor. 15, 17. 18. 20. 21. Aga kui Kristus ei oleks üles äratatud, siis on teie ust tühine; siis olete teie alles oma patude sees, siis on ka need, kes Kristuse sees on läinud magama hukka läinud. Aga nüüd on Kristus surmest üles äratatud, ja on esimeseks saanud nende seas, kes on läinud

magama. Seft et ühe inimese läbi juremine, siis on ka ühe inimese läbi furnute ülestõusmine.

1 Petr. 1, 3. Riidetud olgu Jumal ja meie Issanda Jესuse Kristuse Issa, kes oma suure halastuse pärast meid uuesti on sünnitanud elawaiks lootuseks, Jესuse Kristuse ülestõusmise läbi furnust.

197. Mis sündis neljakümne päewa pärast peale Jესuse ülestõusmist?

Ta tõsteti apostlite nähes Olimäelt taewa, kus ta istub Jumala paremal pool.

1 Petr. 3, 22. Kes on Jumala paremal käel, pärast seda kui tema on taewasse läinud, ja tema meelewalla all on pandud inglid ja wallad ja wäed.

[Paremal käel olemine tähendab kõigetõrgemat au kohta. Et Jესus Kristus, kui inimene, ennast ristisurmani alandas ja kõigeraskemates katsumistes lõpuliikku kannatust ja sõnakuulmist üles näitas, siis sai tema inimlik loomus jumaliku au ja wäe sisse tõstetud.]

198. Kas siis Kristus on sellest ajast saadik meie juurest ära?

Roguni mitte, sest tema Issa au sisse tagasiminemisega on ühendus tema ja ta jüingrite wahel weel suuremaks ja kindlamaks saanud.

Matt. 28, 20. Ja waata mina olen teie juures maailma otsani.

Matt. 18, 20. Seft kus kats ehk kolm minu nimel koos, seal olen mina kes nende seas.

Evēs. 1, 23. Mis on tema ihu, mis täidetakse sellest, kes kõik kõigis täidab.

199. Mis sugused ametid olid Jესusel, kui Sunastajal?

Kolmesugused: prchwetlik, preesterlik ja tuninglik.

200. Mis wähe on Kristuse ja wanaseaduse prohwet, preestri ja kuninga wahel?

Kristus täitis kõik need ametid ja on wiimane ja täielik prohwet, ülempreester ja ärapeastetud inimese soole igawene kuningas.

201. Mis tuleb Kristuse prohwetil ameti all, mõista?

Kristus on maailma walgus ja tõde, ja on meile Jumala tahtmist õpetuste ja näituste waral täielikult ilmutanud.

Joh. 8, 12. Mina olen maailma walgus; kes minu järele läib, see ei käi pimeduses, waid temal peab elu walgus olema.

Joh. 14, 6. Mina olen tee, ja tõde, ja elu. Ükski ei saa Isa juure muudu, kui minu läbi.

Joh. 15, 15. Kõik, mis mina oma Isalt olen kuulnud, olen teile teada annud.

1. Kor. 1, 30. Kes meile Jumalast on saanud tarkuseks ja õiguseks ja pühitsemiseks ja lunastamiseks.

Kol. 2, 3. Kelle sisse kõik tarkuse ja tundmise warandused on warjule pandud.

[Prohwet on Jumalast saadetud õpetaja, kes tema otsust kuulutab. Kõik teised Jumala saadetud õpetajad mõisid ainult tõtt osalt tunnistada, Kristus aga mõis öelda: Mina olen tõde. Mina olen maailma walgus. Misjugune seletus inimese suus oleks Jumala teotamine ja hullumeelsus olewat.]

202. Mis tööd on temal, kui prohwetil weel olnud?

Õpetamine, ettekuulutamine ja imetegude tegemine.

[Jesuse õpetuse pea tuum oli tunnistus, et tema ise on Kristus, Jumala ainusündinud poeg, maailma Ünnistegija, kes igawest elu annab ja selle uskumist nõuab. Kristus ei ole mitte ainult seda kuulutanud,

mis teised prohvetid sisseantud waimu läbi tegid, waid iseenesest, sest et tema Isaga üks oli. Sellepärast olid ka Jesuse imeteod ülemad, kui teiste prohwetide omad. Jesuse, kui Jumalinimese juures ei olnudgi need tööd imeteod, waid tema harilikud teod. (Joh. 5, 36; 10, 37.) Jesuse Kristuse isik on iseenesest kõigesuurem ime ajaloos, mille wastu waielda ei saa, sellepärast wõib õigusega ütelda, et tema ise on oma imetegude tõendaja.]

203. Mis tuleb Kristuse preestri ameti all mõista?

Et Kristus meid enese ohwerdamisega Kolgatal Jumalaga äralepitas ja meie eest alati Isa juures eestpalweid teeb.

Ebr. 10, 14. Sest ühe ohwriga on ta igaweste täiesti tõrda saanud neid keda pühitsetakse.

1. Joh. 2, 1. Ja kui keegi on pattu teinud, siis on meil eestkõrja Isa juures, Jesus Kristus, kes õige on.

[Wanas seaduses olid preestrid wahemeheks Jumala ja Juuda rahwa wahel, ohwerdasid ja palusid nende eest ja õnnistasid neid. See oli aga kõik ainult ettetähenduselt Kristuse peale, kes ühtlasi tõsine preester ja ka ohwer oli, ja mitte ainult Juutidele, waid kõige inimese soole.]

204. Mis tuleb Kristuse kuninga ameti all mõista?

Et tema, Isa paremal käel alles, kui Jumal-inimene kirjutas oma sõna ja Waimu läbi walitseb, hoolt kannab ja kõiki oma riigiwaenlasi talitseb, ning lõpuks ära wõidab.

1. Kor. 15, 25. Sest ta peab kui kuningas walitsema kuni Tema kõik waenlased enese jalgade alla saab pannud.

Ewej. 1, 22. Ja tema on kõik tema jalgade alla pannud ja teda kõige asjade üle peaks pannud fogudusele.

205. Mis on siis nüüd see lunastamine, mis Jeesus Kristus lorda saatis?

Lunastamine on kolmainu Jumala armu töö, langenud patuse maailma fordaseadmiseks.

206. Millest peab langenud inimene peastetud saama?

Patu järeldestest, s. o. kõigist efsitustest, umbusust ja jumaliku asjade teadmatusest, patuwõlast ja nuhtlusest, ning saadana wäest.

207. Kuidas nimetatakse äralunastamist teiste sõnadega?

Äralepitamiseks.

208. Misjuguses wahelorras on äralepitamine ja äralunastamine üksteisega?

Patu jüüft ja wõimusest lunastamisele järgneb äralepitamine Jumalaga.

[Äralunastamine ja äralepitamine on sifulikult üks ja seesama. Meie ei tohi Onnistegija tööd omale mitte kahes jaus ettekujutada. Aga siiski on meil arusaamiseks waja ühte teisest eraldada. Kui Lutherus oma katekismuses kirjutab, et meie patust mitte kulla ega hõbedaga ei ole lunastatud, waid Kristuse kalli werega, siis räägib tema Kristusest kui ärapeastjast. Kui meie aga selle peale mõtleme, et meie Jumalast lahutatud oleme patu wõla läbi ja et Kristus meid, meie patu kautamise läbi jälle Jumalaga ühendab, siis räägime meie temast kui ärpaeastjast.]

209. Kas võib inimene omast jõust Jeesuse Kristuse lepitamise ja lunastamise tööst osa saada?

Ei, meil on selleks püha Waimu tarwis.

1. Kor. 12, 3. Ükski ei wõi Jeesust Issandaks nimetada, kui ainult püha Waimu läbi.

Tit. 3, 5, 6. Siis on tema meid uueks teinud, uuefün-
dimise pesemise ja püha Waimu uuendamise läbi, keda tema on
välja walanud meie peale rohkesti Jesuse Kristuse, meie
Ünnistegija läbi.

K u e s p e a t ü k k .

Pühast Waimust.

210. Mis tunnistad sina pühast Waimust?

Et ta on Isa ja Pojaga ühesugune tõsine Jumal.

[Loetagu, mis 34 ja 35 küsimises öeldud on. Püha
Waim ei ole mitte üksnes Jumala and, waid tema ise
jagab andisid (1 Kor. 12, 4, 11), ehk inimlikult ütel-
da, tema on üks jumalik olemus, mispärast ka kiri
ütleb, et tema kõneleda (Matt. 10, 20), õpetada (Joh.
16, 14; 1. Kor. 2, 13.), tunnistada (Rom. 8, 16.)
uurida kõik asjad läbi (1 Kor. 2, 10.), wõida kur-
wastatud (Eweš. 4, 30.) ja waigistatud saada (Ap.
teq. 5, 3.). Iseäranis tähtis on see, mis Issand püha
Waimu teotamise kohta ütleb (Matt. 12, 32).]

211. Missugune wahekord on uue tes- tamendi järele püha waimu ning Isa ja Poja wahel?

Tema läheb Isast ja Pojast välja.

Joh. 14, 16. Ja ma tahan Isa paluda, ja tema annab
teile ühe-teise rõõmustaja, et tema teie juure igaweste jääb.

Joh. 14, 26. Aga trööstija püha Waim, keda minu Isa
tahab läkitada minu nimel, seesama peab teile õpetama kõik ja
teile meele tuletama kõik, mis mina teile olen ütelnud.

[Wana testamendi ajal ei tuntud Isa, Poja ja
püha Waimu wahekorda mitte selgesti, aga sellegi
pärast tunaistab wana testament, et inimesed enuast
mitte temast ei tahtnud noomida lasta. (1 Mos. 6, 3)
ja laulja palub: Ära heida mind mitte ära oma pale
eest ja ära wõta oma püha Waimu mitte minult ära.
Kõnda kui 52 küsimise juures tähele panime, peab iga

jumaliku töö juures Issa, Poja ja püha Waimu lahutamata olemine mõistetud saama; seepärast esitatakse Jumala Waimu, kui kaastöötajate loomise juures (1. Mos. 1, 2). Püha Waimu tegewust leiame nii wanas, kui ka uues testaments ikka nende juures, kes Jumala nimel rääkisid: „Sest inimese tahtmise läbi ei ole ial, ei ühtegi prohwetit kuulutamist kätte saadud, waid pühad Jumala mehed on rääkinud juhutatud pühast Waimust (2. Petr. 1, 21).]

212. Mitsu pärast nimetatakse püha Waimu ka Kristuse waimuks?

Et püha Waim, kõiges oma külluses, ennem ei wõinud inimestele osaks saada, kui lunastamise töö lõpetatud oli, ja et tema Kristusest tunnistama ja teda äraseletama pidi.

Joh. 7, 39. Sest püha Waim ei olnud weel mitte nende peal, sest Jeesus ei olnud weel mitte au sisse tõstetud.

Joh. 16, 14. Seesama austab mind, sest minu omast wõtab tema ja kuulutab teile.

[Otsesku Boeg, Issa on ilmutanud, nõnda ilmutab püha Waim Boega nendele, kes tema wastu ei pane. Otsesku meie Poja läbi Issa juure wõime minna, nõnda wõime meie ka ainult püha Waimu läbi Poja juure minna ja temas oma Issandat ja õnnistegijat ära tunda. Ehk Kristus meie eest küll kõik on teinud, ei wõi meie omast wäest mitte ärapeastmise osaliseks saada.]

213. Kes töötas täielikku ja üteüldist püha Waimu wäljawalamist?

Wana seaduse prohwetid ja Kristus.

Joel. 3, 1. Ma tahan oma waimu wälja walada kõige liha peale.

Ejek. 36, 37. Ja oma waimu tahan ma teile sisse anda, ja teha, et teie wõtate kätte minu seadumiste sees, ja mu kohtu-seadused pidada, ja nende järele teha.

Luk. 24, 49. Ja waata, mina läkitan teie peale oma Isa töötuse; aga teie jääge Jerusalemma linna senuiks, kui teid ehitakse wäega kõrgest.

Joh. 14, 16. Ja ma tahan Isa paluda, ja tema annab teile ühe teise rõõmustaja, et tema teie juure igaweste jääb.

Joh. 14, 26. Aga trööstija, püha Waim, keda minu Isa tahab läkitaga minu nimel, seesama peab teile õpetama kõit ja teile meele tuletama kõit, mis mina teile olen ütelnud.

214. Millal sai see töötus täidetud?

Melipühi päewal, ehk wiiekümnendal päewal peale Kristuse ülestõusmist.

[Loetagu ja seletagu Ap. teg. 2, 1—40.]

215. Kas püha Waimu nüüd ta weel omas täies külluses wälja walatakse?

Ja muidugi, aga ilma iseäralise märkide ja imetähtedeta, mis siis wäga tarwilikud olid apostlite isikute tõeks tunnistamiseks ja kristliku kiriku ajutamiseks.

Joh. 14, 16. Ja ma tahan Isa paluda ja tema annab teile ühe teise rõõmustaja, et tema teie juure igaweste jääb.

216. Mille läbi wõid ja püha Waimu andeid saada?

Palwe ja armuabinõude õige tarwitamise läbi.

Luk. 11, 13. Kui nüüd teie, kes teie kurjad olete, märkate häid andid anda oma lastele; kui palju enam annab taewane Isa püha Waimu neile, kes teda paluwad.

217. Kas püha Waim ta siis inimeste juures töötab, kui nemad Isa ei palu?

Jah; tema annab nendele märku patu pärast ja äratab nende kartust kohtu vastu.

Joh. 16, 8. Ja kui seesama saab tulnud, annab tema maailmale märku patu pärast, õiguse pärast ja kohtu pärast.

Ebr. 3, 7, 8. Seepärast nõnda kui püha Waim ütleb: Täna, kui teie tema healt kuullete, siis ärge tehke eneste südameid mitte kõwaks, nõnda kui wihasamise ajal kuusatuise päewal kõrbes sündis.

218. Kuidas töötab püha Waim nendes, kes vastu ei pane?

Tema saadab täielisele patukahetsusele; annab elawat usku; finnitab nendes Jumala lapsetunnistust; juhatab neid kõige tõe sisse; toetab neid palwes; trööstib igas hädas; täidab südant rahuga ja ärarääkimata rõõmuga; puhastab liha ja waimu roojusest ja finnitab neid äralunastuse päewani,

[Püha Waimu armu töö saab kahetjandamas peatükkis „Sindjuse teest“ lähemalt ära seletatud ja püha kirjaga tõendatud.]

219. Kuidas töötab püha Waim weel?

Tema kutsub aegajalt mehi Jumala sõna kuulutama ja teeb, et inimesed nende jutluse mõjul patustpöörmisele tulewad ja usus finnitatud saawad.

U. teg. 20, 28. Seepärast pange iseendid ja köit karja tähele kelle peale teid püha Waim on ülewaatajaks pannud, et teie peate kui karjatsed hoidma Jumala kogudust, mis ta oma enese were läbi enesele on saatnud.

1. Tesj. 1, 5. Sest meie ewangelium ei ole teie juure tulnud mitte ükspäinis sõnaga, waid ka wäega ja püha Waimuga, ja juure kindla julgusega.

220. Kus püha Waim peasjalikult töötab?

Kristlikus kirikus.

Seitsmes peatükk.

Kristlikust kirikust ja tema armuannetest.

221. Mis mõistad sa kristliku kiriku all?

Usklikkude kogu Kristuse sees.

[Sõna kirik on greekakeele sõna „kyriakon“ ja tähendab Issanda maja, s. o. ühte Jumalale pühendatud kohta, kus usklikud oma ühist jumalateenistust peavad. Uga uues testamentis tarvitatud, sõna mis meie kirikuks nimetame on „ecclesia“ (kogudus) ja tähendab usklikkude ühisust, nõnda kui Matt. 16, 18. ehk üffikut kristlikku kogudust, nõnda kui Matt. 18, 17 seisab. Alg tähendus sõnal „ecclesia“ on rahwa koosolek Ap. teg. 19, 39. Sellejärele on kirik ehk Jumala kogudus, rahwa hulk, kes maailmast on kogutud, s. t. Jumalast äravalitud ja tema päralt olev, s. o. tema alamad, ehk tema omandus. Nõnda kui Lutherus ütleb: „ei ole mitte aega olnud, kus Jumala kirikut ei ole olnud.“ Kiriku alus sai kohe naese seemnele patu langemise järele esimise Jumala töotusega pandud. Sett, kes Abeli asemele sai, oli Jumala laste esiisa. Weeputuse järele sai Sem Jumala laste esiisaks ja kui wõõra jumalateenistus ka tema soo sisse tnugis, siis sai Abram Semi soost jumaliku kutse: „Mine wälja oma maalt ja oma sugulaste hulgast, ühte maale, mis ma sulle tahan näidata,“ töotuses, et „tema seemne sees (see on Kristuse sees Kal. 3, 16.) kõik suguwõrsad maapeal peavad õnnistatud saama.“ Abram oli sõnakuulelik ja uskus Issanda sisse. Ja Issand ilmutas ennast temale jälle ja ütles: „Mina olen kõigewägewam Jumal, käi minu ees ja ole waga ja mina tahan seaduse teha, oma ja sinu wahel, ja sinu suguga igaweseks ajaks. Siis pea minu seadust, jina ja sinu sugu. Selle seaduse märgiks seadis Jumal ümberlõikamise ja Issaki, — töötatud Abrami poja sugus kujunes Jumala rahwas ja wanatestamendi kiriku ja uue seaduse taewaliku annete eeskuju ehk wari (Ser. 31, 31.; Ebr. 8.)

222. Mispärast pidi kristlik kirik juudi kiriku asemele astuma?

Et juudi kirik, töötatud Messiasist ära heitis ja Jumal algusest otsustanud oli, omale tõsist kogudust kõigest rahwast koguda.

[Niipea kui töötatud Kristus oli tulnud, ja kõik mis temast kirjutatud oli, täide läks, pidi kõigi rahwastele armuseadust või õnnistust pakutama, mispärast ka ümberloikamine, kui usu märk, tulewase Messia sisse ära pidi kaotatama ja sellele käsu järele käidama: „Minge wälja ja tehke jüngriks kõik rahwas ja ristige neid Issa, Poja ja püha Waimu nimel, ja õpetage neid pidama kõik, mis mina teid olen käskinud.“ Juudi kirik ei ole oma uskumata meele pärast Jumalatojaks mitte jäänud, nõnda kui Paulus (Rom. 11, 16. 26.) õpetab, kus juures ta ütleb, — Israael, s. o. juudi kirik, wäljaarwatud need, kes uskumata meele pärast on murtud, on õlipuu olnud, mille sisse ümberpööratud paganad, kui oksad on poogitud ja nõnda tema juurest ja mahlast osa saawad.]

223. Milllega pani Kristus oma kogudusele põhja?

Apostlite kutsumise ja nendele täielise meelewilla andmise läbi' niisama ka sakramentide ja juulustaja ameti seadmise läbi, millele tema kaitsmist ja õnnistust maailma otsani töötas anda.

224. Millal ärtas kristlik kirik elule?

Esimesel Melipühi päewal Jerusalemmas, püha Waimu wäljawalamise läbi Jesuse jüngrite peale.

225. Kas võib tema kunagi häwitatud saada?

Ei või! tema on häwitamata.

[Kui Petrus, küsimise peale, mis Issand: „keda ütlete teie mind olewat?“ kaheteistkümmele ette pani, selle tunnistusega wastas: „Sina oled Kristus, elawa Jumala poeg,“ ja sellega Jesust Kristust ainsaks, Jumalast pandud õnnistuse aluseks ja nurgakiviks tunnistas, (1. Kor. 3, 11; Ap. teg. 4, 11, 12; 1.

Petr. 2, 4; Ewef. 2, 20.) siis ütles Issand Petrusse, kui kaasapostlite saadikute, kelle nimel ta seda ka oli tunnistanud: „Ja mina ütlen sulle ka, sina oled Petrus (see tähendab, sinul on õigus seda nime kanda, et sa mind õigeks kaljuks tunnistad), ja selle kalju (s. t. selle kalju nurgakivi tunnistaja apostli peale) tahan mina oma koguduse rajada, ja põrgu väravad ei pea teda mitte ärawõitma.“ Kui meie kalju all mitte Kristust ennast, vaid teda tunnistajat apostlit mõistame, siis ei ole see mitte ainult Siimon Petrus, vaid ka tema kaasapostlid, sest et Issand ka teistele jüngeritele sedasama meelevalda, kinnisiduda ja lahtipeasta andis, kui Petrusselegi; otsekui Paulus usklikuteist ütleb: „kui üles ehitatud apostlite ja prohvetide põhja peale, kelle nurgakiviks Jeesus Kristus on. Nõndasama on arusaadav, et Petrusse usu peale waa-mata see töötus mitte üksi temale antud ei olnud, nõnda kui Issanda teraw vastus temale seda kohe tõendab. Väga soowimise wäärt on, et õpetaja seda tarwilikku salmi, mille peale katoliiklased endid toetawad õpilastele nii selgelt kui võimalik on, ära seletaks.]

226. Missugune peab Kristuse kirik olema?

1) Ühemeeleline, et Kristus oma apostlite läbi ainult ühe kiriku on asutanud ja kui pea nende üle walitseb; 2) püha, et Jumal pühadust omade käest nõuab; 3) üleüldine, et kõik rahwad ja keeled terwest maailmast temasse wõiwad koguda.

1) Joh. 10, 16. Ja peab üks kari ja üks karjane olema.

Rom. 12, 5. Nõnda oleme meiegi mitmed üks ihu Kristuse sees; aga igaüks enese kohal oleme meie üksteise liikmed.

Ewef. 4, 4. 5. Üks ihu on ja üks waim, nõnda kui teie ka olete kutsutud ühes lootuses oma katsumise poolest. Üks Issand, üks usk, üks ristimine.

2) 1. Petr. 1, 15. Waid nõnda kui see, kes teid on kutsunud, püha on, nõnda saage ka teie pühaks kõige oma elu sees.

1 Petr. 9, 12. Aga teie olete ärawalitsetud sugu, kuninglik preestriamet, püha rahwas.

3) Matt. 24, 14. Ja sedasama kuningriigi armuõpetust peab kuulutatama kõiges maailmas, tunnistuseks kõige rahwale; ja siis wast tuleb ots.

227. Kas need kiriku omadused on maapeal juba täielikult teostatud?

Ei ole; kirik ei ole oma ülesannet ja täiust weel mitte kätte saanud.

Ewef. 4, 13. Seni kui meie kõik ühesuguse usu ja Jumala Poja tundmise kätte saame, ja täieks meheks saame Kristuse täie ea mõdotu mööda.

228. Kuidas nimetakse kirikut tema puuduliku edenemise pärast?

Tülitsewaks kirikuks.

229. Mis mõistad ja kõitwa kiriku all?

Lunastatud kogudust taewas, niijama ka maapealse kiriku täienemisest, Kristuse aulisel jälletulemisel.

Sl. 7, 9, 10. Pärast seda nägin ma ja waata, juur hull rahwast, mis ükski ei wõinud üles arvata, kõigest paganatest ja suguharudest ja rahwastest ja keeltest, need seisiwad aujärje ees ja Talle ees ehitatud pikkade walgete riietega, ja palmioksad nende käes. Ja kirjendasiid suure häälega ja ütlesid: Önnistus tuleb meie Jumala käest, kes aujärje peal istub ja Talle käest.

Slm. 21, 2, 3. Ja mina Johannes, nägin püha linna, uue Jerusalemma, Jumalast maha tulewat, otsekui oma mehele ehitatud pruudi. Ja ma kuulsin ühe suure hääle taewast ütlemat: Waata Jumala telt on inimeste juures, ja tema tahab nende juures kui telgi sees elada, ja nemad peawad tema rahwas oloma, ja Jumal ise tahab nendega olla, nende Jumal.

230. Miskiugune on maapealne kirik?

Nähtaw ja nägemata.

231. Mis mõistad sa nähtawa kiriku all?

Nende ühendust, kes kolmainu Jumala nimel ristitud ja ühiseks jumalateenistuseks ühendanud.

232. Kas sai kirikule, mis Kristus apostlite läbi maapeal asutas, tema korraldused ja wiisid nõnda selgest ettekirjutud, kui wanatestamendi kirikule?

Ei; Issand on seda iga ajajärgu uskliku rahwa ajahooleks jätnud, aga nii, et midagi apostlite korraldust muuta ei wõi.

233. Mis on kiriku kutse maapeal?

Usmata hingesid Kristuse juure tuua, usklikke taewa jaoks kaswatada ja wälja heita enesest neid, kes kurja teewad.

234. Mis on nende kohus, kes Kristuse sees usklikuks on saanud?

Ühenduse läbi teda ülestunnistada, õhjana tema nähtawas kirikus.

Ap. teg. 2, 47. Aga Issand pani igapäew koguduse juure need, seda ärapeasteti.

235. On sellest küll, kui meie kirikuga ainult wäljaspidi ühendatud oleme?

Ei; meie peame elawad liikmed Kristuse küljes olema, et õndsaks saada.

Matt. 7, 21. Ei saa kõik, kes minu wastu ütlewad: Issand, Issand, taewariiki, waid kes teewad minu Isa tahtmise järele, kes taewas on.

2. Tim. 3, 5. Kellel on jumalakartuse nägu, aga selle wäe salgawad nemad ära. Ja neist lahku.

236. Mis sünnib kiriku surnud liikmetega wiimaks?

Nemad saawad kui wiljakandmata puud maha raiutud ja tulesse wisatud.

Matt. 7, 12. Iga puu, mis head wilja ei kanna, raiutakse maha ja wisatakse tulesse.

Joh. 15, 6. Kui keegi minu jisse ei jää, see heidetakse wälja, kui wiinapuu oks, ning kuiwab ära; ja neid kogutakse kofku ja heidetakse tuleesse ja põletatakse ära.

237. Mis mõistad ja nägemata kiriku all?

Tõsiselt uuestisündinud inimesi maapealsetes nähtawates kirikutes.

[Tõsised Jumalalapsed on mitmesuguste jumalateenistuse wiiside, õpetuste peale vaatamata ühesugused Kristuse sees ja tõendawad seda ka oma wennaliku armastamise ja eestpalwega. Need sünnitawad nägemata kiriku, millele püha kiri sarnased ülikannid aunimed annab: Kristuse ihu, Kristuse kari, Kristuse pruut, Jumala tempel asukoht jne. „Nägemata kirik,“ ütleb Dr. Schaff omas katekismuses, on „õieti Jumala riik, mis meie sees on (Rom. 14, 17.), ja elab mitmesugulises nähtawas kirikus, nõnda kui hing ihus, ehk tumm koores. Tema on aga ka nähtaw, oma korraldustes ja liikmetes, kes wälimise kiriku nimekirjas seisawad ja oma usku tunnistawad, ning seda heategude läbi üles näitawad.“]

238. Mis suguste armuandidega töötab kirik?

Jumala sõna kuulutamises ja sakramentidega.

239. Kes on jutlustamise ameti jisse seadnud?

Jesus Kristus, apostlid wälja saates käsuga: „Minge ja kuulutage armuõpetust kõige loomale.“

240. Kes olid apostlid?

Esimesed ewangeliumi kuulutajad, kes Jhsandat Jesust olid näinud, temast isiklikult kutsutud tema kirikut asutama ja õndsaks saamise nõudmisi algatama.

1. Kor. 9, 1. Eks mina ei ole apostel? Eks ma waba inimene ei ole? Eks mina ei ole Jesust Kristust, meie Jhsandat näinud?

Ewef. 2, 20. Apostlite ja prohmetide raja peale üles ehitatud, kus Jeesus Kristus ise nurgakivi on.

Matt. 18, 18. Lõeste, Mina ütlen teile: Mis teie ial maapeal seote, peab ka taewas seotud olema, ja mis teie ial maapeal peastate, peab ka taewas peastetud olema.

Joh. 20, 21—23. Siis ütles Jeesus neile jälle: Rahu olgu teile! nõnda kui Isa mind on läkitanud, nõnda läkitan minateid ka. Ja kui ta seda jai ütelnud, puhus tema nende peale ja ütles neile: Wõtke püha Waimu. Kellele teie ial patud andeks annate, neile on need andeks antud; kellele teie ial patud finnitate neile on need finnitatud.

241. Kas apostlite järeltulijatel ta seda meelewalda oli?

Ei ole; see meelewald oli ainult jüngritele antud.

242. Millest teame meie, et ewangelium, mis Kristus apostlid läskis kuulutada, ta maailma otsani saab kuulatud?

Sellest Kristuse töotusest: Ja waata, mina olen teie juures maailma otsani. Matt. 28, 20.

243. Millest wõib õigeid jumalasõna kuulutajaid ära tunda?

Sellest, et nemad uuest testamendist finni peawad, põhjalikult ümberpööratud, ja Jumalast jellesse ametisse kutjutud on.

244. Mis on jumalik kutse õpetaja ametiks?

See on püha Waimu töö, mis uuestisündinud inimest, sifemiselt sunnib Jumala auks ja inimeste õndsuseks ewangeliumi kuulutama.

Ebr. 5, 4. Ja üti ei wõta enesele ise austust, waid feda Jumalast ka kutjutakse, otsekui Maron.

2 Kor. 3, 5, 6. Ei mitte, et meie iseeneestest kõlbame midagi arvama kui iseeneestest, waid meie kõlbatus tuleb Jumalast, kes meid ka on teinud kõlbawaks uue seaduse teenriks, ei mitte firjatähe, waid waimu julaseks.

245. Mis kinnitab, et õpetajal õige füsemine ameti kutse on?

Roguduse hää.

Up. teg. 13, 2. 3. Aga kui nemad Issandat teenisid ja paastusid, ütles püha Waim: Lahutage mulle Barnabas ja Saulus ära tööle, mis tarwis mina neid olen kutsunud. Siis paastusid nemad ja palusid Jumalat ja panid omad käed nende peale, ja lasksid neid minna.

246. Kuidas pead sina ewangeliumi kuulutajate vastu olema?

Minna pean neid, kui Kristuse saadikuid, neile kohase austamise ja armastamisega vastu wõtma.

1. Tesl. 5, 12. 13. Aga meie palume teid, wennad, et teie wõtate niisuguseks, kui nemad on, neid pidada, kes teie seas tööd teewad, ja teie ülewaatajad on Issanda sees, ja teid manitsewad. Ja et teie wõtate neid üliwäga armsaste pidada nende töö pärast.

1. Tim. 5, 27. Wanemaid, kes oma ametit hästi üles peawad, peab kahewõrra austuse wäärt peetama, kõigeenamiste neid, kes tööd teewad sõnas ja õpetuses.

Ebr. 13, 17. Kuulge oma juhatajaid ja wõtke nende sõna; sest nemad walwawad teie hingede eest, nõnda kui need, kes wastust peawad andma, et nemad seda rõõmuga teewad, ja ei mitte õhates; sest teil pole sellest mitte kasu.

247. Kuidas on Kristus apostlid ja nende järeltulėjaid ewangeliumi kuulutamise ametis käskinud töötada?

Kristida Issa, Poja ja püha Waimu nimel ja püha õhtusöömaajal Issanda surma kuulutada. Matt. 28, 19; 1. Kor. 11, 23—26.

248. Kuidas nimetakse neid talitusi? Sakramentideks.

249. Mis on sakrament?

Kristusest seatud nähtaw märk, ja Jumala armuseaduse pant inimestega.

250. Mis sugune wana testamendi talitus wastas Kristusest seatud ristimisele?

Ümberlõikamine.

1. Moſ. 17, 7. 10. Ja ma tahan oma seaduse findlaste seada enese wahel, ning sinu ja sinu sugu wahel pärast sind, nende põlwe des igaweseks seaduseks, et ma olen sinule Jumalaks ja sinu sugule pärast sind. Kõit meesterahwast peab teile ümber lõigatama.

251. Mis tähendas ümberlõikamine?

Ümberlõikamine oli südame puhastamise mõistu pilt, mida Jumal oma rahwast nõudis.

5. Moſ. 30, 6. Ja Jehowa, su Jumal, wõtab ümberlõigata su südant ja su sugu südant, et ja Jehowat, oma Jumalast armastad, kõigest omaſt südameſt ja tõigest omaſt hingest, et ja wõid elada. (Wõrdle Rom, 2, 28. 29.)

252. Mille tarwis oli ümberlõikamine?

Iſraeli rahwas sai selle läbi Jumala rahwaks liidetud, käsupidamisele kohustatud ja seaduse osaliseks.

253. Millal seadis Kristus püha ristimist?

Peale ülestõusmist, natukene aega enne taewaminemist.

254. Mis suguste sõnadega seadis ta ristimist

Nende sõnadega: „Seepärast minge ja tehke jüngeriks kõik rahwas, neid ristides Iſa, Poja ja püha Waimu nimel.“ Matt. 28, 19.

255. Mis on nähtaw märk ristimises?

Wesi, mis Iſa, Poja ja püha Waimu nimel tarwitatud saab.

[See ei ole mitte peaasi: kas wett ihu piserdamiseks, tema peale walamiseks, ehk leha wee alla kasimi-

sets tarvitatakse. Greeka keele sõna „ristimine“ ei tähenda mitte ainult wee alla kastmist, nagu meie seda Mark. 7, 4 näeme: „Ja turult tulles ei söö nemad (Juudid), kui nemad ei ole end pesnud (Greeka keele: endid ristinud).“ Rõndasama loeme meie Luk. 11 38: „Aga wariser pani imeks, kui ta nägi, et tema enne lõunasöömaaega ennast ei pesnud (Greeka keeli: ennast ei ristinud).“ Kas saab seda uskuda, et juudid endid iga kord enne sööma wee alla kastsid, ka oma majariistad ja pealegi weel oma lauad (wõi kuda Greeka keele sõna tähendab) oma piigid, mille peal nemad küljeli lamasid, wee alla kastsid?

Rahitlemata on Joanneje ristimine, niisama ka kristliku ristimine puhastamise mõistupilt. Kui Jesajas 52, 15. ja Esekiel 36, 25 puhastamist, mis Messias ettevõtma saab, kuulutawad, siis räägivad nemad piltlikult weega piserdamisest ja pealewalamisest, mitte aga weealla kastmisest; niisama on ka püha Waimu ristimine, mille mõttepildiks wee ristimine on, ja mis kirjutab, et ristitaw mitte püha Waimu alla kastetud ei saa, waid et püha Waim ristitawa peale wälja walatakse. (Ap. teg. 2, 16—18. 33; 10, 44—46; 11, 15. 15; Tit. 3, 6.)

256. Mis tähendab see nähtaw märk?

Weega ristimine on Waimust sündimise mõistupilt, ilma milleta ükski taewariiki ei saa.

257. Mis tarwis on ristimine?

Kes kristlikult ristitud on, see saab jelle läbi Kristuse kirikuga ühendatud, kohustab ennast kõiki pidama, mis Kristus on käskinud, ja annab kiriku armuannid.

258. Mis sugused kohustused saawad sulle kristliku ristimisega peale pandud?

Minu ristimine kohustab mind kuratist ja

tema tööst, maailma hülgusest ja auist, kõigest tema kaduwa wara ja lihahimude tagaajamisest lahti ütlemata; kõigest südamest apostliku usutunnistuse poole hoidma ja Jumala käskusi pidama oma elu aeg.

259. Kas püha kiri annab meile ka õigust wäikseid lapsi ristida?

Jah täiesti, sest et Kristuse käsu all, ristimise läbi kõiki inimesi omaks jüngeriks teha, — tuleb nii hästi noori kui ka wanu mõista; ja Kristus on ise õelnud, et ka wäikesed lapsed peawad tema juure minema, sest nende pärast on taewariik. Sellest mõistame meie, et nagu lapsed ümberõikamise läbi wanas seaduses Kristuse kiriku külge said liidetud, nõnda nemad ka uues seaduses Kristuse kiriku külge, ristimise läbi liidetakse.

[Sellel arwamisel, et alaealist last mitte ei peaks ristitama, sest et tema weel ristimise kohustusi täita ei mõista, ei ole põhjust, sest lapsed, kes tahesandl päewal ümberõigatud said, olid niisama kõlbmata seda seadust, mille pärast nemad olid, mõistma ja täitma. Kui laste ristimine ülepea Issanda tahtmise vastu oleks, siis oleks tema seda selgesti keelanud, aga ometi said wana seaduse lapsed, ümberõikamise läbi, Kristuse kirikuga ühendatud. Muudugi oli suurem osa neist, keda apostlik kirik ristas, täiealised, sest et wanemad pidid enne uskuma ja ristitud saama. See selgub ka sellest, mis meie terwete perekondade ristimisest Apostlite teg. loeme (Ap. teg. 16. 15. 33.; 1 Kor. 1, 16) et ka wäikseid lapsi on ristitud.]

260. Mis kohustused on ristitud laste vastu?

Nemad peawad oma wanematest ehk hooletand-

jatest koguduse õpetajast, kristlikult õpetatud ja koguduse täielisteks liikmeteks kasvatatud saama.

5. Moj. 6, 6, 7. Ja needsinatsed sõnad, mis ma sind täna käsin, peavad su südames olema. Ja sa pead neid oma lastele kõvasti kinnitama ja neist rääkima, kui sa omas kojas istud, ja kui sa teed käid, ja kui sa magama heidad, ja kui sa üles tõused.

Ewessl. 6, 4. Ja teie, isad, ärge äritage mitte oma lapsi vihale, vaid kasvatage neid karistamises ja Issanda manitsemises.

261. Kas võib ristimine iseenejest kedagi õndsaks teha?

Ei või; ükski ei või õndsaks saada, kui ta mitte Waimust ei sünni. Joh, 3, 3.

262. Missugune wanaseaduse talitus wastab jõomaajale, mis Issand oma ohwrisurma eelsel õhtul seadis?

Paasatalle jõomaag.

1 Kor. 5, 7. Sest ka meie paasatal Kristus on meie eest lapetud.

263. Mis tähendab paasatalle jõomaag?

Israeli laste Egiptusest ärapeasmise mälestamise ja tema isikliku õnnistuse edasi kestmise panti ja märki. Loetagu 2. Moj. 12, 1—27.

264. Missuguste sõnadega seadis Issand püha õhtusjõomaaga?

Meie Issand Jesus, jell ööl, kui ta sai ära antud, wõttis leiba tänas, murdis ja andis oma jüngritele ja ütles: Wõtke sööge, see on minu ihu, mis teie eest murdakse; seda tehke minu mälestuseks. Seltsamal kombel wõttis tema ka karika pärast õhtusjõomaaga, ja ütles: Seesinane karikas on uus seadus minu were sees; seda tehke, nii mitu korda, kui teie ial seda joote minu mälestuseks.

(1. Kor. 11, 23—25 järele, ühe lisaga Matt. 26, 27. 28).

265. Misjuguuste nähtawate märkide all antakse meil pühaõhtusööma ajal armu ande?

Veina ja wiina all.

266. Misjuguuse meelega wõtab armulaual käija õnnistatud leiwast ja õnnistatud karikast Jesuse Kristuse ihu ja werd wastu?

Mitte lihaliku meelega, waid taewalikul ja waimulikul wiisil. Übinõu, mille läbi Kristuse ihu püha õhtusööma ajal wastuwõetud ja maitstud saab, on usk.

Joh. 6, 62. Waim on, kes elawaks teeb: liha ei kõlba kuhugi: need sõnad mis ma teile räägin, need on Waim ja elu.

Joh. 6, 47. Kes minu sisse usub, sel on igawene elu.

Joh. 6, 54. Kes minu liha sööb, ja minu werd joob, sel on igawene elu: ja mina äratan teda üles wiimisel päewal.

267. Mis tähendab pühaõhtusööma aeg?

See ei ole usklikutele mitte ainult Jesuse Kristuse lepitamise, kannatamise ja surma mälestamise söömaajaks, waid märgiks ja pandiks, et nemad isiklikult Kristuse lepitamise surmast kaasalased on.

Luk. 22, 19. Seda tehke minu mälestuseks.

1. Kor. 11, 26. Sest nii mitu korda, kui teie ial seda leiba sööte ja sest karikast joote, siis kuulutage Issanda surma, jenni kui tema tuleb.

1. Kor. 10, 16. Õnnistatud karikas, mis meie õnnistame, eks see ei ole Kristuse were osajaamine? Leib, mis meie murrame, eks see ei ole Kristuse ihu osajaamine?

Joh. 6, 56. Kes minu liha sööb, ja minu werd joob, see jääb minu sisse, ja mina tema sisse.

268. Mis on püha õhtusöömaaeg veel peale selle?

Üks wennalik armastuse söömaaeg, mida usklikud, kui ühe ihu liikmed, ühes koos peavad.

1. Kor. 10, 17. Sest üks leib on, nõnda oleme meie mitmed üks ihu; sest meie kõik saame ühe leiva osaliseks.

269. Kas saavad kõik, kes püha õhtusöömaajal käivad sellest lasu?

Ei; paljud söövad ja joovad iseendale nuhtlust, sest et nemad kõlwatumal wiisil söövad ja joovad ja Issanda ihule wahet ei tee.

1. Kor. 11, 27, 29. Seepärast, kes ial seda leiba sööb, ehk Issanda karika seesst joob kõlwatumal wiisil, sel on Issanda ihust ja werest süüd. Sest kes kõlwatu sööb ja joob, see sööb ja joob iseenejele nuhtlust, sest et tema ei tee wahet Issanda ihu juures.

270. Mis nõutakse nende läest, kes Issanda söömaajale tulewad?

Et nemad endid läbi katsufsid, kas nendel inimestega rahu on; oma pattusi tõsiselt kahjatsufsid ja kindla ettevõttega uut elu algada, oma usalduse Kristuse peale paneksid ja tema armu järele nälga ja janu tunneksid.

1. Kor. 11, 28. Aga inimene katsugu iseennast läbi, ja nõnda söögu tema sest leivast, ja joogu see karika seesst.

2. Kor. 13, 5. Katsuge iseendid läbi, kas teie olete usus; kiustate iseendid.

Matt 5, 24. Siis jäta sinna oma anne altari ette, ja mine, ja lepi enne oma wennaga ära, ja siis tule ja too oma anne.

Matt. 5, 6. Ündsad on need, kellel nälga ja janu on õiguse järele; sest nemad peavad täis saama.

271. Mis peame meie tegema, kui meie läbitatsumisel leiame, et meil ühe ehk teist puudub, mis Jumal nõuab?

Meie peame armu, mis meie tarwitame, kohe

ja tõsiselt Jumalast määratud abinõude tarwitamise läbi otsima.

272. Kes peavad Issanda lauale tulema?

Kõik, kes ristitud, Kristuse sisse südamest usuvad, ja kristliku kiriku liikmed on.

273. Kas teevad Kristuse tunnistajad sellega ülekohut, kui nemad Issanda surma kuulutamist püha õhtusööma ajal hooletusesse jätavad?

Kindlasti; sest nemad on kõige juuremat tänu Jumalale võlgu, kes nendele nii suurt eesõigust pakub; nemad astuvad Kristuse kindlast käsust, mis ütleb: „Tehke seda minu mälestuseks,“ üle ja jätavad osasaamist Kristuse ihuga, kui liikmed tunnistamata.

Kaheljas peatükk.

Õndsuse teest.

274. Kas Kristus on kõige inimeste lepitamiseks surund?

Jah; Jumala armu läbi maitstes tema surma kõige inimeste eest. Ebr. 2, 9.

1. Tim. 2, 6. Kes ennast ise on annud lunastamise hinnaks kõikide eest.

Joh. 3, 16. Sest nõnda on Jumal maailma armastanud, et tema oma ainusündinud Poja on annud, et ükski, kes tema sisse usub, ei pea hukka saama, vaid et igawene elu peab temal olema.

275. Saavad ka need õndsaks, kes lapselõlmes surevad, enne, kui nemad Jeesuse Kristuse sisse uskuda wõiwad?

Jah kindlasti; sest meie Õnnistegija ütleb wäikeste laste kohta: Niisuguste pärast on taewariik. Matt. 10, 14.

276. Mis mõistad sina õndsuseks äravalimise all, mis püha kiri õpetab?

Jumala igawest armu nõu, mille järele tema ühtegi inimest wiha alla pannud ei ole, waid et kõik peawad õnnistuse kätte saama Jssanda Jeesuse Kristuse läbi.

1. Tess. 5, 9. Sest Jumal ei ole meid seadnud wiha alla, waid et meie peame õnnistuse kätte saama Jssanda Jeesuse Kristuse läbi.

1. Tim. 2, 4. Kes tahab, et kõik inimesed peawad õndsaks saama, ja tõe tundmisele tulema.

Ewej. 1, 4. Mõnda kui tema meid on ärawalitsenud tema jees enne maailma ajutamist, et meie pidime olema pühad ja ilmalaitmata tema ees armastuse jees.

277. Kas kõik inimesed õndsaks saawad?

Ei; kahjuks mitte.

Matt. 7, 23. Ja siis tunnistan mina neile: Mina ei ole teid elades tunnud; taganege minuist ära, teie ülekohtused.

278. Mis pärast ei saa mitte kõik inimesed õndsaks?

Sellepärast, et paljud Jumalast seatud õndsuse tee peal käia ei taha.

Matt. 7, 13, 14. Minge sisse kitsast wärawait; sest see wäraw on lai, ja see tee on suur, mis hukatuse sisse wiib; ja palju on neid, kes sealt sisse lähewad. Sest see wäraw on kitsas, ja see tee on waewaline, mis elu sisse wiib, ja pisut on neid, kes jeda leiawad.

Joh. 5, 40. Aga teie ei taha mitte minu juure tulla, et teie elu saaksite.

Joh. 14, 6. Mina olen tee, ja tõde, ja elu. Ükski ei saa Issa juure muidu kui minu läbi.

279. Millega algab õndsuse tee?

Jumala armuliku kutsumisega pattuste vastu. (Vaata tähenduslõna kuninglikust sõõmaajast Matt. 22, 1—14; Luf. 14, 16—24.)

Matt. 11, 28. Tulge minu juure kõik, kes teie waevatud ja koormatud olete, ja mina tahan teile hingamise jaata.

280. Mis nõuab Jumala armulik kutsumine pattustelt?

Pattude kahetsemist ja usku Issanda Jeesuse Kristuse sisse.

Ap. teg. 20, 21. Ja olen tunnistanud niihästi Juuda kui Greeka rahvale meeleparandamist Jumala poole, ja usku meie Issanda Jeesuse Kristuse sisse.

281. Mis tähendab patukahetlemine?

Meelemuutus.

282. Milles seisab meelemuutus?

Häbi ja kurbtusega patu tundmises, ülestunnistamises, põlgamises, mahajätmises, ja südamest Jumala poole pöörmises.

Jer. 3, 13. Aga õpi tundma oma ülekohut, et sa Jehowa, oma Jumala, vastu oled üleastunud.

Paul 51, 5. Seft mina tunnen oma üleastumist, ja minu patt on mu ees alati.

2. Kor. 7, 9, 10. Teie olete Jumala pärast kurvastatud. Seft kurvastus Jumala pärast jaadab meeleparandamise õnnistuseks.

Jes. 55, 7. Hõel jätku oma wiisid maha ja kes nurjatu, oma mõtted, ja pööraku Jehowa poole.

Õp. sön. 27, 13. Kui keegi oma üleastumisi kinnitab, ei lähe see temale korda; aga kes tunnistab ja mahajätab, selle peale halaštatakse.

Jer. 35, 15. Et pöörake igamees oma kurja tee pealt, ja tehke heaks oma teud.

[Diged meeleparanduse näitused on: Arakadunud poeg, Luf. 15, 18—21; Tölnur templis, Luf. 18, 13; Sakkens, Luf. 19, 1—10; patukahetseja rööwel risti peal, Luf. 23. 40—43. Wale meeleparandamise näitused, ehk ilmalikud kurbtused mis ainult patu tagajärgede eest kohub, aga milles mitte Jumala poole pöörmist ei ole: Rain, 1. Mos. 4, 13; Warao, 2. Mos. 10, 16. 17; Saul, 1 Sam. 15, 10; Ahab 1 Kun. 21, 25. 29; ja Judas, Matt. 27, 3—5.]

283. Mis tähendab Jesuse Kristuse sisse uskuda?

Jesuse Kristuse sisse uskuda, tähendab teda wastuwõtta ja õndsuse lootust ainult tema peale panna.

Joan. 1, 12. Aga nii mitu, kui teda wastu wõtsiwad, neile andis tema meelewalla Jumala lasteks saada, kes tema nime sisse usuwad.

Wilip. 3, 9. Ja et mind tema seeft leitakse, et mul ei ole oma õigust, mis käsust tuleb, waid mis Kristuse usu läbi tuleb, see õigus, mis Jumalast tuleb usu läbi.

284. Mis sisaldab see eneses?

Kristuse äratundmist¹⁾, tema sõna wastuwõtmist²⁾, ja südamliku usaldust tema armu peale³⁾.

1) Joan. 17, 3. Aga see on igawene elu, et nemad tunnawad sind, ainust tõst Jumalat, ja Jesust Kristust, keda sina oled läkitanud.

2) 1 Tess. 2, 13. Kui teie Jumala kuulutatud sõna meie käest saite, teie seda wastu wõtsite, ei mitte kui inimeste sõna, waid (nõnda kui see tõeste on) kui Jumala sõna, kes ka wägew on teie sees, kes teie usute.

3) Ebr. 11. 1. Aga usk on kindel lootus nende asjade peale, mis weel oodatakse, ja nende asjade märguandmine, mis ei nähta.

285. Kas wõime meie omaft jõust meeleparandamisele tulla ja Kristusesse uskuda? Ei; see wõimalus saab meile Jumalast antud.

Ewef. 2, 8. Seft teie olete armust õndsaks jaanud usu läbi; ja seda ei mitte teie käest; Jumala and on see.

Ap. teg. 5, 31. Sellesinatse on Jumal oma parema käe läbi ülemaks saatjaks ja õnnistegijaks tõstnud, et ta pidi Iisraeli rahvale andma meeleparandamise ja pattude andeksandmise.

286. Kuidas võid sina teada et sull õndsakstegew usf Jesuse Kristuse sisse on?

„Kes usub Jumala Poja sisse, sel on tunnistus enese sees.“ 1 Joan. 5, 10.

287. Mis tunnistus see on?

„Seesama Waim tunnistab meie waimuga, et meie oleme Jumala lapsed.“ Rom. 8, 16.

288. Mis saame usu läbi?

Õigeks mõistmist.

Rom. 3, 28. Seepärast armame meie, et inimene õigeks saab usu läbi, ilma käsu tegusita.

Rom. 1õ, 4. Seft käsu ots on Kristus, õigusjeks igaihele, kes usub.

289. Mis mõistad sa õigeks mõistmise all?

Jumala tegu, mis läbi tema armust mulle tõik minu patud Kristuse pärast andeks annab.

Rom. 4, 7. 8. Õndsad need, kelle ületohus on andeks antud, ja kelle patud on kinni kaetud. Õnnis on see mees, kellel Jumal pattu ei arwa süüks.

290. Mis on õigeks mõistmise järeldus?

Rahu Jumalaga.

Rom. 5, 1. Et meie nüüd usust oleme õigeks saanud, siis on meil rahu Jumala juures meie Issanda Jesuse Kristuse läbi.

291. Kuidas ilmutab ennast õigeks mõistetud?

Heategudes.

Ral. 2, 17. Aga kui meid endid ka leitakse patused olwat,

kes meie püüame Kristuses õigeks saada, on siis Kristus patu teener. Ei milgil kombel.

Kal. 5, 6. Sest Kristuse Jesuse sees ei maffa ümberlõigatud, ega ümberlõigamata, waid usk, mis armastuses tegew on.

Jak. 2, 26. Sest õisefui ihu ilma waimuta on surnud, nõnda on ka usk ilma tegusita surnud.

292. Mis sünnib ühes õigeksmõistmisega?

Uestisündimine.

293. Mis on uestisündimine?

Täieline uuendus mida Jumal siis inimese hinge juures korda saadab, kui tema teda oma kaju järele Jesuse Kristuse läbi uueks loomaks sünnitab, mis läbi inimene Jumala lapseliks saab.

Jak. 1, 18. Tema on meid sünnitanud oma tahtmise järele tõe sõna läbi.

2 Kor. 5, 17. Sellepärast kui keegi Kristuse sees on, siis on ta uus loom: wanad asjad on mööda läinud, waata kõik on uueks jaanud.

Ewef. 4, 24. Ja eneste peale wõtma uue inimese, kes Jumala sarnatseks on loodud tõsise õiguse ja pühitsuse sees.

294. Misjuguse teise sõnaga weel nimetatasse seda juurt muudatust, mida iga pattune peab läbi elama, et taewa saada?

„Ümberpöörmine,“ see sõna näitab, mis inimesel teha on, kuna uestisündimine ainult Jumala töö on.

Ap. teg. 3, 19. Seepärast parandage meelt, ja pöörake ümber, et teie patud wõiksid saada ärakustutatud.

295. Mis on pühitsemine?

Alaline kaswamine Jumala armus ja õnnistuses seeselutseja püha Waimu jõu läbi, kuuni meie täienduse eesmärgi Kristuse kätte saame.

2. Petr. 3, 18. Aga kaswage meie Issanda ja Õnnistegija Jesuse Kristuse armus ja tundmises.

2 Kor. 7. 1. Et meil näiid niisugused tõutused on, minu armsjad, siis tehkem endid kõigest liha ja waimu roojusest puhtaks, ja lõpetagem pühitsemise Jumala kartuses.

296. Kas Jumala laps võib ja peab selles elus kõigest patust puhtaks saama?

Jah; See on Jumala käst; „Teie peate pühad olema, sest mina olen püha,“ ja niisama on tema tõutus selle kohta: „Kui meie omad patud ülestunnistame, siis on tema ustaw ja õige et ta meile patud andeks annab.“ (1. Joh. 1, 9.)

1. Tesl. 4, 3. Sest see on Jumala tahtmine: teie pühitsemine.
1 Joh. 1, 7. Jeesuse Kristuse Jumala Poja veri teeb meid puhtaks kõigest patust.

297. Milles seisab kristlik täius?

Mitte tundmises, ega ihu ja hinge täielises jõus, mis Adamal enne langemist oli; waid selles, et meie Jumalat armastame kõigest omast hingest ja kõigest omast meelest. Matt. 22, 37—40.

298. Milles on austamine?

Armu töö lõppus, Kristuse jälletulemisel, siis kui meie tema austust näeme ja seda ise igaweste maitsta saame.

Rom. 8, 30. Seda ta on õigeks teinud, neid on ta ka austanud.

Kol. 3, 4. Kui Kristus, meie elu, awalikuks jaab, siis peate ka teie temaga au sees awalikuks saama.

1 Joh. 3, 2. Mu armsjad, meie oleme näiid Jumala lapsed, ja ei ole veel mitte awalikuks saanud, mis meie saame olema; aga meie teame, kui ta jaab awalikuks saanud, et meie tema jarnatjed peame olema; sest meie saame teda näha nõnda kui tema on.

299. Kas võib jälle sellest hiilgawast lapselikust armuseisusest ära langeda?

Jah; sest ka apostel Paulus leidis tarwiliku

olema ettevaadata, et ta mitte teistele jutlust ei ütle ja ise ei saa kõlwatumaks. 1. Kor. 9, 27.

1 Kor: 10, 12. Seepärast, kes ennast arwab seiswat, see katsumat, et ta ei lange.

Ebr. 4, 1. Seepärast kartkem, et meie tõutust wahest maha ei jäta, tema hingamise sisse jaada, ja et ei kedagi teist ei nähta maha jäänud olewat.

300. Mis on aga meie troost; niifaua, kui meie walwame, palume ja head usuwõitlemist wõitleme?

Et see, kes teie sees on alanud hea töö, seda ka lõpetab Jeesuse Kristuse päewani. Wilip. 1, 6.

Joh. 10, 27, 28. Minu lambad kuulwad minu healt, ja mina tunnen neid, ja nemad käiwad minu järel. Ja mina annan neile igawese elu, ja nemad ei ja elades hukka ja ükski ei kiju neid minu käest.

301 Mis on õndsuse tee kätte saamiseks ja otsani selle peale jäämiseks tarwis?

Palwet.

302. Mis tähendab paluma?

Südannt Jumala poole ülendama ja temaga rääkima.

Laul 19, 15. Olgu mu suu kõned ja mu südame järelmõtlemine su meele pärast, sinu ees, Jehowa, mu kalju! ja mu lunastaja.

303. Kas võime omast jõust oma südannt Jumala poole ülendada ja temaga rääkida?

Ei; selleks on meil püha Waimu tarwis, mis taewane Isa kõigile annab, kes teda paluwad.

304. Mikspärast peame meie Kristuse nimel paluma?

Et meil patustel ühtegi õigust ei ole Juma-

la ette astuda, ja meie palwe, meie oma nimel wäärtufeta on.

305. Mida leidub palwes?

Palwet, eestpalwet, kiitust ja tänu.

306. Kus wõib ja peab palwetama?

Igas kohas; mitte ainult jumalakojas, waid ka meie perekondades ja salajas paikas.

307. Millal peab palwetama?

Meie peame alati paluma ja Jumala poole hüüdma hommiku, õhtu, ja igal söömaajal.

1 Tes. 5, 17. Paluge lõpmata Jumalat.

Dan. 6, 11. Kolm korda päewas heitis ta põlwili maha, ja luges, ja kiitis oma Jumalat.

Paul 92. 2, 3. See on hea, et Jehowat tänatakse ja sinu nime lauldatakse kiites, ja kõigeförgem! Et ju heldust hommiku ja ju tõsidust öö aegus kuulutatakse.

1 Tim. 4, 4, 5. Sest kõik Jumala loom on hea, ja ühtegi ei ole kõlwatu, mis tänuga wastu wõetakse. Sest jeda pühitsetakse Jumala sõna ja palwe läbi.

308. Kuidas peab palwetama?

Wabalt ja ilmfartmata, alandlikult, meeltparandades, niihästi sifemises kui wälimises elus, jelles kindlas usus, et meie alati kuulnud saame, kui meie Kristuse nimel palume; tõsiselt järelandmata kuni meie wastust saame; kõige Jumala tahtmise alla alandades; teda tänades ja kiites kõige heategemiste eest mis meie iga päew armust tema käest saame ja tema sees maitseme.

309. Kus leiame meie kõigeparemat juhustut õieti palumiseks?

Meie Õnnistegija eeskujulikus palwes, mida ta ise oma jüంగritele õpetas.

310. Kuidas on selle palwe sisesejuhatus ?

Meie Isa, kes sa oled taewas.

311. Miks nimetad sa Jumalat Haks ?

Sellepärast, et tema meid oma kaju sarnatseks on teinud ja Jesuse Kristuse lepitamise läbi meie Isa tahab olla.

312. Mikspärast palud sina meie Isa aga mitte minu Isa ?

Et mina mitte ainult enese, waid kõige Jumala laste eest pean paluma ; ja et Jumal tahab et kõik inimesed peawad aidatud saama.

313. Mikspärast lijad sa taewas juure ?

Sellepärast, et mina kõige lapseliku usalduse juures oma aufartust tema wastu ära ei unustaks mis mina temale kui ainja Jumalale wõlgu olen.

314. Kuidas on esimene palwe ?

Pühitsetud saagu sinu nimi.

315. Mis see tähendab ?

Jumala nimi on küll iseenesest püha ; aga siin palume meie, et see ka meie ja kõige inimeste juures pühitsetud saaks.

[Siin juhatagu õpetaja õpilaste tähelepanemist selle peale, mis kolmandas käskus öeldud on.]

316. Kuidas on teine palwe ?

Sinu riik tulgu.

317. Missugusest riigist on sinu kõne ?

Jumala armuriigist maapeal.

318. Mikspärast peame meie Jumala riigi tulemise pärast veel paluma, kui see juba Kristuse sees tulnud on?

Sellepärast, et veel mitmed miljonid inimesed on, kelle juure Jumalariigi ewangelium ei ole tulnud, ja et ta ka nendele, kes Jumala riigi lasteks on saanud, suuremas jõus ilmuks.

319. Mikspärast on Jumala riigi tulemisel suur tähtsus?

Et seal kurat ja patt walitsewad, kus Jumala riigil veel maad ei ole.

320. Kuidas on kolmas palwe?

Sinu tahtmine sündigu kui taewas nõnda ka maa peal.

321. Kas Jumala tahtmine ainult siis sünnib, kui meie seda palume?

Ei; Jumala tahtmine sünnib küll ilma meie palweta; aga meie palume, et meie ja kõik inimesed oma ja kurati tahtmist ära heidaksid, ja ainult Jumala hea tahmise alla alandaksid, otsekui pühad inglid ja õndsad taewas.

[Seletage õpilastele, et kõik, mis Jumala nime pühitsemise ja tema riigi tulemise tee peal ees seisab, just kolmandama palwe läbi peab ära koristatud saama.]

322. Kuidas on neljas palwe?

Meie igapäewast leiba anna meile tänapäew.

323. Mis mõistame igapäewase leiba all?

Kõik mis meie ihu tarwituseks waja on.

324. Mikspärast peame meie igapäevase leiva pärast paluma, kuna meie seda ometi oma töö läbi peame muretsema?

Et töö jaoks tarvis olew terwis, jõud, ja õnnistus ainult Jumalast tuleb.

325. Mikspärast nimetame meie seda meie leiwaks?

Et meie mitte teiste inimeste leiba ei taha, waid mis meie Jumala ja meie oma hea südametunnistusega ise enestele omandame.

326. Mikspärast ütleme meie tänapäew?

Et meie Jumalat, oma wajaduste pärast päew päewalt peame paluma.

327. Mikspärast ütleme meie „anna meile,“ aga mitte „anna mulle?“

Et meie, kui ühe Iha lapsed üksteisele igapäewast leiba palume, ja üksteise õnnistusest rõõmustame.

328. Kuidas on wiies palwe?

Ja anna meile andeks meie wõlad, kui meie andeks anname oma wõlglastele.

329. Kes tohib sel kombel andeksandmist paluda?

Ainult kahetsejad ja armu saanud hinged, kes ligimesele südamest andeks annawad.

[Siin on tarvis meele tuletada, mis pattude andeksandmine tähendab ja seda tingimist näidata, millal meie Jumala käest pattude andeksandmist saame. Kui kangekaelne patune nõnda palub, siis mängib ta jumaliku andeksandmise armuga jõledat mängu. Wiendamal palwel on kahesugune põhi: tänu andeksandmise

eest, mille osaliseks meie oleme saanud, ja mõtte, et meie seda leppimatuse pärast jälle purustada võime. Ka ei pea meie unustama, et sõnad: „anna meie andeks“ eestpalwe on ja „nõnda kui meie andeksanne“ ühendatud tõutus on, millel, kui ta täidetud saab, kõige õndsamad tagajärjed on.]

330. Mitspäraast peavad ka Jumala lapsed weel igapäew pattude andeksandmist paluma?

Et ka nemad Jumala püha seadust ialgi täielikult täita ei või ja ka kõige vähema eeskütuse ja oma heades töödes Kristuse lepitamise werd tarwitawad.

331. Mis teeb paluja, kes oma ligimisele andeks ei anna, ja siiski seda palwet palub?

Tema palub nende sõnadega, et Jumal temale nõndasama tegema peab, kui tema oma ligimesele teeb, nõnda saab see kaunis palwe needmiseks.

332. Kuidas on kuues palwe?

Ära saada meid mitte kuusatusse sisse.

333. Kas siis Jumal meid kuusab?

Jumal ei kuusa kedagi, aga ta lasseb meid kuusadist, maailmast ja meie oma lihast kuusata.

334. Mis palume meie selle palwega Jumala läest?

Et tema meid mitte niisuguse kuusatusse sisse ei laseks sattuda, kus meie langeme, waid et tema meid kõigest kuusatusest oma armu läbi wälja aitaks.

335. Mis tunnistame ja lohusame meie selle palwega?

Meie tunnistame, et meie ilma Jeesusega ei

wõi patu wastu seista, ja lubame kartuses oma nõtrust ära tundes, kõige kurja eest hoida ja kõik pakutud abinõud tarwitusele wõtta, et iga kuusatus ära wõita.

336. Kuidas on seitsmes palwe?

Waid peasta meid ära kurjast.

337. Mis on selle all mõeldud?

Et Jumal meid kõige suurema paha, see on patu ja tema tagajärgede eest hoiaks; neid hädast, wiletsusest, hukatusest, walust ja surmast peastaks ja wiimaks siit hädaorust enese juure taewa wõtaks.

[Wiimane palwe näitab selgesti, et kui ka küll patt on andeks antud ja kuusatusese wastu pandud, ehk koguni ära wõidetud, meil siiski siin maapeal taewast ei ole, waid soow ja igatsus täieliku ärapeastmise järele jääb ikka meie südamesse. Küll wõime selle palwega ka Jumalat sellepärast paluda, et ta meid maapealsetest hädadest ja wiletsustest peastaks, õige puhkepait kristliku südamele, on siiski ainult äralunastamine ja peastmine sellest elust mis meid taewas ootab.]

338. Kuidas on kiituse sõnad?

Sest sinu päralt on riik, wägi ja au igawesti. N amen.

339. Mis tunnistame nende sõnadega?

Et Jumal tahab ja wõib meile kõiki head anda, ja temale kõik au, kiitus, tänu ja austus peab igawesti saama.

340. Mis tähendab sõna „Namen?“

See on, et mina kindlasti pean uskuma, et taewane Isa meie palwed heldesti vastu võtnud ja kuulnud on; sest tema ise on käskinud meid nõnda paluda, ja töötanud, et tema meid tahab kuulda.

Ü h e l j a s p e a t ü k k .

Surmast, ülestõusmisest, kohtust ja igawesest ajast.

341. Mis on surm?

Hinge ihust lahutamine.

342. Kas kõik inimesed peavad surema?

Kõik, wäljaarwatud usklikud, kes Kristuse tulemise ajal weel elavad.

Ebr. 9, 27. Ja otseski inimestele on seatud üks kindel surra, aga pärast seda on kohus.

343. Mikspärast ei ole surm tõsiste kristlastele mitte kohutaw õnnetus?

Et nende patud on andeks antud, ja Kristus neile eluks jaanud.

1. Kor. 15, 55—57. Surm, kus on sinu astel? Põrguhand, kus on sinu wõimus?

Uga surma astel on patt, ja patu wägi on käsi. Aga tänu Jumalale, kes meile wõimust annab meie Issanda Jesuse Kristuse läbi.

Wilib. 1, 21. Sest Kristus on minu elu ja surm mu kaju.

Rom. 14, 8. Sest kui meie elame, siis meie elame Issandale; ja kui meie sureme, siis meie sureme Issandale; seepärast ehk meie elame, ehk meie sureme, siis oleme meie Issanda pärast.

344. Mis saab ihust peale surma?

Ihu saab jälle mullaks, millest ta tehtud on.

Rog. 3, 20. Kõik need lähewad ühe paika, need kõik on põrmust, ja need kõik saawad jälle põrmuks.

345. Mis saab hingega pärast ihust lahtumist?

Tema läheb oma kohtumõistja ette, kes teda oma koha peale juhatab, kus ta jälleühendust oma ihuga ootab.

Rog. 12, 7. Ja nõnda põrm mulda jälle saab, nõnda kui ta olnud, ja waim jälle Jumala juure läheb, kes teda annud.

346. Kuhu peawad õelate hinged minema?

Piina ja walu paika.

Lut. 16, 23. 24. Ja kui ta põrgus suures walus oli, ja oma silmad üles tõstis, siis nägi ta Abraami kangelst ja Laatsarust tema süles. Ja tema hüüdis ja ütles: Isa Abraam, heida armu mu peale, ja läkita Laatsarus, et ta oma sõrme otsta wette kastaks ja minu keelt jahutaks, sest mind waewataks wäga seesinatjes tuleleegis.

347. Kuhu lähewad õigete hinged?

Nemad lähewad hingamise jesse Kristuse oma Isjanda juure.

Ilm. 14, 13. Ja mina kuulsin ühe heale taewast mulle titlawat: Kirjuta: Õndsad on need surinud, kes Isjandas surewad sest ajast, tõeste ütleb Waim, et nemad peawad hingama omast waewast, ja nende teud käiwad nende järel.

2 Kor. 5. 1. Sest meie teame, kui meie maja mullane hoone maha kistakse, et meil eluase on Jumala käest, hoone, mis ei ole kätega tehtud, waid igawene taewas.

Witlip. 1, 23. Ma himustan siit lahkuda ja Kristusega olla, sest see on wäga palju parem.

Lut. 23, 43. Ja Jesus ütles temale: Tõeste täna pead sa minuga paradüüsis olema.

348. Kas ihu jääb jäädavalt kadumise sisse?

Ei: nõnda kui ivakene, mis maa sisse langeb ära mädaneb ja jälle uueste ülesse tõrkab, nõnda lasseb ka kõigewägewam Jumal, wanast mädanenud ihust, uue, kadumata ihu üles tõusta, et siis hingega, mis siin maapeal tema sees oli, ennast jälle igawesti ühendada.

1 Kor. 15, 42. Nõnda on ka surmude ülestõusmine; kaduwas põlwes külwatasse ihu, hukkaminemata põlwes äratataste seda üles.

1 Kor. 15, 36—38. Jumal, mis ja külwad, ei see saa elawaks, kui tema ei jure. Ja kui ja külwad, ei külwa ja seda ihu, mis peab sündima, waid palja iwa, olga niisu ehk teistjugu wili. Aga Jumal annab temale ihu, nõnda kui ta tahab ja igapähele seemnele oma ihu.

[Ülestõusmises saab iga hing oma endise ihu jälle tagasi, aga mitte oma endises kaduwas olekus, sest apostel ütleb: kaduw ei wõi hukka minemata pärida.]

349. Misjugune wahel saab õndsate ja õelate ihul ülestõusmises olema?

Mõlemate ihu saab nende hinge seisukorra kohane olema. Õndsate ihu saab Kristuse äraseletatud ihu sarnane osema, mis on walmistatud taewalise rõõmu jaoks¹⁾ ja õelate ihu peab üks jälk asi olema, mis on walmistatud põrgu piina tarwis²⁾.

1) Wilip. 3, 20. 21. Sest meie elu on taewas, kust meie ka ootame Ünnistegijat Issandat Jeesust Kristust. Kes meie halwa ihu tahab muuta, et see tema äraseletatud ihu sarnatseks peab saama, seda wäge mööda, miska tema ka kõik asjad wõib enese alla heita.

1 Kor. 15, 43. Nuta külwatasse, au sees äratataste üles; nõdruses külwatasse, wäes äratataste üles.

Ral. 6, 7, 8. Mis inimene ial külvab, seda tema ka lõikab. Sest kes oma liha peale külvab, see lõikab lihast hukatuist; aga kes Waimu peale külvab, see lõikab Waimuist igawest elu.

2) Jes. 66, 24. Sest nende uss ei jure mitte ära, ja nende tuli ei kustu mitte ära, ja nemad peawad kõige lihale üks jäält asi olema.

350. Kas siis iga inimese hing saab tema ihuga jälle ühendatud?

Jah; sest tulewane ülestõusmine on mõlematel: õigetel ja ülekohtustel; õiged saawad ülestõusma igaweseks eluks, aga õelad igaweseks hukatuses ja häbits.

Joh. 5, 28, 29. Tund tuleb millal kõik, kes haudade sees on, peawad tema healt kuulma. Ja wälja tulema, kes on head teinud elu ülestõusmiseks; aga kes on paha teinud hukkamõistmise ülestõusmiseks.

Dan. 12, 2. Ja palju neist kes mullapõues magawad ärkawad siis üles: teised igaweseks eluks, ja teised juureks' teatuses, igaweseks häbits.

351. Millal saawad surnud ülestõusma?

Siis, kui jüngerite nähes taewa läinud Õnnistegija taewast jälle oma au sees ilmub, et oma lunastamise tööd lõpule wiia.

352. On Jumal oma sõnas meile Kristuse tulemise päewa ilmutanud?

Ei; küll saawad palju märkijaid olema, mis tema isikliku ilmunise eel käiwad, kuid siiski saab tema päew, kui waras öösel tulema.

Matt. 24, 36. Aga sest päewast ja tunnist ei tea ükski ei inglidki taewas, kui äga minu Isa üffi.

353. Kes saawad kõigepealt ülestõusma? Needfinatsed, kes Kristuse päewalt on.

1 Kor. 15, 22. 23. Sest nõnda kui Adamas sees kõik ära surewad, nõnda peab ka kõik Kristuse sees elawaks tehtama. Aga igaüks oma korra pärast; esimene on Kristus, pärast need, kes Kristuse pärast on, kui ta tuleb.

1 Tess. 4, 16. Sest et Issand ise tahab maha tulla taewast sõjakäitsemise, peaingli heale ning Jumala pasunaga, ja kes Kristuse sees surmud, need peawad ülestõusma esmalt.

354. Mis sünnib aga siis nendega, kes siis weel elawad?

Nemad ei saa mitte surema, waid nende ihud saawad muudetud.

1. Kor. 15, 51. 52. Waata, ma ütlen teile ühe salaja asja: Ei meie küll kõik lähe magama, aga meid kõik peab muudetama, äkitselt ühes silmapilkniises wiimase pasunaga; sest pasun peab hüüdma, ja surmud peawad ülestõusma huffaminemata põlwes, ja neid peab muudetama.

355. Mis sünnib pärast surmiste ülestõusmist?

Wiimane ja üleüldine kohus, kõige Jumalast ärataganenud inglite ja inimeste üle: mida Isa oma Poja kätte annab, kes lihasse oli tulnud maailma äralumastama.

Joh. 5, 22. 27. Sest Isagi ei mõista kohut, ei ühegi peale, waid kõik kohtumõistmise on ta Poja kätte annud. Ja on temale ka meelewalla annud kohut mõista, et ta inimese Poeg on.

Ap. teg. 17, 31. Seepärast et tema ühe päewa on seadnud maailmal ta maailma peale tahab kohut mõista õiguses ühe mehe läbi, keda ta seks on seadnud, ja pakub usku kõigile pärast seda kui ta teda on surmusest üles äratanud.

Matt. 25, 31. 32. Aga kui inimese Poeg tuleb oma au sees, ja kõik pühad inglid temaga, siis istub ta oma aujärje peal; ja siis peab kõik rahwas tema ette kogutama, ja tema lahutab neid ühest ära, nõnda kui karjane lambad ära lahutab siikudest.

Matt. 16, 27. Seft see saab sündima, et inimese Poeg tuleb oma Isa au sees oma inglitega, ja siis tajub tema igaihe kätte tema töö järele.

2 Kor. 5, 10. Seft meie peame kõik awalikuks jaama Kristuse kohtu järje ees, et igaüks peab jeda mööda jaama, kui tema ihus on teinud, olgu see hea eht kuri.

Juda 6. Ja inglid, kes oma hafatust ei hoidnud, waid oma eluajeme maha jätnud, on tema juure päewa kohtuni igaweses wangipõlwes pimeduse all kinni pidanud.

356. Kas peawad ka need, kes Kristuse päralt on, õelatega kohtu ette ilmuma?

Ei; nemad on juba oma hiilgawa üles-tõusmise läbi, õelatest lahutatud, ja Issandast kui tema omaised ära tuntud, et ise osa wõtta kohtust kurati ja õelate üle.

Matt. 25, 34. Tulge täna, minu Isa õnnistud, pärige kuningriik, mis teile on walmistatud maailma asutamiseft.

Joh. 5, 24. Tõeste, tõeste, mina ütlen teile: kes minu sõna kuuleb, ja usub jeda kes mind on läkitanud, sel on igawene elu, ja see ei saa mitte kohtu alla waid on surmast elu jisse läinud.

1. Kor. 6, 2. 3. Eks teie ei tea, et pühad peawad maailma peale kohut mõistma? . . . Eks teie ei tea, et meie peame inglite peale kohut mõistma?

Matt. 19, 28. Tõeste, mina ütlen teile, et teie, kes teie minu järele olete läinud, jällesündimises, kui inimese Poeg istub oma aujärje peal, peate ka istuma kaheteistkümnne järje, ja kaheteistkümnne Issraeli suguharu peale kohut mõistma.

357. Keda tarwitab Issand kohtu teendriks?

Pühafid inglid.

Matt. 13, 41. Inimese poeg läkitab oma inglid ja nemad peawad koguma kõik pahandused tema kuningriigi seest, ja neid, kes teewad kaisu wastu.

Matt. 24, 31. Ja tema läkitab oma inglid juure pajuha
healega; ja nemad peavad kokku koguma tema äravalitsetud
neljast tuulest, teisest taewa otjast teise.

358. Misjuguse mõõdupuu järele saab inimeste üle kohut mõistatud?

Walguse ja armu mõedu järele, mis maa-
peal igaihele sai pakutud, oli see südametunnistuse
sisse kirjutatud käst, ehk Jumala sõna wanas
ehk uues testamentsis.

Rom. 2, 14. 15. Seit kui paganad, kellel ep ole käsku,
iseenesest käsu teud teewad, needsinatsed, kellel ep ole käsku, on
iseenesetele käsuks, sest nemad näitawad üles, et käsu tegu on
kirjutatud nende südame sisse.

Joh. 5, 45. Üks on, kes teie peale kaebab: Mojes,
kelle peale teie loodate.

Joh. 12, 48. Kes mind põlgab ja ei wõta minu sõna
mitte wastu, sel on ju see, kes tema peale kohut mõistab; sõna,
mis mina olen rääkinud, seefama peab tema peale kohut
mõistma wiimsel päewal.

Lut. 12, 47. 48. Aga see sulane, kes oma isanda taht-
mist teadnud, ja ei ole ennast mitte walmistanud, ega tema
meele pärast teinud, see peab palju haawu saama. Aga see,
kes ei ole mitte teadnud, ja haawade wäärt teinud, peab pisut
haawu saama. Aga palju küsitakse igaihe käest, kelle kätte
palju on antud; ja kelle hooleks palju on antud, selle käest
peab weel enam nõutama.

359. Mis saab saadana ja tema inglite osa olema?

Nemad saawad tule järwe heidetud, mis
wääwliga põleb ja peawad sinna igawesti jääma.

Jlm. 20, 10. Ja furat, kes neid ära ekkitas, heideti tule
ja wääwli järwe, kus metsaline ja waleprohwet olid; ja neid
peab waematama ööd ja päewad igawesti, igaweseks ajaks.

360. Misjugune osa saab õelatel olema?

Nemad saawad igawesti Jumalast ära lahu-
tatud, mis teiseks surmaks nimetatakse, ja neil
ei ole osa üheftki headusest egaõndsusest, waid

peavad weel piina ja valu kannatama, kurati ja tema inglitega igawesti.

2 Tes. 1, 7—9. Ja Issand Jeesus saab taewast awalit-
tuks oma wäe inglitega, ja tuleleegiga maksab nende kätte,
tes Jumalat ei tunne, ja tes meie Issanda Jeesuse Kristuse
armuõpetuse sõna ei kuule; tes peavad nuhtlust kannatama,
igawest hukatust, ärastoidetud Issanda palgest ja tema wäe aust.

Matt. 22, 13. Siis ütles kuniingas teendritele: Siduge
tema käed ja jalad finni, ja wõtte teda, ja heitte teda kõige-
sügawama pimeduse sisse, seal on hulgumine ja hammaste
kiristamine.

Matt. 25, 41. Sis wõtab tema ka õelda neile, tes paha-
mal käel on: Minge minuist, teie ärastoidud, igawesse tulesse,
mis on walmistatud kuratile ja tema inglitele.

Jlm. 21, 8. Aga argade ja usumatate, ja hirmsate, ja
hoorapidajate, ja nõidade ja wõõra jumala teenrite, ja kõige
walekõitude oja peab tule ja wääwliga põlewas järwes olema,
see on teine surm.

Mark. 9, 47. 48. Ja kui sinu silm sind pahandab, kisu
teda wälja; parem on sulle, et sa ühe silmaga Jumala riiki
lähed, kui et sul kaks silma on, ja sind peab põrgu tulesse
heidetama, kus nende uss ära ei juure, ja tuli ära ei kustu.

361. Kas on hukatuse sees ka mitmesu- guseid astmeid?

Jah on; nõnda kui õndsuse sees taewas
mitmesugused astmed on, nõnda saab see ka piina
ja valu sees olema.

Matt. 11, 24. Ometi ütlen mina teile: Soodoma maal
peab hõlpsam põli olema kohtu päewal, kui jul.

[Otskui õndsatele nende usu tööde järele tasutakse,
nõnda tasutakse delatele nende usumata meele järele.]

362. Milllega lõpeb wiimane lohus?

Sellega, et Jumal inglite ja inimeste lange-
mise läbi ära rikunud maailma tule läbi ära
häwitab ja uue taewa ning uue maa loob.

2 Petr. 3, 10. Aga Issanda päew tuleb kui waras õõse,
millal taewad ratsuniiega peavad hukka minema, ja ilmalitub
asjad ära põlema ja lõppema ja maa ja teud, mis seal sees
on, peavad ära põlema.

Ilm. 20, 11. Ja ma nägin üht suurt walget aujärge, ja jeda, kes selle peal istus, selle palge eest põgenes maa ja taewas, ja neile ei leitud aset.

2 Petr. 3, 13. Alga meie ootame uusi taewaid ja uut maad, tema tõutuse järele, kus õigus sees elab.

[Nõnda, nagu ärälunastute ihu Issanda tulemisel ära seletatud saab, nõnda peab ka nende tulewane kodu praegune maailm uuendatud saama. Seda aulist ümbermuutmist ootab kõik loodus, nagu apostel Paulus kirjutab: Sest loom ootab pikkiilmil Jumala laste au ilmumist. Sesi loom on tühja põlwe alla heidetud, ei mitte hea meelega, waid sellepärast, kes teda on senna alla heitnud see lootuse peale, et ta teesama loom peab peastatud saama kaduma asja teenistusest Jumala laste au wabaduseks Rom. 8, 19—21. See imeilus uus maailm saab Ilmutamise raamatus uue Jerusalemma nime all kujutatud: „Ja mina Joannes nägin püha linna uue Jerusalemma Jumalast maha tulewat, otsekui oma mehele ehitatud pruudi. Ja ma kuulsin ühe suure heale taewast ütlemat: Waata, Jumala tell on inimeste juures ja tema tahab nende juures kui telgi sees elada, ja nemad peawad tema rahwas olema, ja Jumal ise tahab nendega olla, nende Jumal. Ja Jumal tahab ärapähtida kõik wee pisarad nende silmist; ja surma ei pea enam olema, ega leinamist, ega kisendamist, ega waewa ei pea enam olema; sest et esimesed asjad on ära läinud. Ilm. 21, 2. 4.]

363. Mis peab waade tulewase elu sisse meie sees sünnitama?

Meid ajawiitmata ümberpöörmisele wiima, kui meie weel ümbepöörmata oleme, edasi püüdmist pühitjuse järele meie sees juurendama, selle maailma waewa ja walu unustama panema ja alati lootuses selle üle rõõmustama, mis Jumal meile tahab anda.

2 Petr. 3, 11. 24. Et nüüd see kõik peab ära lõppema, misjugused teie siis peate olema kõiges pühas elus ja jumala-

kartuses? . . . Seepärast mu armsjad . . . et teid temast ilma wigata ja laitmata rahu sees leitakse.

2. Kor. 4, 17. 18. Sest meie wiletsus, mis on silmapilkmise ajaks ja kerge, saadab meile igawest ja üliwäga suurt au; sest et meie mitte tähele ei pane seda, mis nähtaw on; jst nähtawad asjad on ajalikud, aga nägemata asjad on igawesed.

2. Kor. 7, 1. Et meil nüüd niifugused tõutused on, minu armsjad, siis tehkem endid kõigest liha ja waimu roojusest puhtaks, ja lõpetagem pühitsemise Jumala kartuses.

Wilib. 2. 12. Rõudke enese õnnistust taga kartuse ja wäristusega.

1. Joh. 2, 28. Ja nüüd lapsukesed, jääge tema sisse, et kui ta ilmub, meil wõiks julgus olla, et meie mitte temast ei saa häbistatud tema tulemises.

Jlm. 2, 10. Ole ustaw surmani, siis tahan ma sulle elukrooni anda.

Kol. 1—4. Kui teie nüüd Kristusega olete üles äratatud, siis otstige seda mis ülewal on, kus Kristus on istumas Jumala paremal käel. Mõtlege nende asjade peale, mis ülewal on, ei mitte nende peale, mis maapeal on; sest teie olete surnud, ja teie elu on warjule pandud Kristusega Jumala sees. Kui Kristus, meie elu awalikuks saab, siis peate ka teie temaga au sees awalikuks saama.

364. Mis peab sinu ülem eesmärk ja ainus troost olema?

Püha ja õnnis ühendus Jumalaga, Pojaga ja püha Waimuga ajalikult ja igawesti.

Selleks aidaku meid kõiki armuline Jumal, Jესuse Kristuse läbi! Amen!

Lisa.

Rümme tästu.

I. Sul ei pea mitte muid jumalaid olema minu palge kõrvas.

II. Sina ei pea enesele mitte tegema ei niferdatud kaju, ega mingisugust nägu sest, mis taewas ülewal, ei sest, mis all maa peal, ega sest mis wees maa all on. Sina ei pea nende ette mitte kummardama ega neid teenima, sest mina Jehowa, su Jumal olen üks püha wihaga Jumal, kes wanemate ülekohut nuhtleb laste kätte kolmandamast ja neljandamast põlwest saadik, nende kätte, kes mind wihkawad, ja kes heldust üles näitab mitme tuhandele neile, kes mind armastawad ja mu kästusid peawad.

III. Sina ei pea mitte Jehowa oma Jumala nime ilmaasjata suhu wõtma; sest Jehowa ei pea teda mitte ilma süüita, kes tema nime ilma asjata suhu wõtab.

IV. Mõttele hingamise päewa peale, et sa seda pühitse. Kuus päewa pead sa tööd tegema ja kõik oma tegemist tegema, aga seitsemes päew on hingamise päew Jehowale sinu Jumalale, siis ei pea sa ühtegi tegemist tegema, ei sina, ei su poeg ega su tütar, ei su sulane, ega su ümmardaja, ei su lojus, ega su wõõras, kes su wärawas on. Sest kuue päewaga on Jehowa taewa ja maa teinud, mere ja kõik, mis nende sees on, ja ta hingas seitsemendamal päewal, seepärast õnnistas Jehowa hingamise päewa ja pühitset teda.

V. Austa oma isa ja oma ema, et sinu elu päewad saaksid pikendatud seal maal, mis Jehowa su Jumal sulle annab.

VI. Sina ei pea mitte tapma.

VII. Sina ei pea mitte abielu ära rikkuma.

VIII. Sina ei pea mitte warastama.

IX. Sina ei pea mitte rääkima oma ligimehe wastu kui wale tunnistusmees.

X. Sina ei pea himmustama omo ligimise koda; Sina ei pea mitte himmustama oma ligemise naest, ei tema sulast, ega ta ümmardajat, ei tema härga, ega ta eeslit, ega mingisugust, mis su ligimise pärast on. 2 Mos. 20, 3—17; 5 Mos. 5, 7—21.

Apostlikilil usutunnistus.

Mina usun Jumala Isa, Kõigewägewama, taewa ja maa Looja sisse. Ja Jesuse Kristuse tema ainusündinud Poja, meie Isanda sisse, kes on saadud pühast Waimust, ilmale toodud neitsist Mariast, kannatanud Pontsiuse Pilatuse all, risti löödud, surunud ja maha maetud, — kolmandal päewal jälle ülestõusnud surnuist, üles läinud taewa, istub Jumala oma kõigewägewama Isa paremal käel, sealt tema tuleb kohut mõistma elawate ja surnute peale. Mina usun püha Waimu sisse, üht püha ristikojudest, pühade osasaamist, pattude andeksandmist, liha ülestõusmist ja igawest elu

Büha ristimise seadmine.

Meie Issand Jesus Kristus ütleb: Mulle on antud meelewald taewas ja maapeal. Sellepärast minge kõige maailma, ja kuulutage armu-õpetust kõige loomale ja ristige neid Isa, Poja ja püha Waimu nimel ja õpetage neid pidama, kõike seda, mis mina teile olen käskinud. Kes usub ja teda ristitakse see peab õndsaks saama; aga kes ei usu, teda peab hukka mõistetama. Matt. 28. ja Mark. 16.

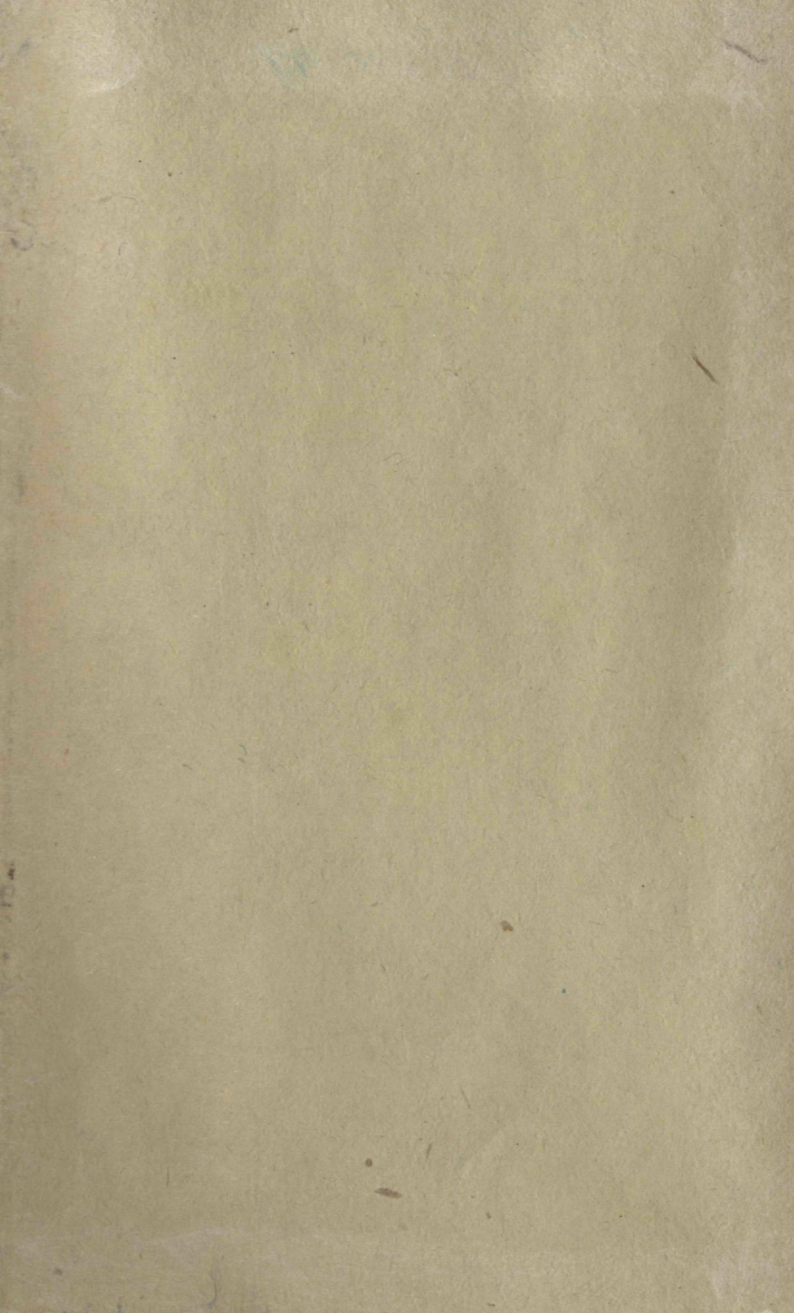
Büha õhtusöömaaja seadmine.

Meie Issand Jesus Kristus, sel ööl, kui teda ära anti, wõttis leiba, tänas murdis ja andis oma jüingritele, ja ütles: „Wõtke sööge see on minu ihu, mis teie eest antakse; seda tehke mitnu mälestuseks. Seltsamal kombel wõttis tema ka karika pärast õhtusöömaaga, tänas ja andis oma jüingritele ja ütles: „Wõtke ja jooge kõit sealt seest, seefinane karikas on uus seadus minu weres, mis teie eest walatakse patude andeksandmiseks, seda tehke nii: mitu korda, kui teie seest joote minu mälestuseks.“ Matt. 26, 26.; Mark 14, 22.; Luf. 22, 19.; 1. Kor. 11, 23—25.

Issanda palwe.

Meie Issa, kes sa oled taewas, pühitsetud
 saagu sinu nimi. Sinu riik tulgu, sinu tahtmine
 sündigu kui taewas, nõnda ka maa peal. Meie
 igapäewane leib anna meile tänapäew. Ja anna
 andeks meile meie wõlad, kui ka meie andeks
 anname oma wõlglastele. Ja ära saada meid
 mitte kiusatuse sisse, waid peasta meid ära kur-
 jast; sest sinu päralt on riik ja wägi ja au iga-
 westi, Amen. Matt. 6, 9—13.

4.50 / 110921221